

דברי הכנסת

הישיבה השלוש-מאות-ושמונים-ושש של הכנסת השלוש-עשרה

יום שני, כ"ז בחשוון התשנ"ו (20 בנובמבר 1995)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הודעת יושב-ראש הכנסת
שאלות ותשובות
הלוואות מקום לרוכשי דירות באילת
רמת המקצועיות של העוסקים בתיקוני דרך
משאיות עוקפות בכביש שער-הגיא-ירושלים
מכירת דירות "עמידר" לדייריהן
אי-כלילת עולים המתגוררים מעבר ל"קו הירוק" בהסדר לפינוי קרוונים
סיוע בדיור למשפחות עם ילד נכה או מפגר
ירידה של 33% בסלילת כבישים
מעבר בטוח בכביש חיפה-עכו
בטיחות הנסיעה בכביש הערבה
כביש עוקף מג'ד-אל-כרום
בעיית דיור של משפחה בכרמיאל
תשלומי שכר דירה בחברת "עמידר" לעולים נכי מלחמה
מרכז מורשת יהדות בבל
משכנתאות למשפחות חד-הוריות באילת
שכונת ג'ואריש ברמלה
מחירי הקרקעות לדיור
מכירת הדירות בבית-שמש
סיוע משרד הבינוי והשיכון לעדה השומרונית
משכנתאות ליוצאי צבא ולשאינם יוצאי צבא
כביש הדמים באור-יהודה
עבודות בכביש והוראות בטיחות
דרישת תשלום מופקע עבור קרקע
הקפאת דירות ביש"ע והשלכותיה
מצוקת הדיור באילת
פינויים בשכונת גבעת-עמל ב' בתל-אביב
אתר חצרות-יסף
ביטול המשכנתאות לדירות בדמי מפתח
עדכון משכנתאות לעולים
פינוי אתרי קרוונים
ביטול מכרזי קרקע במינהל
פרויקט "בנה דירתך" באילת
דיור למשפחה מקריית-מוצקין
חוק הגנת הדייר

פינוי העולים מאתר בארזתיים

הצעת חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעות לסדר-היום

תומכי כהנא בארצות-הברית

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 6) (ביטוח עקרת בית לעת זיקנה), התשנ"ו-1995

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק רישוי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1995

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 3), התשנ"ו-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק הגליל (תיקון מס' 6), התשנ"ו-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת ביום שני, כ"ז בחשוון התשנ"ו, 20 בנובמבר 1995.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת: הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 53) (סייג להתיישנות בעבירות מין בקטין), התשנ"ו-1995, של קבוצת חברי הכנסת; וכן הצעת חוק אימוץ ילדים (אימוץ בין-ארצי), התשנ"ו-1995, של קבוצת חברי הכנסת.

לדיון מוקדם: הצעת חוק העונשין (תיקון – הוספת הסעיף הסוציאלי לעניין ההפלות), התשנ"ו-1995, מאת חברי הכנסת נ' חזן וב' טמקין; הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – מתן פסק-דין או החלטה אחרת), התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת יוסי כץ; הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק (תיקון – תוקפו של חוק חורג), מאת חבר הכנסת משה גפני; הצעת חוק זכויות יוצרים ומבצעים – קלטות (תיקוני חקיקה), התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת דוד צוקר; הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – מתן טיפול רפואי לחייל אשר שוחרר בשל בריאות לקויה), התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת אורי אורי; הצעת חוק דמי קיום ונסיעות בתחבורה הציבורית לבנות שירות לאומי, התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת יגאל ביבי; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – ביטול הפגיעה בקצבאות ילדים), התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת טלב אלסאנע; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – פטור מהיטל השבחה לנחלה חקלאית), התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת יעקב שמאי; הצעת חוק מסי ארגון והשימוש בהם, התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק לבדיקה רפואית תקופתית של נבחרי ציבור, התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון – הכללת הביטוח הסייעודי בסל השירותים), התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת יורם לס; הצעת חוק לביטול אתר דודאים כאתר פסולת ארצי לסילוק פסולת מוצקה והרחקת האתר מבאר-שבע, התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת י' ונונו וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק המפלגות (תיקון – התפקדות ביותר ממפלגה אחת), התשנ"ו-1995, מאת חברי הכנסת ג' גל וד' תיכון; הצעת חוק-יסוד: חירות המצפון, האמונה, הדת והפולחן (הגנה על ערכי הדמוקרטיה), מאת חבר הכנסת חגי מירום; הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות [נוסח חדש] (חסיון תחקיר), התשנ"ו-1995, מאת חבר הכנסת עוזי לנדאו; הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – הגבלת הזכות להיבחר), מאת חבר הכנסת מיכאל איתן.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה למזכיר הכנסת.

הודעת יושב-ראש הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש למסור הודעה לכנסת, וחשוב גם שהיא תירשם בפרוטוקול הכנסת.

כבוד נשיא המדינה שיגר אלי מכתב מ-16 בנובמבר 1995, וזה תוכנו: לכבוד פרופסור שבח וייס, יושב-ראש הכנסת, ירושלים. יושב-ראש הכנסת הנכבד, הריני להודיעך בהתאם לסעיף 13(א) לחוק-יסוד: הממשלה, כי הטלתי היום את התפקיד להרכיב ממשלה על חבר הכנסת שמעון פרס. על החתום – כבוד נשיא המדינה עזר ויצמן. המכתב נשלח ב-16 בחודש. אני מעביר את המכתב לפרוטוקול הכנסת ולידיעתכם היום, משום שזוהי ישיבת הכנסת הראשונה מאז.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לשאלות. אני מזמין את סגן שר הבינוי והשיכון, חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אשר ישיב על שאלות אלו: שאלת מס' 5035 – לפרוטוקול.

הלוואות מקום לרוכשי דירות באילת

חבר הכנסת י' ונונו שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ל' בסיוון התשנ"ה (28 ביוני 1995):

בעקבות פרסום בדבר כוונת משרד הבינוי והשיכון לחדש הלוואות מקום – רצ"ב צילום – רצוני לשאול:

האם התוכנית העתידית תכלול את העיר אילת?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין צורך בחידוש הלוואות מקום בעיר אילת, מאחר שבאילת כבר ניתנות כיום הלוואות מקום לרכישת דירות חדשות. הלוואת המקום באילת הינה בסך 50,000 ש"ח, צמודה למדד ונושאת 4.5% ריבית. כמו-כן, אילת מצויה ברשימת היישובים שבהם נבחן שנית נושא הלוואות המקום.

משרד הבינוי והשיכון, במסגרת תוכניות הסיוע ובמטרה להקל על זכאים לרכוש דירה, מאשר הלוואת מקום בסך 50,000 ש"ח בעיר אילת.

רמת המקצועיות של העוסקים בתיקוני דרך

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ד בתמוז התשנ"ה (12 ביולי 1995):

בלשכתי הפרלמנטרית נתקבלה תלונה ולפיה פועלים בכבישי הארץ עשרות רבות ואולי מאות אנשים שאינם מיומנים אך מתיימרים להיות בעלי מקצוע לתיקוני דרך. הם פועלים ללא רישוי, ללא מיומנות, גובים מחירים מופקעים, ולעתים פוגעים בבטיחות הרכב.

תופעה זו נפוצה במיוחד בכביש תל-אביב-ירושלים ובכביש חיפה-תל-אביב.

רצוני לשאול:

אילו צעדים נוקט המשרד נוכח תופעה זו?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

רק קבלנים מורשים הרשומים אצל רשם הקבלנים על-פי סיווג מקצועי רשמי רשאים להשתתף במכרזים של מע"צ. ההשתתפות במכרז מחייבת רמת מיומנות וידע גבוהה, בכלל זה ניסיון מוכח בתחום עבודת המכרז, קרי: עבודה מקצועית בכל קנה מידה. עם זאת, אין למע"צ שליטה על הפועלים המועסקים על-ידי הקבלנים.

משאיות עוקפות בכביש שער-הגיא-ירושלים

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ד בתמוז התשנ"ה (12 ביולי 1995):

בכביש שער-הגיא-צומת-שורש רווחת התופעה של משאיות אטיות העוקפות באטיות משאיות עוד יותר אטיות, דבר הגורם לחסימת שני נתיבי התנועה ולשיבושים קשים בתנועה.

רצוני לשאול:

1. האם יוצב תמרור האוסר על משאיות לעקוף משאיות אחרות בקטע הכביש הנ"ל?

2. האם ייסלל בקטע זה נתיב שלישי לשירותן של המשאיות האטיות?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בנושא הצבת תמרורים יש לפנות לרשות התימרור המרכזית שבאחריות המפקח על התעבורה שבמשרד התחבורה.

2. סלילת הנתיב השלישי נמצאת בשלבי תכנון סופיים.

היו"ר ש' וייס:

שאלתא מס' 5064, של חבר הכנסת שלמה בוחבוט. התשובה תינתן כאן.

מכירת דירות "עמידר" לדייריהן

חבר הכנסת ש' בוחבוט שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ל' בסיוון התשנ"ה (28 ביוני 1995):

במכתב מיום 30 באפריל 1995 מודיע השר על סיום עבודת ועדת הבדיקה בעניין "עמידר" ועל המלצתה לחדש את מכירת הדירות לכלל הדיירים. גם הממונה על פניות הציבור התחייבה, ב-27 באפריל 1995, כי אישור האוצר יתקבל אחרי חג הפסח, ותחל מייד המכירה.

רצוני לשאול:

מדוע – למרות הבטחות השר – לא מתחיל המשרד במכירת הדירות לדיירים המעוניינים לרוכשן?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת שלמה בוחבוט, מכירת דירות "עמידר" לדייריהן: ב-16 ביולי 1995 הנחה משרד הבינוי והשיכון את הבנקים למשכנתאות ואת חברות "עמידר" ו"עמיגור" בדבר מכירת דירות בניהולן באזורי עדיפות לאומית, תוך מתן מענק מותנה מעבר לזכאות האישית. באזור עדיפות לאומית א' תינתן הנחה של 25,000 שקלים על מחיר הדירה, נוסף על מרכיב המענק בזכאות האישית. באזור עדיפות לאומית ב' תהיה הנחה בשיעור של 15,000 שקלים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת בוחבוט.

שלמה בוחבוט (העבודה):

קודם כול, בתחילת דברי אני רוצה לברך את שר הבינוי והשיכון ואותך, סגן השר, על המהפך שנעשה בנושא שכר הדירה ב"עמידר". רציתי שיהיה כתוב גם בפרוטוקול של הכנסת, באשר למחירי הדירות בערי הפיתוח ובעיקר בקו העימות, שאתה מדבר על הנחה של 25% ממחיר הדירה, אבל השאלה היא מאיזה מחיר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

לא, אמרתי מהמחיר.

שלמה בוחבוט (העבודה):

השאלה מאיזה מחיר – מיליון, 2 או 3 מיליוני שקל? צריך לקבוע מחיר מינימום. מדובר בדירות שנבנו לפני 30-35 שנה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

חבר הכנסת בוחבוט, אני דיברתי על הנחה של 25,000 שקל באזורי עדיפות א'. זה כולל, כמובן, את מעלות-תרשיחא. כפי ששנינו יודעים, מחירי הדירות בערי הפיתוח, באזור עדיפות א', הם נמוכים, לצערי. 25,000 שקל הם כמעט 40% ממחיר דירה אצלך או במקום אחר.

שלמה בוחבוט (העבודה):

צריך לבדוק את זה, היום המחיר הוא 75,000 דולר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

ההנחה היא משמעותית בערי הפיתוח. אולי ההנחה אינה משמעותית בתל-אביב, בחיפה או בירושלים, אבל בערי הפיתוח ההנחה היא גדולה מאוד, כי הדירות עדיין זולות שם. שנית, אנו נותנים סיוע נוסף לאותם אזורים, והלוואה נוספת של 25,000 שקל ב-4.5% ריבית ל-28 שנים. כלומר, אנו נותנים הנחה של 25,000 שקל – לא מדברים על אחוזים – פלוס 25,000 שקל נוספים, כדי לעודד את בני ערי הפיתוח באזורים הקשים לקנות דירה באזור המגורים שלהם.

שאול יהלום (מפד"ל):

לפי מה ייקבע מחירה של דירה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

על-פי הערכת שמאי ממשלתי.

אי-כלילת עולים המתגוררים מעבר ל"קו הירוק" בהסדר לפינוי קרוונים

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום י"ד בתמוז התשנ"ה (12 ביולי 1995):

מכתבה ב"ידיעות אחרונות" מיום 31 במאי 1995 עולה, כי בין 300 ל-500 משפחות מחבר המדינות, שהובאו לשטחים בתקופת ממשלת הליכוד, אינן נכללות בהסדר החדש של משרדך לפינוי כל אתרי הקרוונים במדינה.

רצוני לשאול:

1. מדוע מופלים עולים אלו לעומת העולים באתרי הקרוונים בתחומי "הקו הירוק"?

2. האם במשרד השיכון מצויה תוכנית לטיפול במשפחות אלו?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הסיוע המיוחד הניתן לפינוי אתרי הקרוונים ניתן לאתרים שמשרדי השיכון והקליטה הפנו אליהם זכאים על-פי הקריטריונים שהיו באותה עת. מדובר בעיקרון על משפחות ברמות סוציו-כלכליות נמוכות ובמשפחות חלשות. המשרד אינו מאשר סיוע זה לאתרים בקיבוצים וביש"ע שבהם העמיד המשרד את הקרוונים והשכירם ליישובים בחוזי אגודה. המבנים הושכרו ישירות למשפחות על-פי קביעתם של היישובים.

2. העולים המתגוררים באותם אתרים זכאים לסיוע המקובל לגבי העולים. אוסיף ואציין, כי כ-65% ממשפחות העולים רכשו דירות בסיוע המקובל.

היו"ר ש' וייס:

סגן השר ישיב על שאלתא מס' 5105, של חבר הכנסת מאיר שטרית.

סיוע בדיוור למשפחות עם ילד נכה או מפגר

חבר הכנסת מ' שטרית שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ד בתמוז התשנ"ה (12 ביולי 1995):

יש משפחות בישראל שיש להם בנים נכים קשים או מפגרים אשר מעדיפות להחזיק אותם בבית. כאשר הנכה מתבגר יש צורך בחדר נפרד עבורו בבית, דבר שמחייב את הוריו להרחיב את דירתם או לרכוש דירה גדולה יותר.

רצוני לשאול:

1. האם קיים היום סיוע מיוחד של משרד השיכון במקרים אלה?

2. אם לא – מה ייעשה על מנת לסייע למשפחות אלה ולחזק את המגמה של החזקת הנכה והמפגר בקהילה, במסגרת משפחתו?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת מאיר שטרית, בתשובה על שאילתא על הסיוע למשפחות עם ילד נכה או מפגר:

1. משפחה בעלת דירה שיש לה ילד נכה זכאית לסיוע בסך 37,000 שקל לשם החלפת דירתה לדירה שתתאים לצורכי הילד, זאת בתנאי שהדירה הנוכחית אינה מתאימה למגבלות הילד.

2. משפחה המתגוררת בשיכון הציבורי תהיה זכאית להחליף את הדירה לשם התאמתה לצורכי הילד הנכה, אם הדירה הנוכחית אינה מתאימה למגבלותיו. כאשר אני מדבר על דירה בשיכון הציבורי, הכוונה לדירות של המדינה: "עמידר", "חלמיש", "פרזות" והגופים הנוספים.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני סגן השר, אני מודה לך על תשובתך. עם זאת, אני מבקש לשאול, האם הנתונים שצינת על הסיוע המיוחד למשפחות עם ילד נכה או מפגר הם נתונים על סיוע אוטומטי הניתן למשפחה הפונה?

לצערי הרב, אני מטפל במקרה כזה שהגיע אלי דרך אחד האזרחים, אשר טוען כי למרות פנייתו וחרף הנתונים המראים שיש לו ילד מפגר מבוגר, שהגיע לגיל 20, 25, שאינו יכול לגור בחדר עם עוד ילד – הסיוע הזה לא ניתן לו. מסתבר שהסיוע אינו ניתן כנראה באופן אוטומטי. האם המשרד אכן נותן את הסיוע שאתה מדבר עליו, כלומר מחליף דירה בדירה גדולה יותר, עם חדר אחד נוסף, כאשר יש בן מפגר בן 25 או 30 שאינו יכול לגור עם עוד ילד בחדר? האם המשרד נותן באופן אוטומטי משכנתה יותר גדולה, או שצריך לשם כך טיפול מיוחד?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

ידידי חבר הכנסת שטרית, לפי מיטב ידיעתי, הסכום שדובר בו – 37,000 שקלים נוספים – ניתן לאדם שיש לו ילד נכה, והוא רוצה להחליף דירה מפני שהדירה שהוא גר בה אינה מתאימה. אשמח מאוד אם תעביר אלי את פרטי המקרה שעליו אתה מדבר. אם יש תקלה ביורוקרטית, אשמח לעזור לך.

ירידה של 33% בסלילת כבישים

חבר הכנסת י' ונונו שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ד בתמוז התשנ"ה (12 ביולי 1995):

בעקבות הידיעה שהתפרסמה בעיתון "דבר" ב-30 ביוני 1995 בדבר ירידה של 33% בסלילת כבישים – רצוני לשאול:

1. האם בעקבות הירידה בסלילת הכבישים נפגעת התוכנית להשלמת המחלפים והטיפול בכבישים האדומים?

2. האם יש נסיגה מהתוכנית המקורית?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה בעיתון "דבר" העוסקת בירידה של 33% בסלילת כבישים מטעה מעט. "הירידה" נובעת בעיקר מעבודות המשכיות רבות – למשל הקמת מחלפים, שהם פרויקטים גדולים שמושקע בהם תקציב אדיר. לדוגמה, מחלף הכפר-הירוק בעלות כ-70 מיליון ש"ח, פרויקט שבו נמשכת העבודה גם היום, אומנם בהיקף מצומצם, כאשר הדיווח על הוצאות בנייתו היה בשנים עברו. זאת ועוד, מכיוון שהמחלפים מבוצעים על שטח מצומצם – יחסית להרחבת כבישים ולסלילת ציר חדש – נראה כי זוהי עבודה "קטנה" בהיקף הסלילה, מבחינת אורך הכבישים הנסללים. הסטטיסטיקה דנה בהיקף פעילות על בסיס אורך כבישים בק"מ, וכאמור, במחלפים אין אומנם הרבה ק"מ כביש, אך ההשקעות הגבוהות נובעות מאופי העבודה, המצריך בטון, ברזל וכו'. מכאן שלמעשה אין ירידה בהיקף העבודה. גם מהשוואת התקציבים שאושרו בשנים 1994-1995, הדבר לא מצביע על ירידה בהיקפי העבודה, והשלמת המחלפים והטיפול בכבישים בעלי רמת בטיחות ירודה – כבישים אדומים – נמשכים באופן סדיר.

2. אין כל נסיגה בנכונות הממשלה להשקיע בתשתית, והפעילות הענפה של מע"צ בשטח הזה מדברת בעד עצמה. תקציב מע"צ השנה עומד על כ-1.25 מיליארד ש"ח. בידי מע"צ תוכניות מגירה בהיקף של כ-3 מיליארדי ש"ח ויותר. ביצוע הפרויקטים כאמור מותנה במסגרת התקציבית המאושרת ע"י האוצר.

היו"ר ש' וייס:

סגן השר ישיב על שאלתא מס' 5131 – לפרוטוקול.

מעבר בטוח בכביש חיפה-עכו

חבר הכנסת ש' עמור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ד בתמוז התשנ"ה (12 ביולי 1995):

מע"צ חסמה באחרונה את המעבר בכביש חיפה-עכו, שבין שכונת צור-שלום לנווה-גנים. כתוצאה מכך חוצים התושבים את הכביש הראשי מעל גדר ההפרדה. במקום אין מעבר חצייה.

רצוני לשאול:

1. האם מודע לכך משרדך?

2. מדוע לא ייפתח זמנית מעבר בגדר ההפרדה?

3. מה ייעשה על מנת לזרז הקמת מעבר בטוח במקום?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במע"צ מודעים לבעיה.

2. מעבר לא ייפתח בגדר ההפרדה, באשר דבר זה יסכן חיי אדם. מדובר בכביש ארצי, בין-עירוני, סואן במיוחד, כאשר הבינוי סביבו ולאורכו בוצע בלי שהרשויות המקומיות והמיישבות נתנו דעתן לצד הבטיחותי.

3. המעברים בין השכונות יכולים להתבצע אך ורק בצמתים המרומזרים, וזאת, כאמור, מהפן הבטיחותי של שמירת חיי אדם.

בטיחות הנסיעה בכביש הערבה

חברת הכנסת ד' איציק שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ו בתמוז התשנ"ה (24 ביולי 1995):

מתחילת השנה נהרגו בכביש הערבה יותר מ-20 בני אדם.

רצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך למצב?

2. מה יעשה המשרד בעניין?

3. האם המשרד משתף פעולה עם המשטרה בנושאי אכיפה בכביש זה?

4. האם יפעל משרדך לשיפורו הפיזי של הכביש?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מע"צ מודעת וערה לבעייתיות הנסיעה בכביש הערבה ועושה מאמצים רבים לשיפור רמת בטיחות הנסיעה בכביש.

2. פעילות מע"צ בכביש הערבה מתמקדת בכמה מישורים: א. תאורת 18 צמתים והסדרתם, לאורך הכביש; ב. הסדרת חניוני דרך המיועדים לרענון ולמנוחה, בנקודות מסוימות לאורך הכביש; ג. ייצוב שוליים במסגרת עבודות שיקום בכביש – יסייע במניעת תאונות שנגרמו עקב ירידה לשוליים; ד. מע"צ עוסקת עתה בפיתוח טכני של "פס צהוב" תופח. עלייה על הפס התופח תגרום להרעדה קלה ברכב החוצה את פס ההפרדה, דבר שיגרום לנהג לשוב מייד לנתיב הנסיעה המקורי.

3. מע"צ אינה משתפת פעולה עם המשטרה בנושא אכיפה, לא בכביש זה ולא בכל כביש אחר, היות שהנושא הוא באחריותה הבלעדית של משטרת ישראל.

4. מע"צ עוסקת כל העת בשיקום פיזי של הכביש והפיכתו לכביש ברמת שירות נאותה. באשר לפיתוחו של הכביש, קרי הפיכתו לדו-מסלולי, הדבר טעון תקצוב מיוחד של האוצר, שכן מדובר בעלות של כ-600 מיליון ש"ח.

מע"צ מרחיבה כבישים בעלי נפח תנועה של כ-100,000 כלי רכב ביממה, ואילו בכביש הערבה עוברים בממוצע כ-4,500 כלי רכב ביממה. מע"צ תבצע את הפרויקט אם יוחלט להרחיב את הכביש והעבודה תתקצב.

כביש עוקף מג'ד-אל-כרום

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ט בתמוז התשנ"ה (17 ביולי 1995):

זה שנתיים ויותר עובדת מע"צ על הרחבת כביש עכו-כרמיאל לארבעה מסלולים, אולם עדיין לא הסתיימה סלילתו של הקטע המסוכן והחשוב שעוקף את היישוב מג'ד-אל-כרום.

רצוני לשאול:

1. מה היא סיבת העיכוב הרב בסלילת קטע עוקף מג'ד-אל-כרום?

2. מתי אמורים לפתוח את הקטע החשוב הזה?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העיכוב נבע מדיונים ומאי-הסכמת תושבים מקומיים באשר למיקום הכביש העוקף.

2. קטע הכביש ייפתח, כך מקווים, בסוף אוקטובר 1995.

בעיית דיור של משפחה בכרמיאל

חבר הכנסת א' אסעד שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ט בתמוז התשנ"ה (17 ביולי 1995):

במקומון "כל הצפון" פורסם ב-23 ביוני 1995 על הטרגדיה של משפחת ש' – שמה המלא מופיע במקור – בת חמש נפשות, שנותרה ללא קורת גג.

המשפחה הפסידה את כל כספה לאחר ניסיון לרכוש דירה ביוקנעם, זאת בשל אי-עמידתה בתשלומי המשכנתה ובעקבות פשיטת רגל של הקבלן. באין ברירה הם חזרו לכרמיאל, שם גרו בשכירות. משכורת הבעל נמוכה ביותר ואינה מאפשרת עמידה בתשלומים השונים המוטלים עליהם, ועליהם לפנות את המושכר באופן מיידי.

רצוני לשאול:

1. מדוע נדחה ערעורה של המשפחה לוועדה העליונה של משרד השיכון?

2. האם ניתן למצוא פתרון חלופי יאה למשפחה?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדובר בזוג פלוס שלושה ילדים, המבקשים קבלת דירה בשכירות בכרמיאל. למשרדנו מלאי מצומצם של דירות בשכירות סוציאלית, ועל כן נקבעו קריטריונים למתן דיור זה. פתרון זה ניתן למשפחות חסרות דירה, דהיינו שאין ולא היתה בבעלותם דירה בעבר, שצברו ניקוד גבוה, עם שלושה ילדים ויותר והכנסות נמוכות.

משפחת שרביט, בעלי דירה לשעבר, רכשו דירה ביוקנעם-עילית בשנת 1988. דירה זו נמכרה בשנת 1992. המשפחה רכשה דירה אחרת בשדרות, ואולם העסקה לא יצאה לפועל, וכתוצאה מביטול העסקה קיבלה המשפחה מהקבלן 65,000 ש"ח. המשפחה לא החזירה את המשכנתה שניתנה לה, וזאת בניגוד להסכם המשכנתה.

2. לנוכח הנתונים שפורטו לעיל, נדונה בקשת המשפחה בוועדת אכלוס עליונה ב-5 ביולי 1995. הוועדה החליטה לאשר למשפחה לפנים משורת הדין דירה בשכירות חופשית, בהתחשב בהמלצת המחוז. ביצוע האכלוס מותנה בפירעון המשכנתה במלואה ובהמצאת אישור על כך למחוז. החלטה זו תקפה גם לעיר צפת.

תשלומי שכר דירה בחברת "עמידר" לעולים נכי מלחמה

חבר הכנסת א' גור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ט בתמוז התשנ"ה (17 ביולי 1995):

על-פי פרסומים באמצעי התקשורת, החל ממאי 1995 ייקרה חברת "עמידר" את תשלומי שכר הדירה במאות שקלים, ללא התחשבות בקריטריונים סוציאליים, חברתיים, וללא אפליה מתקנת למגזרים חלשים, כגון העולים-הנכים שלחמו במלחמת העולם השנייה נגד הנאצים.

רצוני לשאול:

1. האם פרסומים אלה נכונים?

2. אם כן – אילו פעולות ייעשו על מנת להקל על העולים נכי המלחמה בנושא תשלום שכר הדירה?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין כל בסיס ושחר לפרסומים על עלות שכר הדירה בדירות "עמידר", מעבר לעלייה הנובעת ממדד המחירים לצרכן, מכאן שאין צורך בפעולות מיוחדות על מנת להקל על שוכרים אלו או אחרים.

מרכז מורשת יהדות בבל

חבר הכנסת י' שמאי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ו בתמוז התשנ"ה (24 ביולי 1995):

למרכז מורשת יהדות בבל באור-יהודה אין מקום לקלוט את המוצגים ואת רבבות המבקרים, שכמחציתם ילדי בית-ספר. למקום תוכננה הרחבה בעלות של 2.1 מיליוני דולר שהעירייה ומשרדי הממשלה התחייבו לממן.

רצוני לשאול:

1. האם נכון שמשרדך הקפיא התחייבות של השר הקודם אף שקיים חוזה חתום עם עיריית אור-יהודה?

2. האם נשקל להעביר את ההקצבה שנקבעה בתקציב משרדו למטרה זו למשרד אחר?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ההתחייבות הוקפאה. בהתאם לחוק התקציב לשנת 1995, משרד הבינוי והשיכון לא יכול ולא רשאי להפעיל יתרות כספיות מהרשאות של שנים קודמות, מאחר שאין מסגרות תקציב המאפשרות פעילויות אלו.

2. אין באפשרותו של משרד הבינוי והשיכון להעביר את היתרות הבלתי-מנוצלות משנים קודמות למשרדים אחרים. העברות מעין אלה הינן בסמכותם של משרד האוצר וועדת הכספים.

הנושא נמצא כיום בטיפול ועדת הכספים.

משכנתאות למשפחות חד-הוריות באילת

חברת הכנסת נ' בלומנטל שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ו בתמוז התשנ"ה (24 ביולי 1995):

לאחרונה הגיע לידיעתי, כי משפחות חד-הוריות המתגוררות במרכז הארץ נהנות מהלוואות זכאות בגובה 142,000 ש"ח, בעוד אותה משפחה חד-הורית המתגוררת באילת זכאית להלוואה בגובה 97,000 ש"ח בלבד.

כמו-כן, בעקבות הסכם השלום עם ירדן ובעקבות צעדים כלכליים אחרים, מחירי הדירות באילת עלו בעשרות אחוזים.

רצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. האם משרד הבינוי והשיכון פועל לעדכון הלוואות הזכאות בארץ, ועל-פי אילו קריטריונים?

3. כמה פעמים בשנה מעודכנות הלוואות אלו?

4. מתי יבוצע עדכון לגבי אילת?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשכנתאות לכלל חסרי הדיור עודכנו בינואר 1992. למשפחות החד-הוריות עדכן המשרד את המשכנתאות פעם נוספת ב-3 באוקטובר 1993. יצוין כי לאחר עדכון זה עלה קצב רכישת הדירות על-ידי משפחות חד-הוריות מ-125 משפחות ב-1992 ל-285 ב-1993 ול-387 ב-1994.

2. המשרד עשה לעדכון המשכנתאות, עדכון דיפרנציאלי שייתן מענה הולם לקבוצות חלשות הכוללות את המשפחות החד-הוריות. מ-1 בנובמבר השנה הזכאות למשפחה חד-הורית באזור המרכז הינה 153,000 ש"ח – 170,000 ש"ח למשפחות עם ותק של חמש שנים כחד-הוריות בארץ – למשפחה חד-הורית ביישובי הפיתוח, לרבות אילת, הינה 124,000 ש"ח עד 146,000 ש"ח, על-פי מספר הילדים. יש לציין כי שיעור הגדלת הסיוע ביישובי הפיתוח גדול בהרבה מזה שבמרכז – 28%–51% לעומת 10%–22% בהתאמה. מחירי הדירות ביישובי הפיתוח נמוכים מאלה שבמרכז הארץ.

3. נוסף על סיוע זה זכאיות המשפחות החד-הוריות לתוספת סיוע על-ידי סיוע מקום לרכישת דירות חדשות בסך 50,000 ש"ח עד 60,000 ש"ח הניתן בכל יישובי העדיפות הלאומית ובחלק מיישובי אזור המרכז.

שכונת ג'ואריש ברמלה

חבר הכנסת ט' אלסאנע שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' באב התשנ"ה (31 ביולי 1995):

שכונת ג'ואריש ברמלה סובלת ממצוקת דיור וכן מהעדר מוסדות ציבור לנוער.

רצוני לשאול:

1. האם נכללת שכונת ג'ואריש בפרויקט שיקום שכונות?
2. מה היא התוכנית של משרדך לפתרון מצוקת הדיור בשכונה הנ"ל?
3. מה היא מדיניותכם לשיפור רמת התשתית ואיכות החיים בשכונה הנ"ל?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שכונת ג'ואריש ברמלה כלולה בפרויקט שיקום השכונות.
 2. לרשות תושבי שכונת ג'ואריש עומד אותו סיוע בדיור הניתן לשאר הזכאים ברמלה ובמרכז הארץ, ואשר כולל: הלוואות לחסרי דירה לרכישה או לבנייה על גגות ההורים וכן להרחבה.
 3. נושא התשתית בשכונת ג'ואריש יטופל בעדיפות עליונה במגמה לסיים את הטיפול בתוך שלוש שנים.
- על מנת לשפר את איכות החיים במגזר הערבי ברמלה, גם בשכונת ג'ואריש, הוחל בהגברת הפעילות החברתית, לרבות בנושאים הבאים: מרכז טיפולי לגיל הרך; קורסים מקצועיים (הכשרה מקצועית); קורסים להשלמת השכלה; תגבור הלימודים בבתי-הספר; התמודדות עם נגע הסמים.

מחירי הקרקעות לדיור

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' באב התשנ"ה (31 ביולי 1995):

אנשי כלכלה תולים את עליית מחירי הדיור במדיניות המכרזים של מינהל מקרקעי ישראל.

רצוני לשאול:

1. האם נכונה הטענה שמדיניות המכרזים שגויה ברוב אזורי הארץ, פרט לאזורי יוקרה?

2. האם ישווקו הקרקעות המיועדות לבנייה לפי המחיר הזול ביותר למשתכן?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

1. הטענה אינה נכונה. שיטת המכרזים הינה מדיניות צודקת להקצאת קרקע, והיא עולה בקנה אחד עם חוק חובת המכרזים. המחירים המוצעים במכרז משקפים למעשה את המחיר בשוק, באזורים השונים שבהם מתנהלים המכרזים.

2. מחירי הקרקעות הינם המחירים האמיתיים וההגונים. כמו כן, בהתאם להחלטת הממשלה, ישווקו בכל הארץ 7,500 יחידות דיור במסלול מכרז בשיטת "מחיר למשתכן".

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת רביץ, בבקשה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

תודה. האם ידוע לך, אדוני סגן השר, שבוטל מספר לא מבוטל של מכרזים שהוצאו לשוק בגלל חוסר התעניינות, והאם לא כדאי לחשוב שמא חוסר ההתעניינות נובע מכך שהעלות המוצעת גבוהה מדי, והרי בסופו של דבר מחירי השוק הם שצריכים לקבוע את המחיר.

לגבי שאלה מס' 2, מדוע זה הקציבה הממשלה 7,500 יחידות בלבד, וההקצבה הזו הוקצבה כבר לפני למעלה משנה, עד כמה שידוע לי. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

לשאלה ראשונה, ידוע לי על ביטולים של מכרזים. זה לא בגלל העלות הגבוהה, כי כאשר אתה ניגש למכרז אתה מגיש את ההצעה. אין מחיר. את ההצעה מגיש האדם שמתעניין והיזם שרוצה להיכנס

למכרז. אם הגענו למצב שיש ביטול של מכרזים, זה מוכיח שמשהו קורה במשק, כי פשוט מכרזים בוטלו באותם מקומות שבהם אנחנו כבר בונים אלפי יחידות דיור, כלומר באזורים מוצפים בבנייה, ועל כן יזם גם שוקל אם כדאי לו להתמודד ולהיכנס כשעשוי להיות מצב של עודף דירות באזור. זה לא בגלל המחיר הגבוה אלא בגלל היצף הדירות, מפני שהאינטרס של המדינה הוא לפתור בעיות של עולים, של זוגות צעירים ושל חסרי דיור.

לשאלה מדוע רק 7,500 דירות – זו היתה החלטת ממשלה. הממשלה החליטה על שיטות בנייה. הממשלה לא רצתה לבנות דירות ציבוריות כפי שהיו בעבר. היא טענה שיש להשאיר את השוק פתוח ושלא הממשלה תוביל את זה. אז החלטנו על בניית 7,500 יחידות דיור בשיטת "בנה דירתך", עם הנחה במחירי הקרקע לזכאים עם הניקוד הגבוה, הדרגתי, כאשר אנחנו מביאים גם לאינטגרציה.

ב. רצינו גם, במקומות שבהם מוציאים מכרז רגיל בשוק פתוח, לאלץ את היזם לבנות בתוך המתחם שלו כ-25% דירות בגודל של עד 80 מ"ר, שוב, כדי לפתור בעיות נוספות של אותם זוגות צעירים. אנחנו בבעיה, מצד אחד הוא צריך להגיש את ההצעה הגבוהה, ומצד שני את ההצעה הזולה לגבי אותן 7,500 יחידות דיור. זה לא פשוט, לא קל, אבל בכל זאת השוק משחק פה, היזמים משחקים בלי התערבות של הממשלה.

מכירת הדירות בבית-שמש

חבר הכנסת מ' מאיה שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' באב התשנ"ה (31 ביולי 1995):

בשעתו תבעה מנהלת מחוז ירושלים במשרדך מהקבלנים שזכו במכרזים לבנייה בבית-שמש לחתום על התחייבות לבל ימכרו "לאוכלוסייה בעלת צביון דתי". נודע כי בהתערבות ראש הממשלה ביטלת התחייבות זאת.

רצוני לשאול:

1. האם בוטלה התביעה להתחייבות זו?

2. אם כן – האם הקבלנים כן רשאים להתקשר עם אוכלוסייה בעלת צביון חרדי?

3. האם בשיחות בעל-פה לא נדרשים הקבלנים להימנע מכך?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הופסקה ההחתמה על ההתחייבות.

2. השכונה אינה מיועדת לאוכלוסייה בעלת צביון חרדי.

3. אין כל דרישה בעל-פה מהקבלנים להימנע מלמכור לאוכלוסייה החרדית.

ראוי לציין, שנכון להיום לא ניתן למכור דירות בבית-שמש מכיוון שלא ניתן להוציא היתרי בנייה עד להשלמת התהליכים הסטטוטוריים.

סיוע משרד הבינוי והשיכון לעדה השומרונית

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' באב התשנ"ה (31 ביולי 1995):

רצ"ב סיכום ישיבה שהתקיימה בלשכתך בנובמבר 1994 בעניין הקהילה השומרונית בחולון, שבה סוכם על שינוי תב"ע – תכנון בניין ערים – לבקשתם, איתור קרקע לקהילה, התערבותך אצל ראש העירייה לזירוז בקשותיהם בוועדה המקומית, פטור ממכרז ומתן תעודות זכאות לבני הקהילה טרם נישואין.

רצוני לשאול:

1. מה מכל הנושאים בוצע?

2. מדוע זכאים השומרונים להטבות מיוחדות?

3. מה היא המשמעות התקציבית של סיכומים אלו?

4. האם יקבלו גם החרדים הטבות דומות?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מינהל מקרקעי ישראל – ממ"י – איתר בחולון, בסמוך למקום מגוריה של הקהילה השומרונית כיום, מתחם לבנייה שבו שכן לפני כן שוק השומרונים.

אדריכלית מחוז תל-אביב בממ"י פועלת לסיום התכנון בשטח, המיועד לבנייה רוויה.

לצורך מימוש התוכנית יידרשו כמה פינויים.

2. העדה השומרונית בארץ מונה 300 נפש ומנהלת אורח חיים מיוחד המחייבם להתגורר בסמיכות, ומכאן שבניגוד לשאר הזוגות הצעירים, הם אינם ניידים ואינם יכולים לרכוש דירות ביישובים ובשכונות מרוחקות ממרכז מגורי העדה.

3. נוכח המספר הקטן של כלל העדה, ומכאן המספר הזעום של הזוגות הנישאים בעדה, ברור כי אין למתן הטבה כלשהי משמעות תקציבית של ממש.

בעשור האחרון לא העמיד המשרד קרקע לבנייה לבני העדה. אם יסתבר כי מספר הזוגות הנשואים חסרי הדיור בעדה נמוך מכדי לרכוש את כל יחידות הדיור באותו בניין, תיבחן מול משרד האוצר האפשרות להעמיד סיוע גם לזוגות העומדים להינשא, וזאת כדי לאפשר את ביצוע הפרויקט.

4. מהאמור לעיל עולה, כי לשומרונים יש בעיה ייחודית יוצאת דופן, שלשמחתנו אינה מאפיינת את החרדים.

משכנתאות ליוצאי צבא ולשאינם יוצאי צבא

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' באב התשנ"ה (31 ביולי 1995):

רצוני לשאול:

1. כמה מקבל היום זוג צעיר כמשכנתה ממשרד השיכון לפי הניקוד המינימלי ולפי הניקוד המקסימלי?

2. כמה מקבל אותו זוג אם הינו יוצא צבא, וכמה מקבל אם אינו כזה?

3. מה הם שיעורי ההחזר לגבי יוצאי צבא וכמה לגבי מי שאינם יוצאי צבא?

4. למה קיים פער בין יוצאי צבא לשאינם יוצאי צבא?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הסיוע לזכאים חסרי דירה ניתן באבחנה למי ששירתו בצה"ל ולמי שלא שירתו בצה"ל – ולא באבחנה בין יוצאי צבא או לא יוצאי צבא.

שירתו בצה"ל – זכאים/ת ו/או בן/ת הזוג ששירת/ה בצה"ל שנה לפחות בשירות לאומי.

המושג יוצא צבא שייך לביטוח הלאומי, וכולל גם את מי שבני משפחתם שירתו בצה"ל.

ולתשובות הספציפיות:

3-1. הסיוע הבסיסי לזוגות צעירים ניתן לפי: ניקוד – ביישובים במרכז הארץ ובירושלים; מספר ילדים – ביישובי הפיתוח ובקו העימות.

הסיוע לזוג צעיר במרכז הארץ: המשכנתה לזוג צעיר: הניקוד המינימלי (1,399 נקודות) – הסכום למי ששירת בצה"ל: 70,000; ההחזר: 370. הסכום למי שלא שירת בצה"ל: 46,700; ההחזר: 247. הניקוד המקסימלי (2,000 נקודות ויותר) – הסכום למי ששירת בצה"ל: 183,000; ההחזר: 629. הסכום למי שלא שירת בצה"ל: 122,000; ההחזר: 420.

כביש הדמים באור-יהודה

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' באב התשנ"ה (31 ביולי 1995):

נודע לי, כי סגן ראש עיריית אור-יהודה, עוזי אהרון, העלה את תביעת תושבי העיר לשיפור תנאי הראות והנסיעה בכביש 412 מחמד לאור-יהודה, אשר לאחרונה אירעו בו תאונות רבות. תגובת מע"צ היתה, שהדרך מתוכננת להרחבה ב-1996, ובינתיים ישקלו התקנת שילוט ו"עיני חתול" במקום.

רצוני לשאול:

האם תבצע מע"צ פתרונות ראויים לאלתר?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כאמור בגוף השאלתא, הדרך מתוכננת להרחבה בשנת התקציב 1996.

פירוט השיפורים שהובטחו לביצוע לאלתר ואכן בוצעו:

הוקצבו שלטים ו-10 "זברה" – סימוני עזר בדרך; סימוני אזהרה והדרכה בעקומה חדה.

כמו-כן, הכביש נצבע מחדש, הוצבו שלטים גדולים המתריעים על סיבוב מסוכן והותקנו "עיני חתול".

עבודות בכביש והוראות בטיחות

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' באב התשנ"ה (31 ביולי 1995):

לאחרונה מתבצעת עבודה של הרחבת כבישים וצמתים בארץ. אך לעתים אין אזהרות ברורות לנהגים המגיעים לקטע בכביש שבו מתבצעת העבודה, דבר הגורם למפגע בטיחותי.

רצוני לשאול:

1. האם בחוזים שנחתמו עם הקבלנים המבצעים כלולה גם חובת ההקפדה על בטיחות באזור העבודה?

2. האם משרדך מקיים פיקוח בנדון?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כל חוזה עבודה עם קבלנים מחייב עמידה בקריטריונים מוגדרים של שמירה על בטיחות באתר העבודה ובסמיכות לו, לרבות מילוי אחר הוראות שילוט ברורות בקרבת אתר העבודה.

"המדריך להצבת תמרורים" שערכה מע"צ מפרט את אופן הצבת תימרור ההוריה והבטיחות לפי כל סוגי העבודה: הרחבה, ריבוד, קרצוף, תאורה וכו'. קבלן שאינו עומד בכל ההוראות נחשב מפר חוזה.

2. מבוצע פיקוח צמוד בכל אתר ואתר. זאת נוסף על בדיקה שוטפת מטעם מחלקת הבטיחות של מע"צ.

עם זאת, בכל עת שמועברת תלונה או מתעוררת בעיה, כל מקרה נבדק לגופו של עניין.

דרישת תשלום מופקע עבור קרקע

חבר הכנסת ש' יהלום שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' באב התשנ"ה (31 ביולי 1995):

על-פי ידיעה ב"הארץ" מיום כ"ח בתמוז התשנ"ה, 26 ביולי 1995, מערים מינהל מקרקעי ישראל קשיים ודורש תשלום מופקע עבור קרקע למפעל "אמקור", המיועד לעבור ממרכז ירושלים לגבעת-זאב.

רצוני לשאול:

1. מה היא הסיבה למדיניות המינהל?

2. האם יש למינהל קריטריונים קבועים בדבר קביעת ערך קרקעות ונכסים?

3. מה ייעשה לפתרון הבעיה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

משרד הבינוי והשיכון אינו מתייחס לידיעות עיתונאיות כגון אלה.

עם זאת הנני להבהיר, כי ערך קרקעות או נכסי מדינה נקבעים על-פי שומת השמאי הממשלתי, אלא אם נקבע אחרת על-פי החלטת מועצת המינהל.

אם חברת "אמקור" חושבת שהתשלום שנקבע מופקע, היא רשאית לערער על השומה.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה.

שאל יהלום (מפד"ל):

אני מודה לסגן השר על התשובה. אני רק רוצה להדגיש את מה שהשתמע מתשובת סגן השר, שהעובדה שמדובר במפעל שרוצה לעבור לשטחי יהודה ושומרון לא קלקלה כאן שום דבר מבחינת מדיניות הממשלה. זה ברור מהתשובה. רציתי רק להדגיש שכך הדבר.

היו"ר ש' וייס:

כבוד סגן השר.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני לא חייב לענות. הוא ענה, זה בסדר.

הקפאת דירות ביש"ע והשלכותיה

חבר הכנסת ר' נחמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' באב התשנ"ה (31 ביולי 1995):

במהלך המשא-ומתן עם הקבלנים שבנו ביו"ש וחוזיהם בוטלו, הציע האוצר כפיצוי לקבלנים הקצאה של קרקע חלופית, דבר שנקבע כבלתי אפשרי על-ידי בית-המשפט. למרות הנ"ל, חלוקת הקרקע החלופית נמשכת.

רצוני לשאול:

1. מדוע?

2. מה היא העלות במשק של אי-מכירת הדירות שבנייתן הושלמה ביו"ש?

3. האם יציע משרדך את הדירות למכירה, ומדוע?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

1. אין הקצאת קרקע חלופית בשום מקום בארץ.

2. העלות למשק הינה עלות בנייתן של הדירות.

3. ההחלטה לגבי ייעוד הדירות ואכלוסן נתונה לוועדת שרים.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת רון נחמן. בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לעניין השאלתא, לא לשאלה הנוספת. אני שאלתי מה העלות במשק של אי-מכירת הדירות שבנייתן הושלמה ביהודה ובשומרון. עונה לי סגן השר: מחיר העלות שלהן. אז מה, אנחנו מסתובבים? כמה כסף?

היו"ר ש' וייס:

עכשיו הוא ישיב לך על השאלה.

רון נחמן (הליכוד):

אבל זאת לא היתה השאלה הנוספת, כי היא היתה כלולה בשאלה מס' 2, שסגן השר היה צריך להשיב עליה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אתה צודק. אני עוקב אחרי השאלה.

אתה שאלת שאלה, ואם קיבלת תשובה לא מדויקת, אני מבטיח להשלים לך את התשובה על-פי השאלה.

רון נחמן (הליכוד):

אני מודה לכבוד סגן השר אם ישיב לי בנפרד על השאלה הזאת.

לגבי השאלה הנוספת. ביקשתי לדעת, אדוני סגן השר, כמה דירות ריקות יש ביהודה ובשומרון כרגע, ומדוע משרד הבינוי והשיכון לא ישכיר או ימכור אותן למבקשים, כפי שזה נעשה ביישובים אחרים, לפי הביקושים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אינך יודע למה? כי הם יהודים.

רון נחמן (הליכוד):

אני מבקש להציע, אדוני סגן השר, שתוקם ועדה משותפת למשרד השיכון ולראשי הרשויות השונות כדי למלא את הדירות הללו, שגם לא יפגעו בתהליך המדיני, אם עד עכשיו שום דבר לא פגע בו.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

לשאלה הראשונה – כמה דירות ריקות – אני לא יכול לענות כרגע. אני אתן לך את התשובה בכתב. אבל, ברור לך, ידידי חבר הכנסת רון נחמן, שיש הרבה מאוד דירות ריקות מפני שהתושבים עזבו אותן. אני לא רוצה לזרוק פה מספרים. הם פינו את הדירות שלהם, גם באריאל.

לגבי הוועדה המשותפת שהצעת להקים, אני מעביר את בקשתך לשר הבינוי והשיכון – לטיפולו.

מצוקת הדיור באילת

חבר הכנסת י' ונונו שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

בעקבות מצוקת הדיור בעיר אילת לזוגות הצעירים, הנובעת מרכישת דירות על-ידי גורמים שאינם מתגוררים בעיר ויוצרת מחסור בדירות והאמרת מחירים – רצוני לשאול:

1. מה היא עמדת המשרד בנושא?

2. אילו פעולות ינקוט המשרד כדי למנוע מחסור בדיור והאמרת מחירי הדירות?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הבינוי והשיכון מודע לבעיית הדיור באילת.

2. על מנת למנוע מחסור בדיור בעיר והאמרת מחירי דירות כתוצאה מכך, שוקד היום המשרד על תוכניות בניין עיר.

בתוך חודשיים שווקו ביישוב למעלה מ-1,000 יחידות דיור, מהן 300 יחידות דיור במסלול "בנה דירתך" ו-300 נוספות במסגרת "מחיר למשתכן". בפרויקטים אלו ניתנת עדיפות לרכישה לתושבי המקום.

כ-2,500 יחידות דיור נוספות באילת נמצאות בשלב של תכנון מתקדם.

משרד הבינוי והשיכון מאמין, ששיווק מסיבי זה של הקרקעות, יחד עם שילוב פרויקטים של "בנה דירתך" ו"מחיר למשתכן", יוזילו את מחירי הדירות באילת.

פינויים בשכונת גבעת-עמל ב' בתל-אביב

חבר הכנסת ר' אלול שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

בשכונת גבעת-עמל ב' בתל-אביב מתגוררות כמה משפחות מ-1953. ב-18 בינואר 1979 מכר מינהל מקרקעי ישראל לקבלן פרטי מגרש הכולל את חלקת התושבים בלי שהציע להם לרוכשה בפטור ממכרז.

מ-1987 החל הרוכש בהליכים לפינוי המשפחות, בלי שסודר להן דיור חלופי.

רצוני לשאול:

1. מדוע מכר המינהל לקבלן פרטי בידוע כי מתגוררות שם משפחות?

2. מדוע המינהל מסרב לחשוף בפני המשפחות את פרטי העסקה עם הקבלן?

3. מדוע לא עיגנו בהסכם כתוב פיצוי המשפחות על-ידי הקבלן?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

1. חלק מן הקרקע במתחם הידוע כגבעת-עמל ב' נמכר על-פי הסכם מכר שנחתם בשנת 1979 ללוביאניקר. על-פי החוזה נמכרה הקרקע כתפוסה, וסעיף 6 בו קובע, כי הרוכש רשאי לעשות במגרש כרצונו, לרבות הגשת תביעה לסילוק יד ו/או פינוי.

2. חוק הגנת הפרטיות ונוהלי המינהל אוסרים על מינהל מקרקע ישראל למסור מידע כלשהו ללא הסכמת בעלי הזכויות.

3. במכרזי פינוי-בינוי נוהג המינהל להתייחס בכל מקרה לגופו של עניין. בחוברת המכרז מצוינות העבודות בשטח – מחזיקים, הסטטוס שלהם, אם קיים נגדם הליך משפטי וכדומה.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אלול.

רפאל אלול (העבודה):

אנשים מגבעת-עמל שהיו אצלו מסרו לי שני דברים. ראשית, מאיימים עליהם. בעל הקרקע, שיש לו מספיק עורכי-דין – מאיימים עליהם שיוציאו אותם וינשלו אותם מרכושם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה יודע מי עשה את זה? הסוציאליסטים, "סולל-בונה" שלך.

רפאל אלול (העבודה):

חבר הכנסת איתן, רק הבוקר דיברנו נגד הסתה.

היו"ר ש' וייס:

זה בהמשך לדיון הבוקר בוועדה.

רפאל אלול (העבודה):

חבר הכנסת מיכאל איתן היה בין יוזמי ההצעה שלא להסית. עכשיו אתה מתחיל בהסתות? עזוב. האמן לי, אני מסתדר בלי ההערות שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה חושב שכל קריאת ביניים היא הסתה?

רפאל אלול (העבודה):

לא. חימום אווירה.

מיכאל איתן (הליכוד):

רפאל אלול (העבודה):

למה אתה צועק? זה עוזר לך? אני עכשיו באמצע שאילתא, תכבד אותי. כל הכבוד לך.

היו"ר ש' וייס:

חברים, יש לי הצעה: בזמן שאילתות אין קריאות ביניים. ביתר הנושאים, בבקשה. אני לא עמדתי על כך שתחתמו על משהו.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני סגן השר, נמסר להם שהם עומדים מול שוקת שבורה. הם היו אצלי, כולם. ראשית, אין להם כסף לממן ייעוץ משפטי. אמרו להם שמעמידים מולם עורכי-דין. אדוני סגן השר, אתה מכיר את הבעיה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

ידידי חבר הכנסת רפי אלול, הבעיה מוכרת לי מקרוב, כי אני בא מאזור השכונות ואני יודע מה קרה בעבר. חבר הכנסת איתן צדק בדבריו. הוא האשים מפלגה אחרת, אבל לפני 20 ו-30 שנה עשו הסכמים כאלה. היו כוונות טהורות להעביר לאדם שהוא יפצה, אבל זה לא הופיע בסעיף. זה קרה בגבעת-עמל ב' ובהרבה מקומות נוספים. לשמחתי, היום אין דבר כזה. כאשר המינהל מעביר קרקע תפוסה, יש בהסכם סעיף ברור מאוד לגבי פיצוי ופינוי האיש בהסכמתו, כדי למנוע דברים שנעשו בשנות ה-50, ה-60 וה-70.

מי שטיפל בנושא של קריית-עמל ב', עם עורכי-הדין שלהם ואתם ביחד, היה חבר הכנסת מיכאל איתן, יחד אתי, בקנציה הקודמת. הם היו בוועדת הפנים של הכנסת, עשינו רבות למענם. אני יודע מי הקבלן ומי היזם שם. לפני שבוע הבינתי שהם הגיעו להבנה עם התושבים. נשמח לפתוח את העניין מחדש. אתה מכיר את האנשים שם, פעלת שנים בעניינם, וביחד אולי נעלה את הנושא ונבדוק אותו מחדש. אבל, לשמחתי, הבעיות האלה שוב לא מופיעות בשכונות, ובוודאי לא במכרזים של העברת קרקע תפוסה.

רפאל אלול (העבודה):

אין להם עורכי-דין – – –

היו"ר ש' וייס:

סליחה, גמרנו. אלה שאילתות, יש פרוצדורה לשאילתות.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

יש להם עורכי-דין, אני מכיר אותם אישית.

אתר חצרות-יסף

חבר הכנסת א' גור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

בעיתון "הארץ" ב-25 ביוני 1995 התפרסמה טענתו של האדריכל דוד כנפו, כי תוכנית אתר הנופש בחצרות-יסף היא גרנדיוזית ובלתי כלכלית, שנועדה לסלק את העולים היושבים במקום שש שנים.

רצוני לשאול:

1. האם התוכנית אכן תגרום לפינוי העולים דיירי הקרוונים?

2. אם כן – היכן ישכן משרד הבינוי והשיכון את 400 המשפחות המתגוררות במקום?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התוכנית לאתר נופש בחצרות-יסף עוצבה במסגרת התכנון באזור הנעשה על-ידי משרד הפנים. לתוכנית אין כל קשר למדיניות משרדי השיכון והקליטה להביא לפינוי של כלל אתרי הדיור הזמני.

2. באתר חצרות-יסף נותרו, נכון לסוף אוגוסט 1995, 290 בתי-אב, מתוכם: 67 משפחות עולים מחבר העמים; 70 עולים בודדים מחבר העמים, 63 משפחות עולים מאתיופיה ו-90 עולים בודדים מאתיופיה.

המשרד מציע לזכאים המתגוררים באתר חבילות סיוע מיוחדות לרכישת דירות, וכן דיור ציבורי למי שנמצא זכאי לכך.

ביטול המשכנתאות לדירות בדמי מפתח

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

בידיעה שהתפרסמה ב"ידיעות אחרונות" ב-25 ביולי 1995 נכתב, כי משרדך החליט השבוע על ביטול המשכנתאות לזכאים הרוכשים דירות בדמי מפתח.

היצע הדירות בדמי מפתח כיום הוא מועט, ולא רבים מודעים לאופציה זו ומנצלים אותה. אולם רכישת דירה בדמי מפתח עדיין משמשת לעתים פתרון לזוגות צעירים חסרי אמצעים, שלא יכולים בשום אופן לרכוש דירה דומה במחיר מלא.

רצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן – מדוע לפגוע באפשרויות של זוג צעיר שאינו משופע באמצעים להגיע לדירה משלו?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה נכונה. ההחלטה על הפסקת מתן סיוע לזכאים השוכרים דירה עם זכות לדמי מפתח נבעה מבעיות רבות שהתעוררו במקרים אלה מאז הפעלת חוק הערבים.

כידוע לך, לא ניתן לרשום משכנתה על זכויותיו של הדייר המוגן. מניסיונו בהפעלת חוק הערבים מסתבר, כי במקרים רבים שבהם נטש הדייר המוגן את דירתו, נפטר, נסע לחוץ-לארץ או הפסיק לשלם את המשכנתה, נדרשו הערבים לשלם את יתרת המשכנתה, שכן, כאמור, לא קיים נכס שניתן לממש.

2. בשנים האחרונות הולך ופוחת מספרם של הזכאים המממשים סיוע למטרה זו. על-פי בדיקתנו, מספרם אינו עולה על כ-100 לשנה. כמות זו של מממשים משמעותה, כי הנזק שנגרם כביכול לאוכלוסיות מעוטות יכולת הינו מזערי, אם בכלל. על כן, להפסקת הסיוע למטרה זו לא יהיו השלכות של ממש על פתרון בעיית דיורם של זוגות צעירים.

עדכון משכנתאות לעולים

חבר הכנסת א' גור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

בכל תקופת כהונתה של ממשלה זו לא עודכנו המשכנתאות לעולים, למעט למשפחות חד-הוריות, וזאת בשעה שמחירי הדירות התייקרו בעשרות אחוזים.

רצוני לשאול:

1. האם מתכוונת הממשלה לעדכן את המשכנתאות לעולים?

2. אם כן – מתי, לאילו קבוצות ובכמה?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. מאז ינואר 1992 הוגדלו המשכנתאות לקבוצות שזוהו כקבוצות נזקקות, ובהן גם קבוצות עולים: עולים מאתיופיה, משפחות חד-הוריות ודיירי אתרי הדיור הזמני.

נושא עדכון המשכנתאות ל"חסרי דירה" בכלל ולעולים בפרט נבדק בימים אלה, בשיתוף עם משרד האוצר.

עם זאת יש לציין, כי יותר משני-שלישים של המשפחות שעלו מברית-המועצות בשנים 1989-1994 כבר רכשו דירה. להלן הפירוט: שנת עלייה 1989 – שיעור הרוכשים 86.9%; 1990 – 78.3%; 1991 – 69%; 1992 – 62.4%; 1993 – 58.4%; 1994 – 36.2%.

פינוי אתרי קרוונים

חבר הכנסת א' גור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

ליושבי אתרי הקרוונים הובטח, כי יועברו לפתרונות קבע עד סוף 1995.

רצוני לשאול:

1. האם ההבטחה הזאת שרירה וקיימת?

2. מה הוא לוח הזמנים המדויק להעברתם לפתרונות של דיור קבע?

3. מה הם הפתרונות שבדעת משרדך להציע להם?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ההבטחה שרירה וקיימת. משרד הבינוי והשיכון מתכוון להציע פתרונות דיור קבע לרוב המוחלט של דיירי אתרי הקרוונים עד סוף שנה זו.

2. עד כה הועמדו פתרונות ללמעלה מ-70% מתושבי האתרים, ותנופת הפינוי בעיצומה. בכל מקרה אין לקשור בין מתן פתרון הדיור לבין מועד העזיבה בפועל, שכן לעתים רוכשים התושבים דירות הנמצאות עדיין בתהליך בנייה, ונוצר פער בלוח הזמנים.

3. המשרד מציע לתושבים חבילות סיוע מיוחדות לרכישת דירות, דיור ציבורי באזורי הפריפריה, וכן דירות בהוסטלים לקשישים ולגילאי טרום-פנסיה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אפשר להשיב ביחד על שתי שאלות שלי באותו עניין?

היו"ר ש' וייס:

אם סגן השר מסכים וחבר הכנסת מיכאל איתן מסכים, מדוע לא. בבקשה. אדוני סגן השר, בבקשה להשיב על שאלות מס' 5373 ו-5374 ביחד.

ביטול מכרזי קרקע במינהל

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

בידיעה שהתפרסמה ב"ידיעות" ב-4 ביולי 1995 נכתב, שבטלו שני מכרזים בנתניה, שהוצאו על-ידי חברת "הימנותא", בשל הצעות נמוכות מדי, וזאת בניגוד לחוק חובת המכרזים.

רצוני לשאול:

אם מדיניות משרד הבינוי והשיכון היא הוצלת מחירי הדיור, ומחיר הקרקע מהווה גורם מרכזי במחירי הדיור, מדוע בוטלו מכרזים אלו?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

הידיעה בדבר ביטול המכרזים בנתניה אכן נכונה. במקרה דנן הביטול נעשה על-ידי חברת "הימנותא".

חברת "הימנותא" הינה חברה השייכת לקרן-הקיימת לישראל, ואין לה שום קשר למינהל מקרקעי ישראל.

עם זאת, שר הבינוי והשיכון פנה במקרה זה למנכ"ל "הימנותא" והעמיד אותו על חומרת ביטול המכרז.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, יש לך שאלה נוספת או שאתה מסתפק בתשובה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אצרף את השאלה הנוספת לשאילתא השנייה.

פרויקט "בנה דירתך" באילת

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

ממידע שהגיע למשרדי בנושא פרויקט "בנה דירתך" בשחמון אשר באילת נודע לי, שפרויקט זה, שאמור לסייע לאוכלוסייה החלשה ולזוגות צעירים ברכישת דירה, אינו משיג את מטרתו, וזאת בעקבות מחירי דירות גבוהים מאוד.

רצוני לשאול:

מדוע במקום כמו אילת, אשר הקרקע בו אינה מהווה גורם מגביל ואין צורך בתשלום מע"מ, מחירי הדירות גבוהים כל כך?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

מחירי הדירות במסגרת פרויקט "בנה דירתך" באילת נמוכים ב-12%-16% ממחירי הדירות המשוקות במקביל בשוק החופשי.

לידיעתך, חבר הכנסת מיכאל איתן, פה מדובר רק על מחיר קרקע, כי מה שמשחק במקומות האלה הוא מחיר הקרקע. בשיטת "בנה דירתך" הפערים נובעים מהנחות שונות שאנחנו עושים לאוכלוסיות שונות. מחיר דירה קטנה במסגרת פרויקט "בנה דירתך" הוא 3,728 ש"ח למטר רבוע. מחיר דירה גדולה במסגרת זו הוא 3,509 ש"ח למטר רבוע. מחיר ממוצע של מטר רבוע בשוק החופשי הוא כ-4,200 ש"ח.

הסיבה למחירי הדירות הגבוהים הם: א. צמיחה מהירה של העיר בשנים האחרונות, אשר יצרה תופעה של רכישת דירות להשקעה על-ידי גורמים מחוץ לעיר; ב. מחירי הובלה ועבודה גבוהים; ג. דרישת העירייה לרמות בנייה ופיתוח גבוהות.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, ביקשתי לצרף את שתי השאלות משום ששתיהן נוגעות לבעיית מחירי הדיור ולאחד המרכיבים החשובים – קרקע.

אשר לשאלתא הראשונה, אני מקבל בברכה את הסכמת המשרד שאכן היתה טעות בכך שביטלו מכרז לקרקע מפני שההצעות היו נמוכות מדי. כלומר, היו הצעות, אבל "הימנותא", שהיא זרוע סוכנותית או חברה-בת של הקרן הקיימת, בשליטת המוסדות הלאומיים, שתפקידה לעודד פעילות לאומית – הם רצו לקבל כמה שיותר כסף וביטלו מכרז, בעצם הקפיאו קרקע ומנעו בנייה.

הבעיה באילת היא די דומה. מה קורה לנו, חסרה קרקע? אילת משופעת במרחבים אדירים של קרקע. יש באילת עמותות שמוכנות לקחת על עצמן בנייה ללא תיווך של גורמים נוספים. מדוע לא לאפשר להן לקבל קרקע במחירים מוזלים? זה לא מוכרח להיות בתוך אילת, זה יכול להיות 4 או 5 קילומטרים מאילת. לא חסרה שם אדמה. צריך לתת אדמה כמעט חינם, לתת להם אפשרות לבנות על מנת שהמחירים יהיו נמוכים יותר ב-30%-40%, במיוחד לזכאי משרד הבינוי והשיכון.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת איתן. אדוני סגן השר, תשובתך.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

בתשובתי על השאלתא אמרתי, שהפערים במחירי הדירות הם קטנים. הפערים בין "בנה דירתך" ובין השוק הפתוח הם יותר נמוכים מאשר במקומות אחרים בארץ. כלומר, מחירי הקרקע שם בכל זאת יותר נמוכים מאשר במקומות אחרים בארץ. בראשון-לציון, לדוגמה, הפער הוא כ-30% בין דירה בשיטת "בנה דירתך" לבין דירה רגילה, כי שם הקרקע הרבה יותר יקרה.

עכשיו בעניין עמותה שתבנה באילת. אנחנו בונים היום הרבה מאוד דירות באילת. אותם חברי שהגיעו אליך פנו גם אלי.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש שם כמה עמותות.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני מדבר בעיקר על העמותה של הזוגות הצעירים, מחוסרי הדיור, שרוצים להקים עמותה. הנושא הזה בטיפול ובבדיקה אצלנו, אבל מניסיונו בעבר, של שנינו ביחד, חבר הכנסת מיכאל איתן, היו הרבה מאוד מקרים שעמותות כאלה נפלו בין הכיסאות. הם התחילו ובסופו של דבר לא סיימו בגלל טעויות שונות. לכן עברנו לשיטה של פיקוח המדינה. אנחנו רק מפקחים והכול רץ לבד, אבל בשיטה הזאת לא יהיה מקרה שבו אדם נאיבי, זוג צעיר מחוסר דיור, שסוף סוף יכול להגיע לבית, לא יגיע לכך מפני שיזם או קבלן כלשהו "סידר" אותו.

בכל אופן, אנחנו בודקים את הנושא הזה. לדעתי, צריך לאפשר לקבוצה כזאת לבנות את החיים שלהם. אני מניח שנלמד מטעויות העבר ונתקן. הנושא נמצא בבדיקה, וכשתהיה תשובה מוסמכת אודיע לך.

דיור למשפחה מקריית-מוצקין

חבר הכנסת י' לוי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

קיבלתי פנייה מסגן ראש עיריית קריית-מוצקין, בעניין מצוקתם של גברת י"א – שמה המלא מופיע במקור – ושלושת ילדיה. מעיון בתיק נראה שהיא כיום חסרת דיור.

רצוני לשאול:

האם יואיל כבודו לסייע סיוע דחוף כדי שגברת א' וילדיה יזכו לדיור, וזאת אף שהבקשה שהוגשה לדיור מוגן נדחתה?

תשובת סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מדובר באשה עם שלושה ילדים בהליכי גירושין. לנ"ל היתה דירה אשר נמכרה על-ידי כונס נכסים ב-19 במאי 1994, בסכום של 134,000 דולר.

מהתמורה שהתקבלה פרעו יתרת חובות לבנקים, ולאחר התשלום נותרו בידיה 45,000 ש"ח, שבהם השתמשה לכיסוי חובות שונים.

הנ"ל עובדת ומשתכרת סך הכול ממוצע של 5,496 ש"ח.

בקשת הנ"ל לקבלת השתתפות בשכר דירה או דירה בשכירות נדחו בוועדה הבין-מחוזית ובוועדת אכלוס עליונה לאור רקע דיור קודם. גם אם היתה "חסרת דירה" על-פי הגדרת המשרד, לא היתה זכאית לא לדירה בשיכון הציבורי ולא להשתתפות בשכר דירה, לנוכח הכנסותיה.

כיום נמצאת בקשתה לפני דיון בוועדה הציבורית.

חוק הגנת הדייר

חבר הכנסת ס' שלום שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

לפני כמה שנים הוזמן מחקר על-ידי משרד הבינוי והשיכון בנושא הדיור המוגן. מהמחקר עולה, כי החוק גורם לאובדן שימושי קרקע בהיקף נרחב. היקף הערך הנסתר האובד כתוצאה של חוק זה נאמד בסדר גודל של יותר ממיליארד דולר. המחקר והניסיון בעולם מעידים על השלכות שליליות של החוק, כמו מחסור בדיור.

רצוני לשאול:

1. האם יש בכוונת משרד הבינוי לטפל בנושא זה?

2. כיצד יטופלו ההשלכות הכלכליות השליליות של החוק, אם אכן יש כאלה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

1. ב-6 בינואר 1995 מינה שר הבינוי והשיכון, מר בנימין בן-אליעזר, ועדה ציבורית לבחינת האספקטים השונים של חוק הגנת הדייר.

בראש הוועדה הציבורית עומד השופט בדימוס מר שאול אלוני, וחברים בה נציגי ציבור בתחומים שונים: כלכלנים, שמאים ומשפטנים. בנוסף חברים בוועדה נציגי הצדדים הנוגעים לנושא: דיירים ובעלי בתים, פרטיים ועסקים.

הוועדה התבקשה להגיש את המלצותיה עד 31 בדצמבר 1995.

2. בוועדה נשקלים כל האספקים הקשורים בחוק הגנת הדייר, לרבות ההשלכות הכלכליות על הפרט ועל המשק.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת סילבן שלום, שאלה נוספת.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, כידוע לך, זה עשרות שנים מקימים ועדות על גבי ועדות, והחוק הזה לא עובר תיקונים שאולי היו מתבקשים, ברוח הזמן.

השאלה שלי היא, מה היא עמדת המשרד בנוגע לחוק. יש אנשים שגרים שם עשרות שנים, וקשה מאוד להוציא אותם משום שהם גרים שם עשרות שנים ולא צריך ואסור לנשלם. לעומת זאת, יש בעלי בתים שטוענים שכל רכושם הלך לאיבוד. מה היא עמדת המשרד, שאתה אחד מהעומדים בראשו, לגבי חוק הגנת הדייר? האם אתם בעד המשך קיומו של החוק והגנה על הדיירים שיושבים שם, או האם אתם בעד ביטולו של החוק ומסירת אותם נכסים לבעלי הבתים? תודה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

ידידי חבר הכנסת סילבן שלום, לדעתי, אם למשרד היתה דעה ברורה, שר הבינוי והשיכון לא היה מקים ועדה לבדיקת הנושא. אני מעריך, שהדעות הן לכאן ולכאן, ולכן הקים השר ועדה, כדי לבדוק זאת לעומק ובצורה אמיתית.

נצטרך להמתין עד 31 בדצמבר 1995 כדי לגבש דעה בנושא הדיור המוגן.

פינוי העולים מאתר בארותיים

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א באב התשנ"ה (7 באוגוסט 1995):

בכתבה ששודרה ב-31 ביולי 1995 בחדשות בערוץ הראשון נתגלו מראות מזעזעים לגבי המצב הירוד של אתר הקרוונים בבארותיים ולגבי מצבם של תושביו.

רצוני לשאול:

אחת ממטרות משרד הבינוי והשיכון היא פינוי אתרי הקרוונים השונים ומציאת פתרונות דיור הולמים לתושביהם. ברשות משרד הבינוי והשיכון עשרות דירות ריקות. מדוע אין משכנים את תושבי הקרוונים בדירות אלו ומעניקים להם סיוע בדיור לפי זכאותם?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

פינוי אתרי הדיור הזמני מצוי בטיפול משרדי הבינוי והשיכון והקליטה. משרד הבינוי והשיכון אחראי לפינוי עולי חבר העמים והישראלים הוותיקים ומשרד הקליטה אחראי לפינוי עולי אתיופיה.

בידי משרד הקליטה מלאי של עשרות דירות ריקות המיועדות למשפחות החלשות ביותר שבין עולי אתיופיה המתגוררות באתרי הדיור הזמני.

בימים אלו עוסק משרד הקליטה בהקצאת הדירות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אולי בהזדמנות זו, אדוני סגן השר, אתה יכול לתת תמונת מצב לגבי אתרים נוספים שבהם נמצאים עולי אתיופיה, כמה פונו וכדומה?

היו"ר ש' וייס:

אני חושב שזה נושא שראוי לשאילתא נוספת.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

חבר הכנסת איתן, בשורה אחת – בסך הכול פונו כ-70% מדיירי הקרוונים, כ-70% מדיירי הקרוונים, לרבות עולים; אני מתכוון לעולים מברית-המועצות. אני לא רוצה לא לדייק. פינוי האתיופים מאתרי הקרוונים לא רחוק מהפינוי הכולל של יוצאי חבר העמים.

יש לנו בעיה נוספת. חלק גדול מאותם עולים רכשו דירות שחלקן עדיין בבנייה, ואף שיש להם חוזה הם עדיין גרים באתר הקרוונים עד לגמר הבנייה. אולי זה מטעה קצת.

אני אומר, שבסך הכול אחוז גבוה מאוד של העולים, גם מחבר העמים וגם מאתיופיה, רכשו דירות והם בדרך החוצה מאתר הקרוונים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לסגן השר על תשובותיו, מאוד מאוד מודה.

אני מתנצל בפני חברות הכנסת ענת מאור ונעמי בלומנטל. הן איחרו. אני בטוח שהיתה להן סיבה והיו להן שאלות טובות. מה לעשות, הן יקבלו את התשובה בכתב.

הצעת חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת צוקר, הצעת חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג אותה יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דדי צוקר. אין הסתייגויות. בבקשה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר המשפטים, השרים האחרים, אני שמח – אם היתה לי מלה אחרת חזקה יותר הייתי אומר אותה – להודיע על הקמתה של סניגוריה ציבורית בישראל.

אחרי דיבורים של כמעט 50 שנה, הממשלה הזאת, עם עבודה של הכנסת, מקימה לראשונה בישראל סניגוריה ציבורית שתכליתה ותפקידה למלא תוכן ולאפשר לאנשים לממש את הזכות – התיאורטית עבור רבים מהם – לקבל הגנה משפטית בהליך משפטי פלילי שבו הם נתונים.

המודל של הסניגוריה הציבורית דומה במידה מסוימת למודל המוכר לנו בצבא, שבו מעמיד הצבא – לא מטעמו, אלא במימונו – סניגורים לרשות מי שעומדים בהליכים משפטיים בצבא.

בעצם אנחנו מביאים היום לידי ביטוי ממשי, במימון ובכסף, בכלים ובאנשים, את הזכות של אנשים חסרי אמצעים שגורלם לא היטיב עמם, הם נתונים בהליכים משפטיים, לסניגור. לרשות אנשים אלה, שללא הגנה הם יצאו מקופחים מן ההליך השיפוטי, אנחנו מעמידים, המדינה תעמיד לרשותם סניגור מיומן, כפי שיסבירו בהמשך, מעמידים לרשותם סניגור בעל סטטוס גבוה המאפשר לבית-המשפט להתייחס אליו בכבוד ומאפשר לתובע להתייחס אליו בכבוד לא פחות.

מדובר, כאמור, בהגנה מקצועית שתוענק למי שיכולתם הכספית איננה מאפשרת להם זאת והם נתונים בהליכים משפטיים בעבירות מסוימות, שאגדיר אחר כך. היום הגנה משפטית איננה רק שאלה של כסף, היא גם שאלה של מיומנות, של ידע, של שפה שאנשים, גם אם הם אינטליגנטים ואין לרשותם עורך-דין, אינם יכולים בשום פנים ואופן למצות את מה שספר החוקים מאפשר להם, ואז הזכות שלהם להגנה משפטית היא זכות תיאורטית, מופשטת, שאיננה באה לידי מימוש.

אנחנו מעמידים היום מערך של סניגוריה המורכב מסניגורים עובדי הסניגוריה הציבורית ומסניגורים פרטיים המשולבים על-ידי הסניגוריה הציבורית, אדוני היושב-ראש, מערך שלם מול מערך התביעה.

זו איננה סניגוריה של המדינה, זו איננה סניגוריה מטעם המדינה, זו סניגוריה שהמדינה מממנת, כזכות משום שהיא רואה כחובתה לאפשר את מילוי הזכות התיאורטית הזאת, הזכות להגנה משפטית. היא ממלאת אותה בתוכן, בכלים, בכסף ובאנשים. כאמור, זו לא זרוע של המדינה אלא זה כלי בעל מעמד עצמאי, כפי שאבהיר בהמשך.

ההיסטוריה של החוק הזה בבית הזה החלה בפברואר 1994, בהצעת חוק פרטית של כמה חברי כנסת, וחבר הכנסת דן מרידור עבד עליה בעיקר בהמשך החקיקה יחד אתי. אחרי שהצעת החוק עברה בקריאה טרומית ביקש שר המשפטים לעצור את החקיקה על מנת שהוא ימנה ועדה מקצועית שתציע הצעת חוק מטעם הממשלה, ופה אכן נעשתה מטעם הממשלה עבודה שראויה לשבח, קודם כול משום שהוועדה מונתה על-ידי השר, אבל גם על-ידי מי שעמד בראשה, הפרופסור קנת מן, ומי שריכז את העבודה, אלישע צידון, עובד משרד המשפטים. ואכן, כעבור יותר משנה הוגשה הצעת חוק ממשלתית דומה מאוד להצעת החוק הפרטית, שאף היא הוכנה על-ידי פרופסור קנת מן עבורנו, עבור חברי הכנסת. שתי הצעות החוק האלו עברו בקריאה ראשונה ביוני 1995, ומאז יוני 1995 עבדנו בקצב מוגבר עד שהיום, אחרי ארבעה-חמישה חודשים, אנחנו מביאים את החוק הזה לידי סיום.

מה אומר החוק ובמה הוא עוסק – ראשית, אנחנו עוסקים בהליכים פליליים. אין מדובר בהליכים אזרחיים שבהם מטפל הסיוע המשפטי. אנחנו מדברים על הליכים פליליים. הסניגוריה הציבורית תעניק ייצוג משפטי באותם הליכים פליליים לזכאים לכך, ואני אפרט מייד מי הם זכאים לאותה הגנה.

מאין נובע הצורך לתת הגנה משפטית בהליכים פליליים לאותם זכאים שאינם מסוגלים לעשות זאת בעצמם? אתן לכם שני נתונים בלבד, אדוני היושב-ראש, בדיקה מלפני שנה: מדי יום נעצרים באזור המרכז עשרה אנשים, ללא ייצוג משפטי. השופט עוצר עשרה אנשים מדי יום, באזור המרכז, חסרי ייצוג משפטי. נכפיל זאת, נניח, ב-200-250 ימים בשנה שבהם בית-המשפט עובד, נקבל -2,500, 2,000 איש שנעצרים ללא כל הגנה משפטית בבית-המשפט באזור המרכז בלבד. נכפיל זאת, נקבל את הממדים הארציים.

נתון שני, לפי מחקר שערך הפרופסור קנת מן ב-1993 – וכלל הנראה המצב לא השתנה מאז – באמצע שנות ה-80 כ-50% מהנאשמים בבית-המשפט השלום בתל-אביב וכ-25% מהנאשמים בבית-המשפט המחוזי לא היו מיוצגים בעת ההקראה, כלומר בעת הדיון הראשון. 50% בבית-המשפט השלום ו-25% בבית-המשפט המחוזי.

מדינה שמכבדת את עצמה, מכבדת את אזרחיה וסבורה שהזכות להגנה משפטית איננה זכות תיאורטית מופשטת, מדינה כזאת איננה יכולה להשלים עם המצב הזה. ומהיום, מכאן נובעת הגאווה, הממשלה תממן באופן רחב לב, לא קמצני, את המוסד הזה שאנחנו היום מכריזים על הקמתו. כלומר, בין הברכות, חוץ מהברכות לאנשי משרד המשפטים, ושר המשפטים בראשם, ואנשים שעבדו על הצעת החוק מחוץ למערכת, צריך לומר פה תודה לאוצר, שלא ביד קמצנית – לא פזרנית אך לא קמצנית – אנחנו מקימים את המוסד הזה.

אם כן, זה המקור לצורך, אי-ייצוג ברמה לעתים מביכה ומבישה.

מי יהיה זכאי ליהנות מההגנה הזאת בהליכים הפליליים? החוק מפרט את הזכאים, ואני אומר זאת בלשון פשוטה: מחוסרי אמצעים, כפי שיוגדרו על-ידי שר המשפטים בהתייעצות עם שר העבודה והרווחה, במקרה זה שרת העבודה והרווחה. מצב כלכלי נחות יהיה התנאי ההכרחי, וכך יהיה בשורה שלמה של עבירות בשלב הראשון.

היו"ר ש' וייס:

זה לא אוניברסלי.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

זה לא אוניברסלי, זה על-פי מבחן הכנסה. צריך לזכור זאת. אתה ואני לא נהיה זכאים לזה. המבחן יהיה מבחן הכנסה, ובעבירות מסוימות, שבמהלך השנים ירחיב אותן שר המשפטים, על-פי האפשרויות הנתונות בידיו. בשלב הזה מדובר בכל עבירה שהמאסר עליה הוא עשר שנים ומעלה. קטינים מתחת לגיל 16 הנשפטים בבית-משפט רגיל, אילם, חירש, עיוור או חולה נפש, אנשים שאינם מסוגלים להגן על עצמם; מתן צווי הסתכלות או אשפוז, כל אלה אף הם ייהנו מהייצוג המשפטי הזה שהמדינה מממנת. כל מעצר עד תום ההליכים, מינויים של בית-משפט – כבר היום לפי חוק סדר הדין הפלילי יכול בית-המשפט למנות סניגור לנאשמים מסוימים. הסעיף הזה איננו מבוטל, והוא יכלל עכשיו במסגרת חוק הסניגוריה הציבורית. כמו כן, קטין בבית-משפט לנוער גם כן ייהנה מהייצוג הזה.

אלה, פחות או יותר, הקטגוריות של אנשים שייצגו בשלב הזה. ככל שהמוסד הזה יעבוד טוב יותר, יכול שר המשפטים, באישור ועדת החוקה, להרחיב את מעגל הנהנים מן החוק. עכשיו זה רק מי שצפוי למאסר של עשר שנים ומעלה, אם ניקח את אחת הקטגוריות; בשלב הזה יכול להיות שזה יהיה שבע שנים ומעלה, וכך כלפי מטה, עד אשר נגיע למצב, שכל אדם יהיה זכאי, לא יהיה חייב אבל יהיה זכאי לממש את זכות ההגנה המשפטית על-ידי סניגור. זה אשר לזכאים.

שיטת העבודה – בראש המוסד יעמוד סניגור ראשי במעמד שווה לזה של פרקליט המדינה; אני חוזר: במעמד שווה לזה של פרקליט המדינה. זוהי מהפכה, היה בינינו ויכוח ארוך מאוד, אבל הבינונו דבר אחד. ופה אני מוכרח לומר יותר מתודה לשר המשפטים, שעבד קשה מאוד במאבק מול האוצר. הבינונו שאסור שיהיה מצב שבבית-המשפט יעמוד תובע בסטטוס מסוים והסניגור יהיה בסטטוס נמוך ממנו. כך שהסניגור הארצי יהיה במעמד זהה של פרקליט המדינה, והסניגורים המחוזיים יהיו במעמד זהה לזה של פרקליט המחוזות. יש הבדל קטן בנושא השכר והפנסיה, אבל ככלל מעמדם שווה, דומה לזה של התביעה. זאת אף שהמערך איננו מטעם המדינה אלא ממומן על-ידי המדינה, אבל הסטטוס יהיה שווה.

מתחת לסניגור הראשי, שיתמנה על-ידי ועדה בראשות שר המשפטים ועוד ארבעה אנשים, אחד מהם שופט בית-המשפט העליון ועוד אנשים שאינם תלויים במדינה – זו תהיה הוועדה הממנה – מתחת לסניגור הזה, הממונה על-ידי הוועדה בראשות שר המשפטים, יעמדו חמישה סניגורים מחוזיים, והם יוכלו להעסיק – שימו לב למתכונת העבודה, שתהיה כדלקמן – עובדים שלהם, עורכי-דין העובדים בסניגוריה הציבורית. והם יעסיקו גם עורכי-דין פרטיים, שיהיו רשומים בפנקס עורכי-הדין. הם יעסיקו אותם בשכר גבוה יותר מזה המוכר לנו היום בסיוע המשפטי. כך אפשר יהיה להשיג עורכי-דין טובים, ראויים, מקצועיים, בית-המשפט יכבד אותם, איש לא יחשוב שהם עושי דברה של המדינה ושהם עושים גם אם לא במודע עסקה עם התביעה. הם יהיו אנשים בעלי מעמד אוטונומי, עצמאי, המגינים על הנאשם.

כתבנו באופן מאוד ברור: מחויבותו של הסניגור הציבורי היא לאתיקה המשפטית שלו, לאתיקה המעוגנת בכללים של לשכת עורכי-הדין, ומחויבותו היא לנאשם או לחשוד, ולא מחויבותו כעובד מדינה. במקרה שתהיה סתירה בין היותו עובד מדינה לבין היותו פרקליטו של נאשם, הרי היותו פרקליטו של נאשם גוברת על מחויבותו כעובד מדינה.

הפיקוח על עבודת הסניגוריה הציבורית תהיה של אותה ועדה שקודם ציינתי בראשות שר המשפטים. זה פחות או יותר המבנה.

תחילת הפעולה תהיה מאוד מהירה, משום שמשרד המשפטים סיים בעצם את כל ההכנות הלוגיסטיות להפעלת הסניגוריה הציבורית. התקציב שהועמד על-ידי משרד האוצר הוא יותר מסביר. לכן נדמה לי, שבאופן מאוד מהיר, במונחים של שבועות, אם לא פחות מזה, תחל לעבוד הסניגוריה הציבורית מייד לכשימונה הסניגור הציבורי הראשי.

בסיום דברי אני מבקש מאוד להודות לקבוצה גדולה של אנשים. אני אציין את חלקם. בתוך משרד המשפטים אני מבקש להודות לעורכת-הדין לבנת משיח, והיא תעביר את התודה גם לעובדים תחתיה, שעבדו אתנו על החקיקה. אני מבקש מאוד מאוד להודות לפרופסור קנת מן, שעמד גם מאחורי הצעת החוק הפרטית, גם היה פעיל מאוד ודמות מרכזית בוועדה שהפעיל השר. אני מודה לאלישע צידון, שריכז את העבודה הזאת. אני מאוד מאוד מודה לשניהם.

אני מודה גם לנציגי לשכת עורכי-הדין; אף שהדבר הזה מתחרה בהם ובמידה מסוימת מאיים עליהם, הם גילו גישה בסך הכול לויאלית לעניין, הבינו שצריך לסייע בעניין הזה, אף שבמידה מסוימת הוא נוגד את האינטרסים של לשכת עורכי-הדין גם בסוגיית המחירים וגם בסוגיות אחרות.

ליד קנת מן עזרה עורכת-הדין דנה מרשק-מרום, שלמדנו ממנה הרבה, משום שהיא ביצעה מחקר מאוד מקיף על הנושא הזה בעולם, והיא זו שהדגישה בפנינו את החשיבות של הסטטוס הגבוה של הסניגור הציבורי וכל עובדיו. אני מקווה שהלכנו בעקבות עצותיה.

אני מודה לנציגת האגודה לזכויות האזרח, אותו גוף ששותף לכל דיוני ועדת החוקה, עורכת-הדין רינת קיטאי. אני מודה גם לצוות הוועדה. על כולם יבואו התודה והברכה. אני מאוד מודה לכולם.

אני מוקיר תודה ומכיר תודה – הוספת לי קודם מלה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

ומלא סיפוק.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מלא סיפוק, אבל בעיקר באמת מכיר בכך שאני צריך להודות לכל מי שעשה למען העניין הזה. עשינו פה היום צעד שגם במובן החברתי וגם במובן של מילוי זכויות יסוד של אדם, הוא צעד עצום. אנחנו בעיקר הולכים לעזור לאלפי אנשים שלולא החוק הזה היו נמצאים בבית-המשפט במצב נחות בהרבה ממה שהם יהיו כאשר נעביר את החוק הזה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת דוד דדי צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. אני חושב שזוהי משעותיה היפות של הכנסת, ויש לנו לא מעט כאלה בקדנציה הזאת. יש חקיקה מאוד חשובה, מאוד אנושית, מאוד נאורה.

מכיוון שזו קופרודוקציה של הכנסת ושל הממשלה, אני מזמין את שר המשפטים לומר דברים. אדוני, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כבוד יושב-ראש הכנסת, יושב-ראש ועדת החוקה, חברי הכנסת, כשנתיים אנחנו עובדים בממשלה בתיאום עם החברים בכנסת על הקמת סניגוריה ציבורית בישראל. אנו מבקשים ליתן משקל יתר וממשות יתר לכלל שהכול שווים בפני החוק. השוויון נמדד גם ביכולתו של כל נאשם המעוניין בכך, בייחוד אם הוא צפוי לעונש מאסר, להעמיד לעצמו סניגור, עורך-דין שיתן לו ייעוץ משפטי ויהיה לו לפה בבית-המשפט.

אנו נותנים היום ממשות, ואנו מקיימים היום את זכותו של כל חשוד ונאשם להיות מיוצג בבית-המשפט על-ידי סניגור.

אנו מקיימים היום יחידה מיוחדת במשרד המשפטים, יחידה שיש לה מירב העצמאות, שתהיה אחראית להפעלת סניגוריה ציבורית בישראל. העצמאות מתבטאת בכך, שבראש היחידה יעמוד סניגור ציבורי ארצי, שנבחר בדרך מיוחדת על-ידי ועדה מיוחדת, ובראש כל מחוז יעמוד סניגור ציבורי מחוזי ולרשותו יעמוד סגל מצומצם קבוע של עובדי הסניגוריה הציבורית שיתן ייצוג נאות לחשודים ולנאשמים חסרי אמצעים, או כאלה שהכנסת תקבע כי הם ראויים וזכאים לסיוע משפטי על חשבון המדינה.

יושב-ראש ועדת החוקה, חבר הכנסת דדי צוקר, הציג לפניכם את החוק. אני ביקשתי לעלות לכאן בעיקר כדי להודות. אני רוצה להודות לחבר הכנסת דדי צוקר על העניין המיוחד שהיה ויש לו בנושא זה, ובכך שהוא טיפל ביוזמת חקיקה זו המשותפת לממשלה ולקבוצת חברים בוועדת החוקה, והוא פעל ועשה בתחושה של מילוי שליחות חברתית וציבורית.

אני מבקש להודות לפרופסור קנת מן, שהכין את טיוטת הצעת החוק לראשונה והוא מסייע לי בעצתו הטובה בהקמת הסניגוריה הציבורית.

אני מבקש להודות במיוחד למנכ"ל משרד המשפטים, מר חיים קלוגמן, על שריכז וניהל ועדה שהכינה את התשתית התקציבית והארגונית להקמת הסניגוריה הציבורית. בשלב ראשון תופעל הסניגוריה הציבורית במחוזות תל-אביב והמרכז. הדיוור למשרד כבר הוכן, וכבר התחלנו בגיוס הצוות המקצועי. זה יהיה דור המייסדים של הסניגוריה הציבורית.

אני מבקש להודות לחברי שר האוצר בייגה שוחט, לאגף התקציבים, ובמיוחד למר ניר גלעד, המשנה לממונה על התקציבים, על הבנת החשיבות הרבה שבהקמת הסניגוריה הציבורית ועל העזרה בהכנת הגיבוי התקציבי הנדרש לכך.

תודה רבה ומיוחדת למחלקה לעניינים פליליים במחלקת החקיקה של משרד המשפטים, בראשותה של הגברת יהודית קרפ, שהכינה במשך חודשים את הצעת חוק הסניגוריה הציבורית.

תודה והוקרה ללבנת משיח, שהקדישה את מרצה, כשרונותיה ותבונתה לעיצוב החוק ולניסוחו, יחד עם גלוריה ויסמן ודליה איש-שלום.

ועוד תודה מיוחדת ללשכת עורכי-הדין, במיוחד לעורך-דין שמואל סף, שסייעו לנו בהתמדה בהכנת חוק זה, ועל שיתוף הפעולה שיהיה בינינו בהפעלת החוק.

עלי להודות גם להנהלת בתי-המשפט בראשותו של הנשיא יצחק רביבי, האחראית כיום למתן הסיוע המשפטי לנאשמים, על תרומתם ועזרתם בחוק זה.

לסיכום, זה יום גדול למערכת, למערכת אכיפת החוק במדינה, לשוחרי זכויות האדם, וזה יום טוב לכנסת.

אני מבקש, כבקשת יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, לחוקק את החוק בקריאה השנייה ובקריאה השלישית.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר המשפטים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו–1995. כיוון שאין הסתייגויות אני מצביע, עכשיו, יחד אתכם, בקריאה שנייה על סעיפים 1-26, כולל. ההצבעה החלה, חברים.

הצבעה מס' 1

בעד סעיפים 1-26 – 14

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-26 נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

14 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. החוק אושר בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, הצעת חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו–1995, אחרי שאושרה בקריאה שנייה ללא הסתייגויות כהצעת הוועדה, בקריאה שלישית ואחרונה. בבקשה.

הצבעה מס' 2

13 – בעד החוק

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לכולכם. זה פרק חשוב מאוד בתולדות החקיקה שלנו. באגף חוקי הצדק 13 תומכים – אני רואה שמישהו ירד – אין מתנגדים, אין נמנעים. החוק אושר, תודה לכולכם.

הצעות לסדר-היום

תומכי כהנא בארצות-הברית

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו – הצעות דחופות לסדר-היום מס' 7615, 7640 ו-7648, בנושא: תומכי כהנא בארצות-הברית. אלה הצעות דחופות, כל אחת שלוש דקות. ראשון – חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אחריו – חבר הכנסת שאול גוטמן, ואחריו – חבר הכנסת רן כהן. שלוש דקות לכל דובר, בבקשה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני כ-16 יום היה רצח פוליטי במדינת ישראל, נרצח ראש הממשלה יצחק רבין, זיכרונו לברכה. העם עדיין שרוי באבל כבד, אבל צריך להגיד את האמת, שהיו, אם כי מעטים, היו גילויים של שמחה והסתה בארץ ובחוץ-לארץ על-ידי גורמים קיצוניים.

רק ביום השישי לאבל הראתה לנו הטלוויזיה הישראלית שידור בארצות-הברית, בניו-יורק, שלפיו קראו יהודי ויהודייה לרצח של חברי הכנסת וחברי הממשלה. אילו קרה הדבר הזה בגרמניה או באיזו ארץ במזרח-אירופה, היתה סערה גדולה, אבל זה קרה בדמוקרטיה מספר אחת בעולם. אני לא יודע

אם הדמוקרטיה הזאת נקטה אמצעים. זאת כבר לא דמוקרטיה, אני חושב שזה היה כתם וחרפה לממשל הדמוקרטי האמריקני שבארצות-הברית יכול לקרות דבר כזה. קרו דברים כאלה בעבר. לא רק הם נכשלים, גם הגורמים בארץ נכשלו. אני קובע, שהם לא עשו את המוטל עליהם על מנת למנוע את עלייתם של קיצונים יהודים המסכנים את ביטחון המדינה ומהווים איום על החברה.

התכלית הקיומית של מדינת ישראל היא עלייה וריכוזו של העם היהודי במולדת ההיסטורית. רק לפני כמה ימים התבשרנו, שמתוך יותר מ-4.5 מיליוני יהודים, יותר מ-2.5 מיליונים עלו לארץ מאז הקמת המדינה. אבל המדינה יכולה, לפי חוק השבות, חוק השבות של 1950, לרבות התיקונים שהיו במשך השנים, לאכוף את החוק ולמנוע לא רק את עלייתם של פושעים וגנגסטרים כמו לנסקי ב-1971, אלא גם את עלייתם של קיצונים אחרים, שמסיתים בגלוי למעשים החמורים ביותר שיכולים להיות, והיא לא עשתה זאת עד היום.

רצינו להעלות את הנושא הזה בשבוע שעבר, אבל נענינו לפנייתו של שר הפנים, גם מפני שרצינו שבינתיים לא רק הוא יבדוק אלא גם הממשלה תקבל החלטות, ואני מברך את הממשלה על ההחלטות שהיא קיבלה אתמול. אבל אני רוצה לומר, שהדבר החשוב ביותר הוא, ואני אומר זאת מהבמה הזאת – בשלוש השנים האחרונות תבעו חברי ועדת העלייה והקליטה של הכנסת – אני מסיים – כמה וכמה פעמים שלא לשנות את חוק השבות אלא לאחוז באמצעים שחוק השבות מאפשר כדי שבמדינת ישראל יהיו יהודים רבים, הרוב היהודי ילך ויגדל, אבל שמדינת ישראל תמנע מיהודים שלא ראויים להיות במדינת ישראל להיות כאן.

אני מצפה לשמוע משר הפנים דברים מפורטים יותר על מה שהממשלה החליטה ועל האמצעים שהוא עומד לאחוז, כשר הפנים, כדי להגשים את מטרותנו זו.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת זיסמן. חבר הכנסת שאול גוטמן, ואחריו – חבר הכנסת רן כהן. בבקשה.

שאול גוטמן (ימין ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ציד המכשפות בעיצומו. המסיתים אומרים לנו, שיש לעצור את העלייה מארצות-הברית, משם באים הקיצונים. האנגלוסקסים שבארץ הם הגורמים לכל הצרות. לא נתקררה דעתם עד שמצאו את הסיבה האמיתית לרצח המתועב של ראש הממשלה. שכחו כי העלייה מארצות-הברית קטנה מדי, וכי עלינו לעשות הכול לעידוד עלייה זאת. הצרה היא, שהעלייה מארצות-הברית בעיקר מסורתית ומבחינה פוליטית מפריעה.

רבותי חברי הכנסת, מה מרה האכזבה: הרוצח לא בא מקריית-ארבע ולא מארצות-הברית, הוא עצם מעצמו, ממש מכוחותינו. היה מאבטח במשרד ראש הממשלה, היה חבר של סוכן השב"כ, וגר, לא עלינו, בהרצלייה.

מתברר כי השב"כ הפעיל פרובוקציות שונות והרדים את עצמו. היתה תקופה שהוא רדף את אנשי "כך" לשעבר אף-על-פי שידע שחברי "כך" מעורבים בעבירות קלות של הפרות סדר, בה בשעה שבממשלה ובכנסת מכהנים אישים בעלי תיקים פליליים כבדים. כך לאחר אירועי מערת-המכפלה נעצרו אזרחים במעצרים מינהליים לתקופות ארוכות, תנועת "כך" הוכרזה כארגון טרור, והכול באמצעים אדמיניסטרטיביים, ללא משפט, ללא הוכחות.

אדוני היושב-ראש, מי שמעוניין לבצר את הדמוקרטיה לא מכה ללא הבחנה. מי שמעוניין לבצר את הדמוקרטיה מפעיל את הראש. מי שמעוניין לבצר את הדמוקרטיה חייב להבין ולהרגיש את רחשי לב הציבור כולו, גם את המחצית הפוליטית הנגדית, אך גם את הרוב היהודי.

אדוני היושב-ראש, ציד המכשפות נמשך. התלהטות היצרים קיצונית כל כך עד ששני ראשי ועדות כנסת מאבדים עשתונותיהם. סיעת ימין ישראל הגישה בקשה להירשם כמפלגה אצל רשם המפלגות. למגינת לבו של השמאל הקיצוני, אישר הרשם את ימין ישראל. במקום ללמוד את הנושא לעומקו, יצא יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט בלי שקרא ולו אות אחת מדברי הרשם – שהוא, אגב, במעמד שופט מחוזי – בהתקפה גסה על רשם המפלגות.

ברצוני לשאול, ראשית, את יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט: חוץ מלשון ארוכה, אילו כישורים משפטיים יש לך? ב. האם כל חבר כנסת בינוני וחסר השכלה יכול למלא בכבוד תפקיד של יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט? ג. כיצד מצטרף יושב-ראש ועדת כנסת, שהוא משפטן וחבר כנסת בעל שיעור קומה, למושב ליצים זה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צוקר הוא בעל השכלה, אומנם לא משפטית, אבל הוא בעל השכלה רחבה מאוד, והוא לקראת סיום עבודת הדוקטורט שלו.

שאול גוטמן (ימין ישראל):

רבתי חברי הכנסת, שר הפנים מתבטא כברק. הוא "ירסק", כדבריו, את הימין הקיצוני. אדוני שר הפנים, לפני שאתה יוצא למסע ריסוק – למד מניסיונם של אחרים. ראש הממשלה הנוכחי וקודמו הזכירו לא אחת, כי לשימוש בכוח יש מגבלות. כך תירצו, בין השאר, את חוסר היכולת והרצון להתמודד עם האינתיפאדה. עתה, רב המרצחים ערפאת הוא בן-בית אצלכם, הוא חם, מלטף ומנשק. אוי לרשע ואוי לשכנו.

היו"ר ש' וייס:

תודה. אנחנו עוברים עכשיו לחבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

זה הנאום הראשון שלו בכנסת.

היו"ר ש' וייס:

בתור סיעה חדשה.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברות וחברי הכנסת, נראה שאין גבול למפלצתיות וגם אין גבול למפלצות. לשמוע את נאום קודמי מבמת הכנסת – לא מגנה ולו במשפט אחד את הקריאה מארצות-הברית לרצוח את כל חברי הכנסת – – –

היו"ר ש' וייס:

לרבות אותו.

רן כהן (מרצ):

לשמוע ולו דבר גינוי אחד של מעשי הזוועה שיכולים לקרות לעם היהודי ולמדינת ישראל מידיהם של חלאות אדם שיאספו כסף כדי להרבות רצח בישראל; לשמוע כאן, שבועיים אחרי רצח ראש הממשלה, הגנה טוטלית על ארגוני "כהנא חי" ו"כך", ששמחו ורקדו על דמו של רבין, ולהגן עליהם כאן, על בימת הכנסת; ולמסור איזו הצהרת גינוי כביכול על רצח ראש הממשלה – רבותי חברי הכנסת, הארגון הזה שקורא לעצמו יהודי – וכבר היו דברים מעולם. היו ארגוני יהודים שנתמכו על-ידי צוררי ישראל, ואף אחד כאן לא יתקע לידנו שאירן וה"חיזבאללה" ו"הג'יהאד האסלאמי" וה"חמאס" לא מזרימים מיליוני דולרים לארגון הזה כדי להרוס את מדינת ישראל מבפנים. מה בעצם אומר הארגון הזה, מה ראינו בזוועה הזאת ביום שישי? יהודים עלובי נפש, שנקראים יהודים, קוראים "הידד" ו"הורה" על רצח ראש הממשלה וקוראים לרצח נוסף, וקוראים לרוצח גיבור. אוי לנו, כל היהדות מתביישת היום בגלל הקריאה הזאת. כל תולדות העם היהודי עומדות היום למרמס לנוכח ההגדרות הללו מפי מי שנחשבים בעיני עצמם ליהודים.

ראש הממשלה, לוחם ורמטכ"ל, מצביא ישראל במלחמה ובשלום, נקרא בפי חלאות אדם בכינויי גנאי שאני לא רוצה לחזור עליהם. יש כאן מי שמבטא אותם בכנסת הזאת. אותם אנשים מתכסים בתארים כאילו הם אוספים כספים למען מטרות הומניטריות, כך הם אומרים, של המתנחלים בשטחים. אני מוכן להתערב, ש-99% של המתנחלים בשטחים מסתייגים מכול וכול מכל מה שהם אומרים.

עובדיה עלי (הליכוד):

99% מהמתנחלים הם בסדר. זה כבר טוב.

היו"ר ש' וייס:

הוא עולה באחוזים.

רן כהן (מרצ):

ועוד מעבירים אותם באופן בלתי חוקי לישראל.

אדוני השר, אני רואה סכנות אדירות מן העניין הזה. אני כבר שומע יהודים בארצות-הברית אומרים: אולי זה אחד יוצא דופן שעושה גלים. אחרי האחד שרצח לפני שבועיים את ראש הממשלה, שוב לא מזלזלים בשום אחד שקורא לעצמו אחד או אחת. יש לקחת את העניין מאוד ברצינות ולהילחם בו כאילו היה אלף.

דבר נוסף – אני מייד מסיים, אדוני – אין לי ספק שהם ינצלו את העדר שיתוף הפעולה – ואני נדהם מהעדר שיתוף הפעולה בין משטרת ישראל לבין ה-FBI – כדי להילחם בארגון הזה.

אדוני השר, אני מבקש שלושה דברים: 1. תלונה רשמית של ממשלת ישראל על ארגון מרצחים נגד אזרחי ישראל ומנהיגיה הפועל שם; 2. לאסור את כניסתם לישראל או להפקיד מייד צווי מעצר שיחכו להם בנמלי התעופה, הים והיבשה, שייעצרו מייד ויישלחו לבתי-המשפט ולכלא; 3. להחרים את כל העברות הכספים שלהם. אבל הדבר החשוב ביותר – כשם שכאן אנחנו נילחם בימין הקיצוני הרצחני, על הקהילות היהודיות בארצות-הברית להילחם, בארצות-הברית, בארגון הזה ולהחרים אותו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת רן כהן.

דקות אחדות אחרי שראש ממשלתנו הובא לבית-החולים "איכילוב" הגעתי לשם. בכניסה עמדו כהניסטים, פשוט היו לבושים בהתאם, חבטו במכונית ובשמחה צעקו: רבין מת. פשוט שתדעו במה מדובר.

כן, אדוני שר הפנים.

שר הפנים א' ברק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סמכות שר הפנים בנושא היא על-פי חוק השבות, התש"י-1950, ועל-פי חוק הכניסה לישראל. סעיף 2(ב)(3) לחוק השבות מקנה לשר הפנים אפשרות שלא לתת אשרת עולה ליהודי שהביע את רצונו להשתקע בישראל "אם נוכח שר הפנים שהמבקש – – – בעל עבר פלילי העלול לסכן את שלום הציבור". השימוש בסמכות זו נעשה בעבר במקרים ספורים משום חשש לפגיעה בזכות מזכויות היסוד וכן לאור היבטים ציבוריים נוספים.

בבג"ץ 94/62, גולד נגד שר הפנים, נאמר: "גם אם זכות העלייה לישראל הכלל הוא, והחריג שנקבע בסעיף 2(ב) הנ"ל אינו אלא היוצא מן הכלל, חובתו של שר הפנים לנעול את שערי הארץ בפני עבריינים אינה נופלת בחשיבותה מחובתו לקדם את העלייה ולהקל עליה".

מובן שכל חומר הראיות והמבחנים המשפטיים שצריך לשקול הם על-פי מבחני הסבירות שנקבעו בפסיקה ואף נדונו בבג"ץ 442/71, לנסקי נגד שר הפנים.

השבוע מנעתי כניסה של יהודי מארצות-הברית שהיה מעורב במעשים פליליים ואף התבטא באופן חמור כנגד מנהיגי ישראל, לרבות השמעת איומים, והיה חשש שעלייתו או ביקורו בארץ יסכנו את שלום הציבור.

פניתי למפקח הכללי של משטרת ישראל ולראש השב"כ בבקשה להעביר למשרד הפנים פרטים לגבי מקרים נוספים שידועים להם על מנת שאוכל לשקול מניעת כניסת גורמים קיצוניים אלו על בסיס בדיקה נקודתית ופרטנית לכל אדם ואדם.

יש לשקול כל מקרה לגופו, וכך אנהג. אך אין ספק שיש לבחון היטב את רמת הוודאות הנדרשת בעקבות האירועים החמורים והמציאות שנוצרה על-ידי הרצח הנתעב של ראש הממשלה יצחק רבין. עם זאת, חיוני להימנע מהטלת כתם על ציבור העולים מארצות-הברית כשלעצמו. כזכור, העצורים בחשד לשותפות למעשה הרצח והרוצח עצמו הם ילידי הארץ וכמעט כולם בוגרי צה"ל.

אני דוחה מכול וכול את הביקורת הבלתי-מבוססת והבלתי-אחראית שהטיח חבר הכנסת גוטמן בשב"כ. חרף הנושאים הנחקרים על-ידי ועדת-שמגר בקשר לרצח ראש הממשלה – השב"כ, גם אם כשל, הוא מגן החברה ומגן הדמוקרטיה הישראלית. דמוקרטיה המגינה על עצם קיומה מפני קבוצות שאינן מקבלות את שלטון החוק ונוקטות בריונות אלימה, גזענית, טרוריסטית, דמוקרטית כזאת חייבת להשתמש בכל האמצעים העומדים לרשותה במסגרת החוק כדי להשבית ולרסק את פעילותם של גורמים אלה. אני משוכנע, ששותפים לכוונה הזאת כל חלקי הבית הזה, למעט אולי חבר הכנסת שעמד פה קודם ודיבר נגד.

אני מציע להסתפק בדיון הזה במליאה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר הפנים, יש לך שתי אפשרויות: אתה יכול להציע שיהיה דיון במליאה, או להעביר את הנושא לוועדה; או אתה יכול לבקש שיסתפקו בהודעה שלך, ואני אבדוק זאת.

שר הפנים א' ברק:

זה מה שביקשתי.

היו"ר ש' וייס:

אני אשאל את המציעים. חבר הכנסת זיסמן, האם אתה מסתפק בתשובת השר?

עמנואל זיסמן (העבודה):

לא.

היו"ר ש' וייס:

ברגע שאחד כבר לא מסתפק – – –

שר הפנים א' ברק:

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הפנים.

היו"ר ש' וייס:

את כל ההצעות?

שר הפנים א' ברק:

את כל ההצעות שהיו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. לחבר הכנסת עובדיה עלי יש הצעה אחרת בקשר להצעתו של חבר הכנסת זיסמן. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני סבור, שצריך להקיא מתוכנו את היסודות המעוותים האלה, שפוגעים בחברה, פוגעים בדמוקרטיה, פוגעים במדינה. מי שחושב שדמוקרטיה זו אנרכיה, צריך להבהיר לו שהוא טועה. המטלה הזאת מוטלת על שלטונות החוק במדינת ישראל.

לאחרונה ראינו שמנסים לגלגל זאת על הדרג הפוליטי. למפלגות האופוזיציה אין היכולת להקיא, או לטפל ביסודות כאלה. זה תפקידם של שלטונות החוק. אל תתחמקו מהאחריות שלכם. כשכיהנתי כראש עיריית עפולה גירשתי מתוך העיר את כהנא, לא נתתי לו להיכנס לעיר, עמדתי מול מסיתים, לא נבהלתי מאיש. אני מתפלל איך הממשלה הזאת נבהלת מקומץ בריונים. שיטפלו בהם כפי שצריך.

עם זאת, אני מבקש להזהיר את עצמנו מכמה דברים. קודם כול, אסור להדביק תוויות ולעשות הכללות מסוכנות. אנחנו שומעים דברים שפשט אינם ערבים לאוזניים בעניין זה. זה מזכיר את התקופה של מקארתי, זה מזכיר ציד מכשפות. באותה הזדמנות מנסים כאן לזרוק את התינוק יחד עם המים המלוכלכים.

אחד היסודות החשובים ביותר של דמוקרטיה הוא חופש הביטוי. אל תפגעו בחופש הביטוי, אל תפגעו בחירויות הפרט, אל תיתנו לתושבים במדינת ישראל להרגיש אווירת מחנק. בשום אופן אסור לעשות זאת. טפלו באותם יסודות מעוותים ביד הכי קשה שיכולה להיות.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת עובדיה עלי. חברת הכנסת נעמי חזן מבקשת להציע הצעה אחרת בקשר להצעתו של חבר הכנסת גוטמן.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שאול גוטמן. הצורה שבה התבטא חבר הכנסת גוטמן, תוכן דבריו והעקרונות שעומדים מאחורי נאומו פסולים גם בבית הזה. לדעתי, קיבלנו עכשיו שיעור גרוע ברקע ובמקורות לאלימות שנוצרה בחברתנו. לא ייתכן שאנחנו, כנסת ישראל, בעקבות האירועים של השבועות האחרונים, לא נסיר את הצעתו של חבר הכנסת גוטמן.

לכן אני פונה אל חברי הכנסת: אנא, כדי לכבד את הבית הזה ואת הדמוקרטיה במדינת ישראל, נצביע כולנו על הסרת הצעה זו. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. חבר הכנסת רון נחמן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מצטרף לדברים שאמרת בקשר לאותם גורמים קיצוניים שנמצאים בחברה. גם אני קיבלתי איומים מאנשי כהנא, גם אני קיבלתי נאצות והתקפות מאותם הגורמים.

אבל חורה לי, כתושב מדינת ישראל, לא כחבר כנסת, שמשתמשים במלה אחת: ימין. ואני פונה כאן גם לידידי חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (מרצ):

אני דיברתי על ימין קיצוני.

רון נחמן (הליכוד):

בפעם הראשונה אמרת – ושמחתי על כך שאמרת – ש-99% מתושבי יהודה ושומרון מתנגדים לעניין. אני מברך אותך על האמירה הזאת שלך. להבא, כאשר יש למישהו מחברי הבית טענה נגד הליכוד, נא לציין ליכוד, נא לציין צומת, נא לציין מפד"ל, ולא לקרוא בשם אחד, ימין. איש לא יודע מה זה ימין. כאשר אני פונה למפלגת העבודה, אני פונה למפלגת העבודה. כאשר אני פונה למרצ, אני פונה למרצ. אני לא אומר שמאל. אני פונה בעברית קלה לאותו גורם שבו מדובר.

ולגופו של עניין, לגבי ארצות-הברית, אדוני שר הפנים, אני מבקש שתהיה זהיר בשיקול הדעת שיש לך. יש כל מיני גורמים עברייניים מגלויות אחרות, חוץ מאשר מארצות-הברית. זו נקודה ראשונה. ותהיה זהיר כאשר אתה עושה בו שימוש רק לגבי ארצות-הברית.

שנית, בארצות-הברית יש כללים מיהו עבריין. כל ארגוני הטרור כפי שהם מופיעים היום אצלנו בכנסת, ברשימה של הארגונים שמוגדרים כארגוני טרור, לרבות ה"חמאס" ואחרים, פועלים בארצות-הברית, ואיש לא פנה שם להפסיק אותם מגיוס כספים. אני חושב, שהתפקיד שלנו מצטמצם כאן

במדינת ישראל, והממשל האמריקני צריך לפעול בארצות-הברית כפי שהוא מבין, בלי שאנחנו כאן נאמר: זה ימין וזה שמאל. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אני מבין שאתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הפנים.

עמנואל זיסמן (העבודה):

כן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת גוטמן?

שאול גוטמן (ימין ישראל):

כן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רן כהן?

רן כהן (מרצ):

כן.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני מבקשת להצביע על כל הצעה בנפרד.

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להצבעה. ביקשתם להצביע על כל הצעה לחוד, נצביע על כל אחת לחוד. נצביע תחילה על העברת ההצעה של חבר הכנסת עמנואל זיסמן לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 11

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ע' זיסמן

לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

11 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. ההצעה מועברת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

אנחנו עוברים להצבעה על העברת הצעתו של חבר הכנסת גוטמן לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 8

נמנעים – אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ש' גוטמן

בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

ארבעה בעד, שמונה נגד. ההצעה הוסרה מסדר-היום.

אנחנו עוברים להצבעה על העברת הצעתו של חבר הכנסת רן כהן לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 10

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת רן כהן

לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ע' עלי:

עשרה בעד, אחד נגד, אחד נמנע. ההצעה מועברת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להמשך הדיון.
תודה רבה למציעים, תודה רבה לשר הפנים.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 6) (ביטוח עקרת בית לעת זיקנה), התשנ"ו-1995

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' עלי:

אנחנו עוברים להמשך סדר-היום: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 6) (ביטוח עקרת בית לעת זיקנה), התשנ"ו-1995, בקריאה ראשונה. תציג את הצעת החוק שרת העבודה והרווחה. בבקשה.

זו הצעה חשובה מאוד, רצינית מאוד, יש בה בשורה לשכבות רחבות. אני חושב שזה מעוות שבא לתקון, ואני מברך אותך על כך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, זכות גדולה נפלה בחלקי להעלות היום בפניכם לקריאה ראשונה הצעת חוק אשר תקנה לעקרת הבית זכות לקצבת זיקנה כזכות עצמאית. בתחומים שונים בחוק הביטוח הלאומי קיימים הבדלים במערך הזכויות והחובות של עקרת הבית שאינה עובדת מחוץ למשק ביתה לעומת יתר המבוטחים. הבדלים אלה אינם מתיישבים עם תפיסת היסוד החברתית המקובלת כיום בחברה הישראלית בפרט ובעולם המערבי בכלל. התפיסה החברתית שהיתה מקובלת עד למחצית המאה הנוכחית אינה מתיישבת עם התמורות שחלו בחברה המודרנית, וחלוקת התפקידים המסורתית שבין הגבר ובין האשה במסגרת המשפחה אינה עוד מובנת מאליה. הולך וגדל מספר הנשים המשתלבות בשוק העבודה, ותרומתן לרמתם הכלכלית של המשפחה והמשק כולו נמצאת בעלייה מתמדת. במקביל לשינויים אלה נוצרת הכרה גוברת בערך הכלכלי של העבודה במשק הבית ובתרומה החשובה של עקרת הבית להכנסות ולהישגים של היחידה המשפחתית.

רבותי חברי הכנסת, כידוע לכם, ביטוח זיקנה נועד להבטיח את רמת החיים הבסיסית של כל תושב לעת זיקנה. הבטחת הקיום הבסיסי בעת זיקנה מהווה אבן יסוד בכל מערכות הביטחון הסוציאלי בעולם המערבי, ולפיכך נכלל ענף ביטוח זיקנה בין ענפי הביטוח הראשונים שהונהגו בחוק הביטוח הלאומי שעה שנתקבל בכנסת בשנת 1954. ענף זה, רבותי חברי הכנסת, הוא הגדול בין ענפי הביטוח הלאומי. מתוך 21.7 מיליארד שקלים שישלם המוסד בשנת 1995 למיליון ו-700,000 אנשים מדי חודש, כ-37% ישולמו לזקנים – לזכאים לקצבאות זיקנה ולשאיירים.

בשים לב לחשיבותו המיוחדת של ביטוח הזיקנה ולתפקידה של קצבת הזיקנה בהבטחת הקיום הבסיסי של הקשיש, לא יעלה על הדעת שעקרת הבית תיוותר מחוץ למעגל הזכאים לקצבת זיקנה. 51% מתושבי מדינת ישראל כיום הם נשים. מספר הנשים בגיל 65 ויותר מגיע לכ-275,000. הנתונים מצביעים על כך, שכ-80% מכלל הנשים הנשואות צוברות זכויות לקצבת זיקנה גם אם במהלך חייהן לא עבדו מחוץ למשק הבית בתקופות מסוימות. מתוך כ-275,000 נשים גילאיות 65 ויותר, כ-47,000 לא צברו זכויות לקצבת זיקנה, כאשר לפי החוק הקיים הן מזכות את בעליהן בתוספת בשיעור מחצית קצבת הזיקנה.

הצעת החוק שאני מביאה לכנסת היום בקריאה ראשונה מבוססת על העקרונות הבאים: א. עקרת הבית הנשואה שאינה עובדת מחוץ למשק ביתה תבוטח בביטוח זיקנה אף אם לא רכשה תקופה שעבורה משולם ביטוח; ב. עקרת הבית תהא פטורה מתשלום דמי ביטוח; ג. קצבת זיקנה תשולם לעקרות הבית מגיל 65; ד. הקצבה שתשולם לעקרת הבית תהיה בגובה קצבת הזיקנה הבסיסית הקבועה בחוק בשיעור של 16% מהשכר הממוצע, העומדת כיום על סכום של 673 שקלים לחודש – הצעת החוק הזאת מציעה להכפיל את הסכום; ה. זכויותיהן של נשים העובדות מחוץ למשק ביתן והזכאיות לפי הכללים הקיימים כיום בחוק לקצבה בגיל 60 לא תיפגע.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, עקב העלות הגבוהה הכרוכה בהחלת החוק באופן מלא על כל הנשים שכבר מלאו להן היום 65 שנה, הגענו בוועדת השרים לענייני חקיקה לפשרה, שלפיה יוחל החוק בהדרגה. מרגע כניסתו לתוקף תהיינה זכאיות לקצבת זיקנה כל הנשים שתגענה לגיל 65 בשנת 1996, ובהדרגה תשולם הקצבה לכל הנשים עם הגיען לגיל זה.

עלות החוק המוצע תגיע לסכום של 115 מיליון שקלים בשנה בהבשלה מלאה, כאשר הקצבה תשולם לכל 47,000 הנשים שאינן זכאיות כיום לקצבה. בשנת ההפעלה הראשונה תצטרפנה כ-3,500 נשים

למעגל מקבלי קצבאות הזיקנה, והעלות בשנה זאת תגיע לכדי 8 מיליוני שקלים. מדי שנה שלאחריה תצטרפנה כל שנה כ-3,500 נשים עקרות בית למעגל זה, עד שנגיע לסך הכול שהוא כ-47,000.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אין לי ספק שחוק זה – שלדעתך, אדוני היושב-ראש, ואני בטוחה שגם לדעתם של כל חברי הבית הוא חוק בעל חשיבות מרובה – יזכה לתמיכת כל חברי הבית, אשר יתמכו בו ובהעברתו, לאחר הדיון שיתקיים כאן עכשיו במליאה, לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להכנתו לקריאה שנייה וקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשרת העבודה והרווחה השרה אורה נמיר.

אנחנו עוברים לדיון, שלוש דקות לנואם. הרשימה חתומה וסגורה. ראשון הנואמים – חבר הכנסת אסעד אסעד. חבר הכנסת אסעד אסעד מוותר? מוותר. חבר הכנסת פני בדש – אינו נוכח. חברת הכנסת גוז'נסקי – אינה נוכחת. חבר הכנסת יורם לס, אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

הרב.

היו"ר ע' עלי:

כאן אין רב ואין דוקטור ואין פרופסור ואין תת-אלוף ואין אלוף, כולם חברי כנסת.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בפתח הדברים אני מבקש לברך את הממשלה ואת שרת העבודה והרווחה במיוחד על הצעת חוק חשובה מאוד שעומדת בפנינו, ואני משוכנע שהכנסת כולה תצביע בעדה.

אין לי שום התייחסות מעבר לברכה להצעת החוק, ואני אצביע בעדה, לכן אנצל את הזמן הזה לומר דברים מסביב.

יש כאן בכל זאת – מי שחושב קצת – איזה מיקוד על דמותו של המוסד לביטוח לאומי. עדיין יש אנשים שחושבים, ואני עוד שומע אותם, ואומרים: אני משלם כל החיים דמי ביטוח למוסד לביטוח לאומי, ועכשיו כשהגעתי לפנסיה אני מקבל את הכספים האלה בחזרה. והנה יש לנו כאן מקרה בולט מאוד וברור של קבוצה חשובה של אזרחים במדינה, שאינם משלמים דבר לביטוח הלאומי, ובכל זאת

מקבלים קצבה. אני משתמש בדבר הזה כדי להבהיר לעצמנו את העובדה, שאין המוסד לביטוח הלאומי מוסד שכמו בקופת גמל אנו משקיעים בו ואחר כך מקבלים. לא כך הדבר. מי שחושב כך טועה. זה פשוט מוסד לעשיית צדק חברתי. זה תפקידו.

נשתמש בחוק הזה, נשתמש בדוגמה הזו שהיא בולטת מאוד. שוב אני אומר, עקרת בית שלא עבדה בחוץ, עבדה והקימה בית, וגם זו עבודה, אך לא שילמה לביטוח הלאומי – בכל זאת תקבל קצבה. אני מאוד מברך על כך, מפני שזה דבר צודק, וזה תפקידו של המוסד לביטוח לאומי.

אין תפקידו של המוסד לביטוח לאומי להיות זרוע של הממשלה להעברות תקציביות בהיקף אדיר, העברות שאינן מענייניו. אני מתנגד מאוד לאותה פעילות בהיקף של מיליארדים. אני מתנגד לכך שהאוצר משתמש במוסד הזה לדברים שאינם קשורים לעשיית צדק. עניין 7 מיליארדי השקלים הנמסרים על-ידי האוצר בלי שום מחקר, בלי שום הוכחה – אותו אוצר שדורש מחקרים וועדות לשלוש שנים בשביל 2 מיליונים עלובים, מעביר 7 מיליארדי שקל למעסיקים.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

7.5 מיליארדים.

יורם לס (העבודה):

7.5. אני מודה לך, גברתי השרה, על התיקון. הוא מעביר 7.5 מיליארדי שקלים למעסיקים בעידן של תעסוקה מלאה, כדי לעודד את התעסוקה ולהקטין את האבטלה שאינה קיימת. דברים מוזרים ביותר שאינם מתפקידו של המוסד. אבל בנושא הזה המוסד עושה צדק, וטוב שהוא עושה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יורם לס. חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, כבוד שר הבריאות ושרת העבודה – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

שרת העבודה והרווחה.

היו"ר ע' עלי:

אני חושב שהנושא הזה שייך למשרד העבודה, משום שהוא שייך לביטוח הלאומי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

יש השלמה רבה בין שני התחומים האלה.

היו"ר ע' עלי:

מבחינה היסטורית זה היה שייך למשרד העבודה.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי, אני רוצה לשבח: אשרינו שיש אשה שרה, אשר סוף-סוף נתנה לגיטימציה לכך שאשה העובדת בבית גם היא אשה עובדת. יש שחושבים שעקרת בית עובדת קשה הרבה יותר מכל אשה העובדת מחוץ למשק ביתה. טוב שהאפליה הזו נמחקה סוף-סוף, ועל כך יישר כוחך.

היו"ר ע' עלי:

עקרת בית היא עיקר הבית.

יוסף בא-גד (מולדת):

אם הבנים שמחה, ואנו אומרים שהיא עיקר הבית.

אני רוצה להעיר שתי הערות: בסעיף 7(א) מצוין, שהגיל לקצבת זיקנה הוא 70 לגבר, ואם הכנסתו בשנת המס אינה עולה על הכנסת המקסימום – 65. מה עושים רבים? הם משתדלים שלא לקבל משכורת העולה על המינימום. אם אדם מגיע לגיל 65, לגיל הביטוח הלאומי, בואו ניתן לו את המגיע לו בחדווה ובשמחה, כדי שלא יצטרך לחכות עוד חמש שנים. בגיל 70 הוא מקבל בלי קשר להכנסה, ובמשך חמש שנים הוא צריך לתמרן עם הכנסה עד לגובה המקסימום. לכן אציע למחוק את הסעיף הזה ולומר: גבר יקבל בגיל 65, ואשה – בגיל 60. כל היתר יימחק.

תיקון שני אני מציע בסעיף 17. בסעיף זה נאמר, כי חוק זה לא יחול על עקרת בית שמלאו לה 65 שנה ביום התחולה או לפניו. מוסבר שאין תקציב. אני מציע שהיום הקובע יהיה ראש השנה התשנ"ו ולא 1 בינואר 1996. ראש השנה התשנ"ו הוא ראש השנה היהודית. זה ייתן מרווח של עוד חצי שנה לנשים המצטרפות. למה ייקבע היום הגורלי הקובע באמצע החורף? ראש השנה הוא ראש השנה.

היו"ר ע' עלי:

העיקרון ברור.

יוסף בא-גד (מולדת):

אלו שתי הצעות. היות שהיושב-ראש דוחק בי, הוא יפסיד דברי תורה שהתכוננתי לומר. אני עולה לדבר על כל סעיף וסעיף. אחר כך אשלים את דברי התורה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. חבר הכנסת זאבי – אינו נוכח. חברת הכנסת בלומנטל, חבר הכנסת מנע, חבר הכנסת מיכאל איתן, חבר הכנסת מאיר שטרית, חבר הכנסת חגי מירום, חבר הכנסת אפרים גור, חבר הכנסת יגאל ביבי, חבר הכנסת עזרן, חבר הכנסת אורון, חבר הכנסת גפני.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אתה מגיע עוד מעט לעצמך.

היו"ר ע' עלי:

על עצמי אדלג. חבר הכנסת יהלום, חבר הכנסת אלסנע, חבר הכנסת דיין, חבר הכנסת לנדאו, חבר הכנסת בוחבוט, חבר הכנסת נחמן, חברת הכנסת חזן, חברת הכנסת איציק, חבר הכנסת זנדברג, חבר הכנסת טמקין, חבר הכנסת פרץ, חבר הכנסת הירשזון, חבר הכנסת צוקר, חבר הכנסת סילבן שלום, חבר הכנסת שאקי, חבר הכנסת אלול, חבר הכנסת פורז, חברת הכנסת לבנת, חבר הכנסת שפי, חבר הכנסת כץ, חבר הכנסת זיסמן – כולם אינם נוכחים. חבר הכנסת ויינשטיין, בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רצת מהר מדי. שמעתי אותך קורא בשמי ורצתי.

היו"ר ע' עלי:

לפנים משורת הדין אאפשר לך לדבר בסוף התור. רבותי, מי שקראתי בשמו ולא היה כאן – חבל על זמנו, שלא יבקש ממני לדבר. לא אענה לאיש.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השאלה היא, גברתי השרה, היא לא אם הרעיון שלך נכון, אלא אם יש לך 120 מיליון שקל לתת היום, האם צריך לתת אותם לקבוצה שאת מציעה או לא. אני מבקש להוכיח, גברתי השרה, שההצעה שלך היא רגרסיבית ומגדילה את הפערים בחברה. למה הכוונה? כיום קצבת הזיקנה מורכבת מ-16% מהשכר הממוצע לבעל ו-8% מהשכר הממוצע לאשה, בסך הכול 24% שהזוג מקבל כקצבת זיקנה. אם הזוג נעדר הכנסות נוספות, הוא מקבל השלמת הכנסה כדי 37.5% מהשכר הממוצע. מה מציעה הצעת החוק של הממשלה ושל שרת העבודה והרווחה?

היו"ר ע' עלי:

סליחה, חבר הכנסת ויינשטיין. רבותי חברי הכנסת, חבל לבקש, מי שלא היה באולם בשעה שקראתי בשמו, לא יקבל את רשות הדיבור. למה לכם להעמיד אותי במצב לא נעים ולא נוח, למה לגרום לאי-נעימויות? אמרתי בפעם הרביעית ואני מכריז בפעם החמישית: נא לא לבקש מסגנית המזכיר או ממני. לא אענה לאיש.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זוג אשר זכאי להשלמת הכנסה, דהיינו, נעדר הכנסות נוספות ומצבו הסוציאלי רע, מקבל 37.5% מהשכר הממוצע, לעומת 24% שמקבל זוג רגיל. באה הממשלה באמצעות שליחת שרת העבודה והרווחה, ומציעה שזוג במצב טוב יקבל 32%. עם השלמת הכנסה הוא יקבל 37.5%, כפי שזה קיים היום. כלומר, הצעת הממשלה באה ליצור מצב, שזוג עם הכנסות נוספות שמקבל היום 24% יקבל 37.5%. אני רוצה לחזור, כדי שזה יהיה ברור. הזמן קצר, אדוני היושב-ראש, אבל מאחר שהתכוננת לתשובה עניינית, אני מבקש עוד דקה או שתיים. אין זו סתם הסתייגות כדי להביע דעה, אלא יש לי הסתייגות מהותית לעצם הרעיון.

אני אומר כך: הצעת החוק אומרת, שזוג בעלי הכנסות יקבלו 32% מהשכר הממוצע, לעומת 24% כיום. אבל זוג שזקוק להשלמת הכנסה מצבו יישאר ללא שינוי, הוא יקבל בעתיד 37.5% כפי שהוא מקבל כיום. כלומר, הפער בין הצדדים מצטמצם בעקבות החוק של שרת העבודה והרווחה.

אני חושב, שאין שום הצדקה לתת 350 שקל נטו נוספים לאשתו של המיליונר או בעל ההכנסות הגדולות, בעקבות החוק, ואילו אנשים שזקוקים לקבל השלמת הכנסה ימשיכו לקבל 37.5% מהשכר הממוצע. אם יש לנו 120 מיליון שקל לחלק, אני הייתי מציע להעלות את השיעור שמקבלים אלה שזקוקים להשלמת הכנסה. במקום 37.5% מהשכר הממוצע תני להם 40%, 42%. איזו הצדקה יש

היום לתת לזוג קשישים שיש להם פנסיות גדולות והכנסות גדולות, להגדיל להם את ההכנסה ב-350 שקל נטו, גברתי השרה? איזו הצעה זאת?

הרי הפער בין אלה שזקוקים להשלמת הכנסה לבין זקנים בעלי הכנסות מצטמצם. אנחנו לא נותנים שום תוספת לזוג זקנים קשישים שיחיו להבא מ-37.5% מהשכר הממוצע. האם ראוי שאשתו של חבר כנסת, שמקבל פנסיה של 8,000-9,000 שקל לחודש נטו, להוסיף לה 350 שקל נטו ולהשאיר את הזקנים ללא הכנסה? איזו הצעה זאת? אני לא מבין אותה. ומה כל התשבחות הללו?

אני יודע שהאוצר התנגד לכך, אבל לשר האוצר לא היה כוח בממשלה, כי, תסלחו לי, מה שחוגג כאן זה שאנחנו "מיטיבים עם". אם יש כסף, צריך להיטיב עם אלה שהם היום נחותים, ובקצבת זיקנה נחותים הזקנים שאין להם הכנסות נוספות. הם מקבלים רק 37.5% מהשכר הממוצע. להם צריך להגדיל את קיצבת הזיקנה ולא לי, לך או לאחרים.

אני כמובן אצביע בעד הצעת החוק, ואני מבקש שוועדת העבודה והרווחה תיתן את דעתה על הנקודה הזאת. אני מבקש שוועדת העבודה והרווחה תשנה את הצעת החוק, ובמקום להעניק 350 שקל נטו לזקנים בעלי הכנסות נוספות, ביניהם פנסיונרים עם הכנסות של 7,000-10,000 שקל, שהיא תעשה זאת בצורה אחרת.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת ויינשטיין. חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, חבר הכנסת ויינשטיין, דברייך הובהרו כשאמרת שכן תתמוך בהצעת החוק אלא שאתה מבקש לבדוק שם נקודה אחרת.

אני רוצה לברך את שרת העבודה והרווחה. לאחר הצעת החוק הזו שאני מברכת את הממשלה על שהגישה אותה, אני גם אגיש את הצעת החוק הפרטית שלי. אבל הכי חשוב הוא שהממשלה בהובלתה של שרת העבודה והרווחה מביאה הצעת חוק שלא אות כבוד הוא לנו שהיא מגיעה רק ב-1995 למדינה שלנו.

המושג עקרת בית בנוי על תפיסה מעוותת שלפיה אשה בביתה כאילו לא עושה דבר, ולא כן היא. היא עסוקה בגידול הילדים, המשפחה. אני אומרת, שכל אשה שבוחרת לצאת לעבודה, ולשמחתי יותר ויותר נשים יוצאות לעבודה, הרי זה מבורך. אבל דורות שלמים שדווקא עכשיו מגיעים לגיל פנסיה נהגו אחרת, ועובדה שמאות אלפי נשים לאורך שנים פעמיים הוכו. פעם אחת – הן לא עמדו כאשר בזכות עצמה על התפיסה, על הפילוסופיה, זו שתרמה וסייעה לא פעם לקריירה. ופעם שנייה, מבחינה תקציבית הן קיבלו רק 150%.

כשאנחנו אומרים שצריך להעלות את קצבת הזיקנה ואת כל נושא הביטוח לאוכלוסייה כולה, אני מסכימה בהחלט שצריך לעשות זאת דווקא לאוכלוסייה החלשה יותר. אנחנו מכירים את הבעיה של פטור לסייעודיים – ובהזדמנות זו אני רוצה לברך את שר הבריאות על שבועדת העבודה והרווחה אכן ציין את תוכניתו להקטין את התור של הסייעודיים ועוד דברים כאלה הקיימים במדינה צעירה שאוכלוסייתה גדלה. ואנחנו באמת תובעים לזרז, וכבר בתקציב הנוכחי להקטין את התור. אלה דברים שקשורים בזיקנה, ואנחנו בהחלט צריכים להתמודד אתם.

אבל כל אלה לא מורידים כהוא זה מהצעת החוק החשובה ביותר שהיא משמעותית גם בפילוסופיה שהאשה גם אם היא לא עבדה היא ראויה לקצבת זיקנה. דבר נוסף, גודל הקצבה צריך להיות כשכרו של אדם עובד, כמובן בלי הוותק וכו'. אם היישום ילך בהדרגה, כי עלות הצעת החוק גבוהה מאוד – אין אילוצים, אבל אני רוצה לברך מאוד, גברתי השרה, על הצעת החוק ולהצטרף לאלה שתומכים בה. אני שמחה על שביחד עם הצעת החוק הפרטית שלי, שאציג אותה לאחר מכן, הממשלה והכנסת יביאו דבר חשוב מאוד לנשים כולן במדינה ולחברה כולה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת ענת מאור. חבר הכנסת רון נחמן, ואחריו – חבר הכנסת דן תיכון.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גברתי השרה, ברצוני לברך אותך על החוק שאת מביאה היום בפני הכנסת, כפי שעשית בתקופה האחרונה כשהבאת כמה חוקים שכל חלקי הבית תמכו בהם. אני חושב, שכשאת מביאה אותם קטעים-קטעים את משלימה בסך הכול תמונה שלמה של ואקום, של לקונה, שאולי היתה חסרה מבחינה חקיקתית לגבי מגזרים שונים ואוכלוסיות שונות במדינת ישראל.

תרשי לי לברך אותך וגם את הממשלה על כך שאתם מוצאים לנכון להביא את התיקונים הללו כיוזמה של הממשלה, כי ברגע שהיוזמה באה מהממשלה אין צל של ספק שגם האופוזיציה תצטרף לכך.

עם זאת, גברתי השרה, הייתי מבקש, כפי שביקשתי בהצעות החוק הקודמות שהעברנו כאן בכנסת, להפנות את תשומת לבך לחוקים נוספים שצריך לתקן, בראש ובראשונה בנושא של אלימות נגד נשים. אני מבקש כאן, מהבמה, לפנות אלייך על מנת שיקום צוות מקצועי שיביא בפני ועדת השרים לחקיקה מכלול שלם של היבטים ממשרדים שונים ומבעלי עניין שונים שיגישו הצעה מפורטת כיצד למנוע אלימות כנגד נשים. אני מדבר על נשים במשפחה.

הבקשה השנייה שלי היא לגבי ילדים מוכים. אנחנו נתקלים בתופעות של אלימות בתוך המשפחה כלפי ילדים, וחייבים פעם אחת ולתמיד להגן על אותם חסרי ישע. אנחנו נתקלים בתופעות קשות ביותר: פחד של ילדים, פחד של האחים, פחד של ההורים, פחד של בני המשפחה לטפל בנושא של הכאת ילדים. אני רואה זאת בחומרה הגדולה ביותר. נושא האכיפה הוא בעל משקל גדול ביותר, גברתי השרה, באלימות כלפי ילדים חסרי ישע. זה הנושא השני.

הנושא השלישי שרציתי לדבר עליו, גברתי השרה, בהזדמנות זו – פנה אלי מנכ"ל המועצה לשלום הילד, ד"ר יצחק קדמן. יש כמה חוקים שצריך לטפל בהם, והבעיה היא פסקלית, פטור ממסים של אותם גורמים שמחזיקים ילדים בפיגור, או ילדים שצריכים לקבל טיפול במוסדות מיוחדים. אני מעביר לך, גברתי השרה, את כל החומר המתייחס לאותם מקרים, ואני בטוח שאמצא אוזן קשבת, כפי שעד היום עשית, גם בתחומים הללו. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת דן תיכון, כפי שאמרתי, האחרון. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גברתי השרה, בשם רעייתי ובתי אני עולה לדוכן כדי להודות לך על תיקון משמעותי מאוד שאת מציגה היום בפני בית-הנבחרים של עם ישראל. כמי שעוסק בענייני כספים, ובמשך שנים רבות, לא יכולתי לענות לאשתי על השאלה הפשוטה: מדוע אינני זכאית לקצבת זיקנה. כל מי שיעלה לכאן ויתנגד, מן הראוי להגדיר אותו כשוביניסט של השבוע.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת ויינשטיין, אתה שומע?

דן תיכון (הליכוד):

לא שמעתי את דברי חבר הכנסת ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מה אמר חבר הכנסת תיכון?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הוא אמר, שכל מי שמתנגד צריך להכריז עליו כשוביניסט של השנה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אוי, אוי, אוי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

זה לא אני אמרתי, אמר זאת חבר הכנסת תיכון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גברתי השרה – – –

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ויינשטיין ידידי, אני מבטיח לך, ראיתי שהשרה רשמה דברים, ובעקבות דבריו היא ביקשה גם להשיב. היא תשיב ובוודאי תתייחס לדבריו.

דן תיכון (הליכוד):

מצוי בספר החוקים של מדינת ישראל חוק, שבדברי ההסבר שלו נאמר: "עבודתה של עקרת הבית נתפסה כדבר מובן מאליו, התורם לרווחת התא המשפחתי, שאין בו כדי להוסיף לעושר הלאומי" – פשוט לא הייתי מאמין שבספר החוקים שלנו עדיין יש חוקים מן הסוג הזה.

אבל, גברתי השרה, אני לא יודע אם את יודעת מה נעשה כרגע מחוץ לכותלי הבית בתחום שער החליפין, בתחום התקציב, ומה מצבו של התקציב ב-1995, על הגירעון הענק שמצוי בו, שהוא כנראה מעל ומעבר למה שתוכנן, הרבה הרבה מעל למה שתוכנן, על-פי החוק להפחתת הגירעון. ועם כל הכבוד לחוק, כשאני רואה איך הממשלה הזאת נכנסת לקראת שנת התקציב 1996, אני שואל את עצמי, איך וכיצד יעלה בידה לממן את החוק הזה. זה שהחוק הזה מחויב ומתחייב מאורח החיים שלנו היום, זה ברור. אבל מאין לוקחים את הכסף כדי לממן את החוק הזה? אני לא קורא, לא שומע, לא יודע וגם לא יכול למצוא סעיף תקציבי שניתן לקצץ אותו בהיקף שדרוש לצורך מימון השלב הראשון של החוק הזה. שהרי החוק הזה מטבע ברייתו הוא כזה, שהעלות שלו תבוא לכלל ביטוי כחלוף כך וכך שנים. העלות הנוכחית שלו היא בוודאי מזערית, ואולי פחות ממזערית, אבל זה חוק מקיף, גדול, שיעלה הרבה כסף, ומן החובה להראות לנו איך וכיצד מתכוון שר האוצר לממן את עלות החוק ללא העלאת מסים; אני חוזר ואומר, ללא העלאת מסים.

אם אני צריך לסכם את אשר אני אומר – לא היה אפשר לענות לנשותינו שהן עקרות בית, מדוע וכיצד הן לא זכאיות לקצבת זיקנה. החוק הזה עושה לפחות אתן צדק רב. תודה.

היו"ר ע' עלי:

השרה תשיב, אבל אני שומר לעצמי את הזכות לדבר, או שאני אכריז על הפסקה, מפני שאני לא מוכן לוותר על זכות הדיבור שלי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בסדר.

היו"ר ע' עלי:

אני מאפשר לך לדבר. יש שתי אפשרויות: או שאת תדברי ואחרי כן אני שומר על הזכות שלי לדבר כשיושב-ראש הכנסת יבוא ויחליף אותי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני אמתין לך.

היו"ר ע' עלי:

אני מציע שתדברי ואני אדבר אחרייך, לפני ההצבעה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

היו"ר ע' עלי:

לא, אני בעד החוק, כך שלא תצטרכי להתייחס לדברים. בבקשה. למה למנוע טוב מבעליו, אני רוצה לשבח אותך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר לחבר הכנסת יורם לס – אני חושבת ששמעת אותי גם עושה את החלוקה הזאת, מה בשבילנו המוסד לביטוח לאומי.

אני רוצה, שנדע ששני העשירונים העליונים משלמים 50% מהכספים המשולמים לביטוח לאומי ומקבלים 8% מקצבאות הביטוח הלאומי.

יורם לס (העבודה):

ועלות העבודה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בוא לא ניכנס. אנחנו באותו צד של המתרס. אני חברה בממשלה. אתה לא היית אז חבר כנסת, נדמה לי שדידי דן תיכון היה אז כשניהלתי קרב גדול מאוד נגד נושא עלות העבודה ונפילתי, על-ידי חברים במפלגתי. אני לא יכולה לבוא בטענות אל חברים ממפלגות אחרות.

אני רוצה לומר לכם, ששני העשירונים התחתונים, שמשלמים 2% מכלל התשלומים לביטוח הלאומי, מקבלים 47% מקצבאות הביטוח הלאומי.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אני מצטערת שלא היית כאן בזמן שהצגתי את הצעת החוק.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

שמעתי כל מלה בחדר.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הפרעתי לך? אבל זה לא משנה את העובדה שלא היית באולם.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אבל שמעתי אותך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בסדר. אני חוזרת בי מן המלה הזו אם היא כל כך הפריעה לך.

זה לא הנושא האחד והראשון שאנחנו חלוקים בו. זה לגיטימי. יש הרבה נושאים ומותר להיות חלוקים. לפי תפיסת עולמי, רוב עקרות הבית שבהן מדובר הן מהשכבות החלשות. אתה יכול לעשות לי עד מחרתיים ככה, אותי לא שכנעת. מה לעשות?

הנה חבר מסיעתך בא להודות. אני מכירה את אשתך – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

שר האוצר הוא מסיעתי?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

זה דבר ידוע שלי אין רומן גדול עם שר האוצר. אני מברכת אותך על הרומן הגדול שיש לך עם שר האוצר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גם אין לי רומן עם דן תיכון.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חבר הכנסת ויינשטיין, אפשר להשיב? אני מכירה את רעייתו של חבר הכנסת ויינשטיין, ואני בטוחה שלו הייתי שואלת אותה – ולא היא חברת כנסת, אתה חבר כנסת, אבל אני יודעת שאתה גם מכבד מאוד את הפעילות ההתנדבותית שעושה אשתך, היא עושה פעילות למופת – אני בטוחה שהיא היתה אומרת: אורה, לכי קדימה עם החוק כי הוא חוק צודק. אתה רשאי, מותר לכל אחד להתנגד. אתה לא חייב להסכים. אבל גם אני לא חייבת להסכים לנימוקים שלך.

עכשיו אני עונה לך יחד עם התשובה שלי לחבר הכנסת דן תיכון. משום שהעלות של החוק בהבשלה מלאה היא 115 מיליון שקלים, והיא תהיה בעוד 20 שנה, הלכנו בהדרגה כל שנה. אם החוק ייכנס לתוקפו ב-1 בינואר 1996 – היתה הצעה לשינוי בתאריך היהודי, אבל לא זו הבעיה – אם הוא ייכנס לתוקף ב-1996, כל אותן נשים שמלאו להן באותה שנה 65 תקבלנה את קצבת הזיקנה המלאה. זו תוספת של 336 שקלים לחודש.

דן תיכון (הליכוד):

והעלות התקציבית?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

העלות התקציבית – 8 מיליוני שקלים לשנה. כך שזה ילך ויגדל בהדרגה. אני רוצה להאמין, חבר הכנסת דן תיכון, שגם ההכנסות של המוסד לביטוח לאומי תעלינה. יכול להיות שמצבם הכלכלי של אנשים רבים מאוד, שהם עכשיו באותם 47% של מקבלי קצבאות הביטוח הלאומי וב-2% בתשלום הביטוח הלאומי – יעלה. יכול להיות שההכנסות תעלינה. אבל אני רואה בביטוח הלאומי כלי חברתי בסיסי ממדרגה ראשונה.

לחבר הכנסת רון נחמן שיצא אני רוצה לומר רק שני דברים. אני חושבת, שבנושא אלימות נגד נשים, כמו גם בנושא ילדים בסיכון, הבעיה המרכזית איננה בחקיקה. אני שמחה להודיע לבית – אני אומרת זאת גם באוזניך, אדוני היושב-ראש, כי אני מכירה את הרגישות החברתית שלך – אנחנו הכפלנו את מספר המקלטים, מוסיפים עוד שניים, בשנה הבאה עוד שלושה, שניים לגברים עד סוף השנה – – –

רון נחמן (הליכוד):

אני כאן.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני עונה לך. הבעיה המרכזית איננה חקיקה. שמעת מה שמנתי. הקמנו 16 מרכזים להתמודדות עם אלימות במשפחה, הוספנו עכשיו עוד ארבעה מרכזים להתמודדות עם אלימות במשפחה. השאלה היא מה עושים כדי למנוע. כל אלה שמגיעים למקלטים באים אחרי, ולמרכזים – במהלך תופעת האלימות.

הקמתי צוות של פסיכולוגים חברתיים בראשותה של ד"ר אורית טיקוצ'ינסקי מאוניברסיטת בן-גוריון, והם צריכים תוך שלושה-ארבעה חודשים להביא לי הצעות איך להתמודד עם אווירה של אלימות כדי להפסיק אותה. אנחנו רואים מה עושה האלימות במדינת ישראל. על הכבישים, בבית, הרצח של ראש הממשלה – כל זה אלימות.

לנושא של ילדים בסיכון. בין כל הדברים שאני עושה לקחנו עכשיו שתי ערים – נתניה ובאר-שבע – ובהן עובדים כל השירותים ביחד: רווחה, בריאות, משטרה, חינוך ומערכת המשפט, עובדים מקרוב על כל תיק ותיק, ונראה מה קורה. הקמתי עכשיו צוות בראשותו של פרופסור דן שניט, שצריך להגיש לי את ההמלצות שלו עד 31 בינואר 1996. חבר בצוות הזה יצחק קדמן. הם צריכים לבדוק את

מערכת השירותים של המשרד שאני אחראית לו, לראות אם אנחנו עובדים נכון, אם צריך לעבוד אחרת, אם צריך ואם לא צריך חקיקה, איזו צורת עבודה דרושה במציאות הנוראה הזאת.

רון נחמן (הליכוד):

למה בחרתם בנתניה ובבאר-שבע?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

מפני ששם המקרים הקשים ביותר. באר-שבע נחשבת לעיר מספר אחת מתחת לקו העוני, עם הרבה מאוד בעיות. היום גם בנתניה יש הרבה מאוד בעיות. לקחנו שתי ערים שמבחינה זו הן בעייתיות.

סילבן שלום (הליכוד):

מה אמרת על באר-שבע?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

על-פי הדוח האחרון של המוסד לביטוח לאומי, באר-שבע היא מספר אחת בקרב היישובים במצב קשה מתחת לקו העוני. אגב, זו הפעם הראשונה שבמקום הזה נמצא יישוב חילוני. בדרך כלל היו אלה יישובים כמו בני-ברק, שם יש אוכלוסייה חרדית גדולה שאינה עובדת ויש הרבה ילדים, או ירושלים שיש בה אוכלוסייה חרדית גדולה מאוד. זו פעם ראשונה שעיר שהיא ברובה חילונית היא מספר אחת מתחת לקו העוני.

סילבן שלום (הליכוד):

מה הן הסיבות?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

יש הרבה סיבות, אבל לא אפרט בהקשר זה. חבר הכנסת סילבן שלום, אני בטוחה שעוד יהיו לנו הזדמנויות לדון בכל הנושאים הללו.

חבר הכנסת דן תיכון איננו. אני רוצה להודות לו על כל החיזוקים. הוא אמר את הדברים בשם אשתו ובשם בתו וגם בשמו. בעניין התשלום עניתי.

בסיום דברי, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להודות לכל אלה שעזרו לי בהכנת החוק. אני מתכוונת גם לעובדי המשרד, עובדי הלשכה שלי, אבל במיוחד לעובדי המוסד לביטוח לאומי, למנכ"ל, לשלמה כהן, לבריצמן, לרות הורן ולשירלי מהלשכה שלי. בלי העזרה שלכם, שהיתה מהולה בהרבה נשמה ובהרבה אכפתיות, לא היינו מגיעים גם לאישור החוק בועדת השרים לענייני חקיקה וגם היום למליאה. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, גברתי שרת העבודה והרווחה, על הצעת החוק החשובה שהבאת היום לפני מליאת הכנסת לקריאה ראשונה.

ברשותך, גברתי שרת העבודה והרווחה, אני מזמין את חבר הכנסת עובדיה עלי לשאת את דברו. אדוני, בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ראשית, אני מבקש להודות לך על כך שהחלפת אותי, מצאת זמן לכך, ואתה מאפשר לי לומר מלים אחדות על הצעת החוק החשובה הזאת.

גברתי השרה, אני מבקש להודות לך גם מהדוכן הזה. לפני כן בירכתי אותך מכס היושב-ראש, כעת אני מבקש לקבל את רשות הדיבור כחבר כנסת ולהודות לך על הצעת החוק. אני חושב שזו הצעה חשובה, טובה ובמקומה. המגמה נכונה. עד היום היה אי-צדק בכך שעקרת בית לא זכתה בביטוח לאומי. זה דבר שאינו מתקבל על הדעת.

במסורת היהודית עקרת בית היא עיקר הבית. הביטוי עקרת בית בא מלשון עיקר. גברתי השרה, יש דבר מעניין. במשלי כתוב: בן חכם ישמח אב, ובן כסיל תוגת אמו. תראו מה ההבחנה – כשיש ילד חכם במשפחה האב שמח, הילד הוא לשמחת האב. אבל כשיש ילד בעייתי במשפחה, זו בעיה של האם, כי היא מטפלת בחינוך הילדים, היא צריכה לטפל בכל הבעיות של המשפחה. לא רק לטפל בבית, לדאוג לניקיון הבית, לאוכל ולסדר. ביהדות עקרת בית היא דבר חשוב ביותר, בעצם היא המרכז והבסיס של המשפחה. אמר לפני חבר הכנסת בא-גד על אם הבנים שמחה, והשר סנה השלים את הפסוק בעניין זה. אני יכול לעמוד כאן ולדבר ארוכות על תפקידה של האם במשפחה היהודית, תפקידה של עקרת הבית במשפחה היהודית, על כל המשתמע.

עקרות הבית שאינן עובדות ואינן זוכות בביטוח לאומי לעת זיקנה הן בדרך כלל דווקא אותן עקרות בית מהשכבות הסוציו-אקונומיות הנמוכות. דווקא נשים מהשכבות החלשות הן שאינן עובדות, ויש רק מפרנס אחד במשפחה. וראו זה פלא, דווקא באותן משפחות שכל כך זקוקות לעת זיקנה לאותה השלמה כספית קטנה, דווקא הן עד היום לא זכו.

אני חושב, שעצם העובדה שנתתם על כך את הדעת, והיום מבטיחים את הקיום הבסיסי למשפחות, בדרך כלל משפחות שנמצאות ברובד הנמוך של החברה מבחינה כלכלית – זאת מגמה נכונה, לדעתי, ובעניין זה אתם בדרך הנכונה.

שמעתי את הנתונים – 47,000 נשים אינן זוכות היום לקבל ביטוח לאומי. הדבר הזה צריך להדיר שינה מעינינו. אם ננסה לפלח ולבדוק מי הנשים האלה, אני חושב שנגיע למסקנות קשות מאוד. כל העלות של החוק הזה היא בסביבות 115-120 מיליון שקלים. זה אומנם סכום לא מבוטל, אבל זה לא סכום שבגיניו עלול אוצר המדינה לעמוד מחר בפני שוקת שבורה.

אני סבור שטוב עשית שהבאת את הצעת החוק. אני מברך עליה. המגמה היא נכונה.

היתה הערה של חבר הכנסת ויינשטיין בעניין משפחות מבוססות, מדוע לתת להן. אני מבקש להעיר לידידי הטוב חבר הכנסת ויינשטיין, שקודם כול מדובר כאן בביטוח. מהו ביטוח לאומי? לא אחת עולה השאלה הזאת בנושאים אחרים, בשאלות ובסוגיות אחרות. צריך לזכור, שביטוח לאומי הוא ביטוח, כשם שאדם עושה לעצמו ביטוח חיים, כשם שהוא עושה לעצמו ביטוח רכב. אותה משפחה שאתה מדבר עליה, משפחה מבוססת, אבי המשפחה המפרנס הראשי משלם הרבה כסף בעד הביטוח. מדוע בשעת הצורך לא צריך להבטיח לאשתו את העניין הזה? מדוע אשתו צריכה לסבול בשל כך שהיא באה ממשפחה מבוססת?

אני יכול להמשיך בארגומנט הזה ולהרחיב אותו. אני חושב, שבעניין זה צריך לתת את ההטבה הזאת לכולם, ללא הבחנה, עם כל הקושי. אני חושב שזה דבר צודק ביותר.

ועוד הפעם, אני מברך אותך, גברתי השרה, ורוצה להודות לך על הצעת החוק. ראית שעמדתי ודיברתי עם כל היכולת שלי.

ואני מודה עוד הפעם לידידי חבר הכנסת אדרי, שאפשר לי לשאת את דברי. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת עובדיה עלי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הבעיה היא איפה לתת את 120 מיליון השקל, זו השאלה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, חבר הכנסת עלי.

חברי הכנסת. אנחנו עוברים להצבעה. מי להצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 6) (ביטוח עקרת בית לעת זיקנה), התשנ"ו-1995, כפי שהוצגה על-ידי שרת העבודה והרווחה? ההצבעה החלה. מי בעד, מי נגד?

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 18

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 6) (ביטוח עקרת בית לעת זיקנה), התשנ"ו-1995, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

18 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 6) (ביטוח עקרת בית לעת זיקנה), התשנ"ו-1995, נתקבלה בקריאה ראשונה, והיא עוברת לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

גברתי שרת העבודה והרווחה, אני מבקש להודות לך, בשם הכנסת, על הצעת החוק החשובה והראויה. אני גם מבקש להעביר ולמסור, בשם הכנסת, תודה לעובדי הביטוח הלאומי ולעובדי משרדך על עבודת הקודש שהם עושים.

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעת חוק לדין מוקדם בנושא: הביטוח הלאומי (תיקון – ביטוח לעקרת בית), של חברת הכנסת ענת מאור.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

חברת הכנסת מאור לא נמצאת פה, אולי בשבוע הבא.

היו"ר ר' אדרי:

יהיה בשבוע הבא.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

חברת הכנסת מאור מגיעה.

היו"ר ר' אדרי:

גברתי חברת הכנסת מאור, הבמה לרשותך.

ענת מאור (מרצ):

זה יהיה ביום רביעי.

היו"ר ר' אדרי:

לדחות, בסדר. אני מודה לכם.

הצעת חוק רישוי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1995

(קריאה ראשונה)

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק רישוי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1995, קריאה ראשונה. תציג את ההצעה גברתי שרת העבודה והרווחה. בבקשה, גברתי שרת העבודה והרווחה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא בפניכם בקריאה ראשונה את הצעת חוק רישוי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1995.

עוד בדצמבר 1986 הוגשה על-ידי הממשלה דאז הצעת חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 7), אשר נועדה להסדיר את פעילותן של חברות כוח האדם שפעלו הן בתיווך עבודה כלשכות פרטיות והן כקבלני כוח אדם.

בדיונים שהתקיימו באותה תקופה בהצעת חוק זו בוועדת העבודה והרווחה, כשאני כיהנתי כיושבת-ראש הוועדה, התגלעו חילוקי הדעות עמוקים הקיימים עד עצם היום הזה סביב הסעיף העוסק בהשוואת תנאי העבודה של עובדי קבלני כוח אדם לתנאי העבודה של העובדים במקומות העבודה שבהם הם מועסקים בפועל. המחלוקת שניטשה היתה בקשר לסעיפים אלה וגרמה לכך שהממשלה החליטה, במרס 1990, לעכב את המשך הטיפול בחוק.

לאור זאת יזמתי עוד בשנת 1990 את חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 8). הצעת חוק זו לא אושרה, לצערי, בכנסת.

מייד עם כניסתי לתפקיד שרת העבודה והרווחה הגשתי לממשלה הצעת חוק מקיפה בדבר העסקת עובדים בידי קבלני כוח אדם. בגלל התנגדותם של כמה מגזרים במשק ומשרד האוצר, התעכב הדיון בהצעת החוק בממשלה כמה שנים.

בינתיים הוגשה הצעת חוק דומה על-ידי חבר הכנסת אברהם יחזקאל, אבי יחזקאל, והיא נמצאת על שולחנה של ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. לפי המידע שבידי, מתנגד שר האוצר להצעת החוק, בעיקר בשל סעיף השוואת התנאים.

עם זאת, רבותי חברי הכנסת, ברור כי לשם פתרון הבעיה המרכזית, שהיא הסדר חקיקתי של פעילותן של חברות כוח האדם, יש דחיפות רבה לחקיקת החוק שיאפשר רישוי ופיקוח על חברות כוח האדם לשם הבטחת פעילותן התקינה והגנה על העובדים המועסקים על-ידיהן.

כדי להבטיח את אישור הצעת החוק על-ידי הממשלה, נאלצתי לוותר על סעיף השוואת תנאי העבודה של עובדי קבלני כוח האדם לתנאי העבודה הקיימים במקומות שבהם הם מועסקים בפועל.

עם אישורה של הצעת החוק שאני מגישה נוכל לצאת סוף-סוף לדרך המלך של רישוי ופיקוח של חברות כוח האדם, למען השגת המטרה העיקרית והיא ההגנה על העובדים.

יש לזכור, כי מאז הניסיונות הראשונים לחקיקת החוק, בסוף שנות ה-80, חלו שינויים מרחיקי לכת בענף חברות כוח האדם. מחד גיסא, מספר המועסקים על-ידי חברות אלה גדל באופן משמעותי. מאחר שכיום לא קיימים רישוי ופיקוח על פעולותיהם של קבלני כוח אדם, אין בידינו נתונים בדוקים על מספר החברות הפועלות בענף זה ועל מספר העובדים המועסקים באמצעותן. מספרם המשוער של עובדים המועסקים באמצעות חברות כוח אדם הוא 100,000-150,000. מכאן שהצורך בפיקוח על ענף זה הולך וגדל. מאידך גיסא, תנאי העבודה של חלק ניכר מעובדים אלה מוסדרים כיום בהסכמים קיבוציים, דבר שלא היה קיים בתחילת הדרך.

להכנסת הענף למסגרת של עבודה על-פי הסכמים קיבוציים יש תרומה חשובה להסדרת תנאי העבודה של עובדים אלה. נוסף על כך היא מקטינה משמעותית את הצורך בסעיף השוואת התנאים, שכאמור גרם לעיכוב החקיקה בנושא הזה עד היום.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אבקש לפרט בקצרה את העקרונות שעליהם מבוססת הצעת החוק שבפניכם:

א. על-פי סעיף 2 להצעת החוק, יחויב קבלן כוח אדם – וזה לב לבו של החוק – בקבלת רשיון לצורך עיסוקו בענף זה. כתנאי למתן הרשיון יצטרך קבלן כוח האדם להוכיח את יציבותו הכלכלית ואת קיומם של תנאים פיזיים וסביבתיים נאותים הבאים להבטיח את הסדרת פעילותו של מבקש הרשיון כקבלן כוח אדם.

ב. סעיף 3 להצעת החוק יאפשר אי-מתן רשיון לעיסוק כקבלן כוח אדם אם מבקש הרשיון או ממלא תפקיד בכיר בחברתו הורשע בעבירה שיש עמה קלון או שיש לה השלכה על עיסוקו כקבלן כוח אדם, במהלך חמש השנים שקדמו לבקשת הרשיון.

סעיף זה מאפשר אי-מתן רשיון במקרה שקבלן כוח האדם אינו מקיים את חובותיו על-פי כל חיקוק המעניק זכויות לעובדים. מאחר שהביטוי חיקוק כולל גם צווי הרחבה, אני רואה בסעיף זה חשיבות מרובה להבטחת זכויותיהם של העובדים המועסקים על-ידי קבלני כוח אדם.

אדוני היושב-ראש, סעיף 6 להצעת החוק קובע, כי אם יתברר, אף לאחר מתן הרשיון, שקבלן כוח האדם מפר את החובות המוטלות עליו כלפי עובדיו כאמור לעיל, ניתן לבטל את רשיונו, לאחר שניתנה לו הזדמנות להשמיע את טענותיו.

ג. על-פי סעיף 8 להצעת החוק, ייאסר על קבלן כוח האדם לדרוש ולקבל מהעובד עמלה או חוזר הוצאות. כן ייאסר על המעביד במקום העבודה שבו מועסק העובד בפועל, לדרוש או לקבל מהעובד תשלומים אלה.

ד. ידועה לכם עמדתי העקרונית בנושא העובדים הזרים וההכרח לצמצם את מספרם ככל האפשר. לכן, לפי סעיף 9 להצעת החוק, גם אם קיבל קבלן כוח האדם רשיון על-פי החוק לעסוק בענף זה, הוא לא יוכל להשתמש ברשיון זה לשם הבאת עובדים זרים מחוץ-לארץ, אלא בהיתר מיוחד מאת שר העבודה והרווחה.

ה. סעיף 11 להצעת החוק אוסר על קבלן כוח אדם להעסיק עובדים במקום עבודה שיש בו שביתה או השבתה, או עובדים הבאים להחליף עובדים שובתים או מושבתים.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כיום ברור לכול, שתופעת העסקת עובדים על-ידי חברות כוח אדם הינה תופעה מוכרת בחברה ובמשק הישראלי, תופעה ההולכת ומתרחבת מדי שנה בשנה. תוך השלמה עם מציאות זו, חובה עלינו לדאוג להסדרת הפעילות על-ידי רישוי ופיקוח, הן לטובת העובדים המועסקים בענף זה והן לטובת הציבור הישראלי בכללותו.

אני מציעה אפוא, אדוני היושב-ראש ורבותי חברי הכנסת, לאשר בקריאה ראשונה, לאחר הדיון במליאה, את הצעת חוק רישוי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1995, ולהעבירה לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשרת העבודה והרווחה.

אנו עוברים לדיון. הרשימה סגורה, לכל דובר שלוש דקות. ראשון – חבר הכנסת יוסף בא-גד. הבטחת דברי תורה, תתחיל בהם.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברתי השרה, חברי כנסת נכבדים, גם הפעם אני רוצה לשבח את היוזמה לחוק רישוי קבלני כוח אדם, ואעיר רק שתי הערות קצרות.

חסר בחוק סעיף, האומר שקבלן שמגיש בקשה צריך להמציא ערבות בנקאית.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

זה קיים.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא, אני חיפשתי. הוכחת יכולת פיזית יש, אבל ממש ערבות, אם למשל הוא ישאיר את הפועלים ויברח, שיהיה מאין לגבות את הכסף. זה חסר בחוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה רק הוא? יש עוד עסקים שבהם המעביד יכול לברוח ולהשאיר את עובדיו. בואו נחליט, שכל מי שמעסיק פועל צריך להפקיד ערבות בנקאית, גם בבנייה, גם בתעשייה.

יוסף בא-גד (מולדת):

פועל לא, אבל קבלן שלוקח פועלים, זה כן.

הערה שנייה. אני רוצה לתת לקבלן שמרגיש נפגע אפשרות לערער בפני ועדת ערר, שלא תהיה תלויה בשר או במשרד בלבד, אלא גם באיזה גוף ציבורי. כך שכל מי שמרגיש נפגע יוכל להעלות את טענותיו. אלה שתי הערותי.

ברשותכם, אסיים בדבר תורה. פרשת השבוע שנקראה השבת היא פרשת תולדות. נולדו שני ילדים, עשיו ויעקב. על עשיו נאמר: ויקראו שמו עשיו. אומר רש"י: הכול קראו לו עשיו. כלומר, הכרה בין-לאומית. נולד ילד, כולם קוראים לו עשיו, הוא נולד עשיו. והנה נולד יעקב, ולגביו כתוב בלשון יחיד: ויקרא שמו יעקב. מי קרא? הקדוש-ברוך-הוא.

והנה, יש תופעה נפלאה. אני לא יודע אם ראיתם כיצד נולד עגל. התמונה היפה כאשר הוא יוצא מרחם אמו, נופל על ברכיו, ואט אט מתרומם ומתחיל לרוץ. הגמרא אומרת: שור בן יומו קרוי שור. כבר ביום הראשון הוא שור. זה נפלא.

כאשר נולד תינוק, אם נפטר בתוך חודש חלילה דינו דין נפל, ואין מתאבלים עליו. לאחר חודש הוא מתחיל לחייך. האם קוראת לאב: התינוק התחיל לחייך, והשמחה רבה. מה אתם שמחים? העגל כבר רץ ושמח. אבל עד שתינוק מתפתח, עד שהוא מתרומם, עד שהוא מדבר – עובר זמן רב.

וכאן אני רוצה לעשות משאל עולמי: מי מוכן להיוולד שור, עם כל הפריבילגיות, ולא כאדם, עם כל התהליכים האטטיים? שאלתי את השאלה הזאת בכל רחבי עולם, ולא מצאתי מועמד להיוולד כשור.

אותו דבר – אשר בחר בנו מכל העמים. קשה להיות יהודי, כאשר יהודי נולד אף אחד לא מכיר בו, אבל טוב להיות יהודי, וכשם שאף אחד לא רוצה להיוולד שור עם כל הפריבילגיות, כך אשרינו שנולדנו יהודים ולא גויים, עם כל הקשיים. והקדוש-ברוך-הוא קרא שמו יעקב – עד שנזכה לעולם הבא ולביאת המשיח.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חברי הכנסת מאיר שטרית, חגי מירום, שאול יהלום, רחבעם זאבי, רפי אלול, דוד מנע, נעמי בלומנטל, עוזי לנדאו – אינם נוכחים. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת יורם לס והוא נוכח.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השרה נמיר ידועה בעמדתה העוינת זה תקופה ארוכה, עוד כשהייתה יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה, לכל הנושא של קבלני כוח אדם. היא מניעה את ראשה ואומרת לי: נכון.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

סליחה, לא הייתי אומרת עוינת, אבל אני נגד התופעה. הרי אנחנו בחודש של סובלנות, כך קראתי בעיתון.

מיכאל איתן (הליכוד):

בסדר, מתנגדת לתופעה. אני רוצה לומר לך, כבר פעמיים אומרים לי שעכשיו חודש של סובלנות. אני לא הייתי צריך את ההערות האלה קודם, ואני לא צריך אותן עכשיו.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

סליחה, סליחה, אני לוקחת את הדברים בחזרה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני משתדל תמיד. בואו נחזור לסדר-היום ותנו לנו לדבר. קודם מישהו אמר: יפי נפש. אמרו לו: סובלנות. מה קורה פה? עכשיו יסתמו כל הזמן את הפיות של האופוזיציה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

רק הערתי לך. אתה עושה מזה נאום, אני מתנצלת.

מיכאל איתן (הליכוד):

בסדר, אני לא מבקש התנצלות. אין לי טענה אלייך בעניין הזה, אבל הדברים מצטברים.

גברתי השרה, מדוע את כל כך רוצה להצר את הצעדים של קבלני כוח האדם הפרטיים? אם זה באמת כל כך גרוע, אם הם גורמים באמת לנזקים, אם הם גורמים עוול למעסיקים מצד אחד ולפועלים מצד שני, אני שואל את עצמי, למה המציאות היא כזאת.

את אחראית לשירות תעסוקה ממשלתי. יש לך משרדים עם צבא שלם של פקידים, שהתפקיד שלהם לגייס מקומות עבודה מצד אחד, להפגיש אותם עם עובדים מצד שני, חינוך אין כסף. נותנים לפקידים האלה מחשבים, נותנים להם משרדים, והמדינה מממנת. אך ראו זה פלא, במקום לבוא לשירות התעסוקה של משרד העבודה והרווחה, הולכים המעבידים והעובדים כאחד ונפגשים במקומות אחרים. הם לא סתם נפגשים שם, אלא זה עולה לכל אחד מהצדדים בכסף טוב.

לכן אני שואל אותך, למה את נלחמת בהם? יש לך שירות התעסוקה, יש לך תקציבים ענקיים, יש לך שם שירותים נפלאים. את אחראית לשירות הזה הניתן חינוך אין כסף. תחסלי את קבלני כוח האדם הפרטיים על-ידי כך ששירות התעסוקה, שאת יודעת כל כך טוב להפעיל ולנהל, ייתן אכן שירותים נפלאים.

אני רוצה לראות פועל אחד או מעביד אחד שיתנדבו ללכת לקבלן כוח אדם פרטי ולשלם שם כספים רבים, בשעה שהוא יכול לקבל את השירות חינוך אין כסף בשירות התעסוקה של שרת העבודה אורה נמיר.

אבל השיטה שלך היא שיטה מתוחכמת. איך תעשי את שירות התעסוקה שלך פעיל ויעיל? – על-ידי כך שתצרי את צעדיהם של משרדים שפועלים באופן חופשי לא על חשבון הציבור, ושציבור המעבידים והעובדים מעוניין בשירותים שלהם והוא נפגש שם. הם מסתדרים איכשהו. אז באים הנה עם כל מיני חוקים דרקוניים ועם רצון להגביל.

מה הדוגמה לחוקים השרירותיים? אין לי מספיק זמן אבל אני אקרא, בקיצור. קובעים כאן איזה מין עניינים; שר העבודה והרווחה הופך להיות איזו אישיות שיכולה לקבוע תנאים והגבלות וכל מיני דברים, והכי מצחיק: השר רשאי להתנות את מתן הרשיון, הוא לא ייתן רשיון, את לבד אומרת שאת מתנגדת להם, אז את תיתני את זה כך. החוק ייתן לך סמכות להתנות את מתן הרשיון בקיומם של תנאים בדבר יציבות הכלכלית של מבקש הרשיון, ניחא. אבל נוסף על כך את רוצה שיהיו: קיומם של תנאים פיזיים וסביבתיים נאותים – – –

גדעון שגיא (העבודה):

רחמנא ליצלן.

מיכאל איתן (הליכוד):

בשירות התעסוקה שלך גם יש תנאים פיזיים וסביבתיים נאותים?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

נראה שמזמן לא היית שם.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — ובקיומם של תנאים אחרים. מה הם התנאים האחרים? מה, הפרצוף שלו לא ימצא חן? הוא צריך לעבור מבחנים אצל חנה בבלי?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הם דווקא יפים מאוד — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

מה הם התנאים האחרים האלה? אם אנחנו כבר קובעים, במדינה דמוקרטית, הגבלה ואומרים לאדם: לא תקבל רשיון אלא אם כן תעמוד בא', ב', ג', ד' — תאמרי במפורש מה את רוצה מהם. אל תקבעי דברים שאחר כך לא יהיה אפשר לעמוד בהם, שאף אחד לא ידע מה הם, כשאת, מראש, מודיעה, שבעצם הכוונה שלך היא להצר את צעדיהם.

אני חושב, ובזה אני מסיים, ששרת העבודה והרווחה צריכה להבין, שהסוציאליזם מת כבר מזמן, ושיש היום משק חופשי, ומשק חופשי נותן חירות לבני האדם לעשות מה שעולה בראש שלהם — —

גדעון שגיא (העבודה):

חבר הכנסת איתן — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

— — כל זמן שזה לא מפריע לאף אחד אחר.

היו"ר ע' עלי:

תסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש לא להתערב ברצונות חופשיים של בני האדם לעשות עסקאות, להתקשר בחוזים, ללכת לכל מקום על מנת למצוא עבודה או לבקש עבודה, ולא להפוך את שירות התעסוקה למונופול, לא משום שהוא טוב אלא משום שהורסים כל אחד אחר שמתחרה בו.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה.

גדעון שגיא (העבודה):

— — — החירות איננה הפקרות.

היו"ר ע' עלי:

עכשיו אתה יכול לקרוא קריאת ביניים עד שחבר הכנסת יורם לס יגיע.

גדעון שגיא (העבודה):

זה מה שעשיתי.

היו"ר ע' עלי:

תעשה בקול רם, לא שומעים אותך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חברי הכנסת צריכים לעשות את הדרך לדוכן יותר לאט, אז — — —

היו"ר ע' עלי:

עד שהנואם הבא מגיע אל הדוכן, אני מסכים שתהיינה קריאות ביניים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

רצים לפריימריס, אז ירוצו לדוכן.

היו"ר ע' עלי:

בבקשה.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי שרת העבודה והרווחה, חברי הכנסת, אני מברך על הצעת החוק, שתפקידה להסדיר חלק שהולך ונעשה חשוב במערכת יחסי העבודה במדינה שלנו.

אני מבקש להתייחס לסעיף 9 בעיקר, בנושא העובדים הזרים, משתי סיבות. סיבה ראשונה – אני רוצה להסב את תשומת לב השרה לתופעה שמביאה לאנרכיה, לחוסר פיקוח, והיא תופעה של גנבת עובדים זרים. קצת חמור לומר שגונבים בני אדם, אבל הגיע מצב, שחברות מסודרות מביאות עובדים זרים למדינה, חברות פחות מסודרות גונבות אותם, והתוצאה היא, שאיש לא יודע כמה עובדים יש, מי נמצא ומי איננו, ואני לא אפרט. אני חושב שהחוק צריך להתייחס לתופעה המגונה הזאת.

נושא שני שבו יש לי עמך במידה מסוימת, גברתי השרה, חילוקי דעות, זה הנושא של הבאת עובדים זרים, ואני אומר במלים הכי מפורשות, כדי להציל משפחות שהיום אין להן שום פתרון בנושא האשפוז הסיעודי. את, אני וכולנו בעד עבודה עברית, אני אומר ברוח הימים של מדינת ישראל – עבודה ישראלית, כי יש לנו גם ערבים ישראלים, אבל תראי לי, גברתי השרה, עובדת עברייא אחת שמוכנה בעד כל הון שבעולם לישון 24 שעות עם חולה סיעודי. לא קיימת.

אני מקבל אין-ספור פניות מהציבור בכתב, בעל-פה, בטלפונים, עם זיהוי ובלי זיהוי, על ביורוקרטיה איומה שקיימת בנושא הזה בשירות התעסוקה ובמשרד הפנים, ואני מבין שזו, בהחלט, הנחיה של שרה שיש לה דעה מסוימת, שאני מכבד אותה, אבל אני לא יכול להסכים לה בתנאים שבהם לאלפי משפחות אין פתרון; שבהם תקציב המדינה לשנת 1996, הייתי אומר כמעט בציניות, מתעלם מהתופעה הזאת, ואין לה פתרון מטעם המדינה. כשאין פתרון, המשפחות פשוט יוצאות מדעתן.

מוכרחים, מעבר לכל דעה ולכל אידיאולוגיה, לתת פתרון, ולצערי זה הפתרון. מוכרחים לאפשר – ויש בעניין הזה גם חילוקי דעות, אני יודע, בתוך הממשלה – מוכרחים לאפשר למשפחות – סליחה, אדוני היושב-ראש, עוד משפט אחד, זה נושא חשוב ואמיתי. מוכרחים לתת למשפחות במדינת ישראל את האפשרות לפתור בעיה. הם לא מאזינים לנאומים בכנסת, ולא מעניין אותם מה כתוב בעיתון, ואפילו הסעיפים בתקציבי המדינה לא מעניינים אותם. מעניינת אותם הבעיה, ואם לא נפתור אותה נשאיר משפחות בבעיה ללא פתרון ולא נוכל לרחוץ בניקיון כפינו.

מי שמונע הבאת עובדים זרים כדי לפתור את הבעיה הזאת צריך להגיד באומץ מה הוא מציע להם במקום. בתקציב המדינה אין כלום במקום. בשוק העבודה הישראלי אין כלום במקום. אפילו העולות החדשות כבר מצאו עבודה אחרת. ולכן צריך להתמודד עם הבעיה הזאת בצורה אמיתית ולאפשר לאותן משפחות את הפתרון הזה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה, חבר הכנסת יורם לס. חבר הכנסת הירשזון, חבר הכנסת גפני, חבר הכנסת בדש – אינם נוכחים. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מי אחריה, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יגאל ביבי, אחר כך חבר הכנסת אסעד ואחר כך אני. נעשה זאת לפי התור. אני לא רוצה להקדים מישהו.

אסעד אסעד (הליכוד):

מי אחריה?

היו"ר ע' עלי:

נדמה לי שאתה, ואחר כך אני.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

היו"ר ע' עלי:

קראתי לחבר הכנסת שילנסקי והוא הגיע.

דב שילנסקי (הליכוד):

באתי להחליף את היושב-ראש, ואם הוא יוכל להרשות לי – – –

היו"ר ע' עלי:

אני מאפשר לך, אולי אחריה, אחרי חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גברתי השרה, כמי שהיתה שותפה לדיונים בכנסת הקודמת בהצעת החוק הרחבה יותר, אני שותפה לתחושה שלך, שחבל, חבל שיחס הכוחות הממשלתי נקרא לזה, אינו מאפשר להביא את הצעת החוק הרחבה יותר, שעונה בצורה יותר הולמת על הדרישות של ציבור העובדים המועסק על-ידי קבלני כוח אדם.

אין לי פנאי עכשיו להיכנס לשאלה כיצד צצו ועלו הקבלנים האלה, אבל אני חושבת שאי-אפשר שלא להאשים או לא לראות את האחריות של ההסתדרות, של הסתדרות העובדים הכללית, שהיתה אמורה להיות זו שתגן על העבודה המאורגנת ותמנע כניסתם של עובדים לא מאורגנים באמצעות קבלני כוח אדם למפעלים גדולים, לחברות, לסקטור הציבורי וגם לסקטור הפרטי. ההסתדרות לא מילאה את חובתה זו, וכתוצאה מכך חלק גדול והולך של עובדים מועסק באמצעות חברות וקבלני כוח אדם בצורה בלתי מאורגנת.

אם חבר הכנסת מיכאל איתן שאל מדוע המעבידים מוכנים לשלם כל כך הרבה תמורת העבודה של עובדי קבלן, ובכן הוא פשוט טועה; הם לא משלמים כל כך הרבה עבור עובדי קבלן, כי עובדי הקבלן האלה מועסקים בדרך כלל – על-פי רוב, מדובר ברובם על עובדים פשוטים – בתנאים שנופלים מהתנאים המשולמים לעובדים מאורגנים, לעובדים במקומות עבודה מסודרים, לעובדים שיש להם קביעות בעבודה, לעובדים שצוברים זכויות במקום העבודה, לכן ברור שהמעביד עושה את חשבון הרווח וההפסד והוא פונה לקבלן, משום שזה יותר משתלם לו.

גברתי השרה, בוודאי נדון הרבה בוועדה בחוק הזה. אני מבקשת להדגיש את נושא זכויות העובדים, עליו מדובר בסעיף 3(ב). הבעיה בסעיף הזה היא, איך אנחנו יכולים במסגרת החוק לגרום לכך שהמעבידים יפחדו שלא למלא אותו. אנו יודעים, שבחוק שכר מינימום, הרוב המכריע, 90%–95% מהמעבידים שנתפסים על כך שלא מילאו אחריו, רק משלמים את החוב שלהם ובעצם אינם עומדים לדין פלילי. אני חוששת שגם כאן יקרה דבר כזה: אם לא ימלא המעביד אחר החוק ויתפסו אותו, ישלם. אם לא יתפסו אותו, לא ישלם. לכן אני חושבת שזה נושא המחייב חשיבה רצינית, כיצד לאלץ את המעבידים למלא אחר כל החוקים הנוגעים לעובדים.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת אסעד אסעד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דב שילנסקי.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גברתי השרה, אני מברך את שרת העבודה והרווחה על הצעת החוק הבאה להסדיר – כך אני מקווה – את כל הנושא של קבלני כוח אדם והניצול המביש הקיים עד היום הזה של אותם אנשים המנוצלים על-ידי קבלני כוח אדם.

גברתי השרה, לפני כעשרה חודשים העליתי כאן בכנסת הצעה לסדר-היום בנושא עובדות הטקסטיל במגזר הלא-יהודי, ואני זוכר את התשובה שלך. בירכת על ההצעה הזאת, אבל הרבה לא נעשה למען אותן עובדות המנוצלות בצורה המבישה ביותר על-ידי אותם קבלני כוח אדם. במגזר הלא-יהודי הם נקראים ראיסים. הבאתי את ההצעה לסדר-היום. אותם ראיסים לוקחים נשים מהכפרים ומעסיקים אותן במפעלי טקסטיל של חברות מכובדות, שאינן משלמות את שכר המינימום. אני לא רוצה לדבר על תנאי הפרישה, על שעות העבודה – משעות מוקדמות בבוקר ועד לשעות המאוחרות.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

על התנאים הסוציאליים.

אסעד אסעד (הליכוד):

יש לי דוגמאות של נשים שעובדות 12 שנה ומקבלות 950 שקל בחודש. זה ניצול מחפיר, גברתי השרה. אני חושב שיש מקום להסדיר זאת, כי אותם קבלני כוח אדם אפילו לא משלמים עבור התנאים הסוציאליים, נכון להיום.

במדינת ישראל קיימות שתי מדינות: המדינה במרכז והמדינה של הפריפריה והמגזר הלא-יהודי. שם יש פשע, לא רק ניצול. דפדפתי בחוק, גברתי השרה, ורציתי לשאול, כמה עובדים במשרדי הממשלה, במגזר הציבורי ובמגזר הפרטי באמצעות קבלני כוח אדם, וכמה משלמים לאותם עובדים. אני יודע שיש קבלני כוח אדם שהתעשרו ממשרדי הממשלה וממגזר הציבורי. מה הם תנאי הפרישה של אותם אנשים שעובדים במשרדי הממשלה באמצעות קבלני כוח אדם? מה עם שעות עבודה ושכר מינימום? אלה דברים שחייבים להיכלל בחוק.

אני רוצה לברך את שרת העבודה על הצעת החוק הקודמת בנושא ביטוח לעקרות הבית לעת זיקנה. לא הייתי כאן ולא אמרתי את דברי. רוב הנשים במגזר הלא-יהודי הן עקרות בית, ואני מקווה שגם הן תזכינה לתנאים שנקבעו בחוק.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אסעד. חבר הכנסת שילנסקי, סגן יושב-ראש הכנסת, בבקשה. לאחר מכן כבודו יחליף אותי. אבקש ממך להיות כאן עד 19:00, כי אני חייב לנסוע.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני שמח על שניתנת לי ההזדמנות להיות לעזר לכבודו.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבר בתקופת מפא"י פשטה ההסתדרות את הרגל. האחרונה שהורידה את הדגל האדום היתה ההסתדרות, ערב הבחירות, על מנת להטעות את העם ולקבל את הקולות. אין לקונה בחיים הציבוריים. את הלקונה הזו מילאו קבלני כוח האדם. ההתחלה היתה בעצם טובה, אך המצב הידרדר לאט לאט, והגענו למצב של העסקת אנשים במשכורת רעב, ללא כל הגנה סוציאלית. לכן אני מצטרף למברכים את שרת העבודה והרווחה, אשר נזעקה לסגור את הפרצה.

לא ייתכן, שבמדינת ישראל, במדינת העם היהודי שחונך על מוסר כלפי העובד – כך מלמדות אותנו התורה והמסורת היהודית לאורך כל הדורות – נגיע למצב שבעיקר סובלים ממנו העולים החדשים או החלשים ביותר מבחינה חברתית, כי אין להם ברירה.

מה שחשוב לימינו אנו: אנו שומעים שחבר הכנסת חיים רמון עומד להיבחר כשר. אנחנו מדברים על עבודה, העבודה קשורה בהסתדרות – זו האסוציאציה שלי – ואני חושב שלא ייתכן שלפני זמן קצר הלכו חיים רמון, עמיר פרץ וחבריהם והכריזו שהנה הם לוקחים את ההסתדרות לידיהם ויהיה זה שלטון חדש – – –

היו"ר ע' עלי:

חיים חדשים.

דב שילנסקי (הליכוד):

חיים רמון – חיים חדשים.

היו"ר ע' עלי:

אני רואה שחבר הכנסת יורם לס מרוצה מאוד מהדברים שלך.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני אומר זאת לא על מנת לרצות, אני מדבר על היגיינה ציבורית. חייבת להיות במדינה הזאת היגיינה ציבורית. כפי שאמרתי לגבי אלה שפרשו מצומת ומכרו את עצמם, אני אומר גם כאן: לא ייתכן מצב כזה. אני מקווה שכולנו נהיה ערים לכך, רק בגלל ההיגיינה הציבורית.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. כבודו מתבקש להחליפני.

דב שילנסקי (הליכוד):

לפי הפרוצדורה אני צריך ללכת מסביב.

היו"ר ע' עלי:

לא צריך לרוץ, זה לא עד כדי כך קריטי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מזמין את חבר הכנסת עובדיה עלי, שיש לי הכבוד לשבת על כיסאו. אחריו – חבר הכנסת רון נחמן, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חברת הכנסת גוז'נסקי, המושגים עבודה מאורגנת או לא מאורגנת עברו מן העולם. כדאי להתחיל להתרגל לזה: הקומוניזם, הבולשביזם והסוציאליזם עברו מן העולם, כבר מתו. את עדיין נמצאת בעולם הזה של שמש העמים וכל המושגים שקרסו בעולם כולו. את רוצה להחיות אותם במדינת ישראל? מספיק עם זה. כדאי להתרגל למציאות החדשה. המציאות השתנתה בעולם כולו, ובוודאי היא צריכה להשתנות גם במדינת ישראל.

יש היום עובדי קבלן, והנושא הפך חלק מעובדות החיים שלנו. זו תופעה מוכרת, התופסת מקום חשוב במשק, ואני מבקש שהיא תמצא את הסידורים המתאימים כדי להבטיח את זכויות העובדים. נפסיק לדבר על עבודה מאורגנת, נדבר על הבטחת זכויות העובדים.

יש היום תופעות מבישות של עובדי קבלן, הן מביישות אותנו ואת כל החברה. לא אחת עובדים כאלה פשוט מנוצלים. אני שומע שהתופעה הזאת קיימת לא רק במגזר הערבי – כפי שדיבר חבר הכנסת אסעד, ובצדק, על הראיסים שם, איך הם מנוצלים בצורה מחפירה את העובדות, במיוחד בענף הטקסטיל – אלא מצאה, לצערי הרב, מקום גם במגזר הציבורי, במשרדי הממשלה. כדי להתגבר על הבעיה של מתן קביעות לעובדים, כדי לדלג על המכשול של תקן ושיא כוח אדם, לא אחת משרדי הממשלה במגזר הציבורי מעסיקים עובדי קבלן. כך מנטרלים את הבעיות הביורוקרטיות, בעיות של שיא כוח אדם ושל תקנים. הדוגמאות האלה ידועות. אנחנו מוסיפים עובדים בדלת האחורית, אבל בעזרת השם, תחת שם אחר: עובדי קבלן, פותרים את הבעיות שלנו. אפשר לחשוב שעובדי קבלן לא עולים כסף למשלם המסים. הם עולים יותר מאשר עובד רגיל. אבל השכר הזה לא תמיד מגיע לידי העובד.

אין ספק שיש להסדיר את התופעה הזאת אחת ולתמיד. לכן אני מברך את השרה נמיר על עצם המגמה והרעיון להסדיר את העניין המבורך הזה. צריך להבטיח שלא ייכנסו כל מיני גורמים פוליטיים לענף הזה. צריך להבטיח שעובדים לא ינוצלו בצורה לא יפה, מחפירה, שאינה מוסיפה כבוד למשק ולנו כחברה שמתיימרת להיות חברה מסודרת, הוגנת וצודקת.

עם זאת, אני מבקש להעיר כמה הערות שכדאי לקחת אותן לתשומת הלב. אני מנצל את ההזדמנות שהחוק הזה עולה לדיון כאן. ראשית, אני מזהיר את עצמנו פעם נוספת מפני התגברות התופעה של העסקת עובדים זרים. שמעתי את ידידי, חברי חבר הכנסת לס, ופשוט התקשיתי להאמין. אני לא מדבר כרגע על הבעיה הספציפית, שעליה דיברת, של מקרה סיעודי. גברתי השרה, אנחנו חייבים לתת את הדעת על נושא העובדים הזרים. זה כמעט הפך להיות עבודה זרה.

יורם לס (העבודה):

מה אתה מציע?

עובדיה עלי (הליכוד):

כדאי שנזכור איזה בעיות הנושא הזה של עובדים זרים יוצר במדינות באירופה; איזה בעיות זה יוצר בצרפת, בגרמניה ובמקומות אחרים, אבל בעיקר באירופה. זה יוצר בעיות קהילתיות חמורות ביותר. בסופו של דבר, זה מלבה את השנאה לעובדים הזרים, זה יוצר בעיות של אלימות ובעיות של ניצול העובדים האלה. זה יוצר בעיות איומות של קיטוב חברתי.

אנחנו כאן, כמדינה יהודית, הנושא הזה צריך להדיר שינה מעינינו. אתם מבינים איזו משמעות יש לזה שמביאים לכאן בנות צעירות פיליפיניות, פולניות, ומכל מיני מקומות על פני הגלובוס – זה יכול ליצור בעיות של התבוללות ונושאים אחרים שעל כולנו לתת עליהם את הדעת.

חבר הכנסת לס, אני, כמחנך, פעם דיברו על עבודה עברית, אם שכחת את הנושא הזה – – –

יורם לס (העבודה):

מה אתה מציע?

עובדיה עלי (הליכוד):

תסלח לי, חבר הכנסת לס, שאלת אותי ואני משיב לך. אני מציע לך לחזור למקורות שלך, לשורשים שלך, לחינוך ולערכים שעל ברכיהם התחנכת – – –

יורם לס (העבודה):

אני ציינתי את זה.

עובדיה עלי (הליכוד):

תחזור לנושא העבודה העברית. יכול להיות, שאם תשלם שכר יותר טוב, תיתן תנאים טובים יותר, אז תמצא גם עובדות, תמצא גם עובדים כאלה. אנחנו משופעים בעובדים ובעובדות. השאלה היא מה הם התנאים שאתה נותן להם. אם אתה תעסיק אותם בתנאי עבדות, לא תמצא עובדות ועובדים. תן להם תנאים סבירים – תמצא עובדים ותמצא עובדות.

לכן אני מבקש ממך, השרה נמיר, ללכת ביד קפוצה. אני יודע שזה לא נוח, זה לא פופולרי לדבר כך, הרבה יותר נוח לעמוד כאן מול ערוץ-33, לדאוג לכל עם ישראל, לכל עקרות הבית, לכל המשפחות ולהגיד: כל דיכפין ייתי וייכול, תביאו כמה שיותר עובדים זרים. אני יודע שזה מאוד פופולרי. אנחנו ניצור לעצמנו פצצת זמן, ולטווח הארוך ניצור כאן בעיה חברתית כל כך קשה, שאוי לנו ממנה. כדאי שנראה את הדברים האלה שני צעדים קדימה, עם כל מה שמשתמע מכך.

מכיוון שאני יודע את הרגישות שלך לנושא זה גם מאספקטים אחרים, אני מקווה ומבקש שתיתני על כך את הדעת. מכל מקום, הצעת החוק במקומה, המגמה היא מגמה נכונה, ואני בהחלט תומך בה ומברך אותך עליה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. דרך אגב, חבר הכנסת עלי, כשאמרת בנאומך שיש פה פולנים, נכנס לאולם ידידי הטוב חבר הכנסת דן תיכון.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גם אני פולני, לא?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לס, אנחנו פה במיעוט, הליטאים פה במיעוט. קצת הומור זה בסדר. אנחנו ידידים מאוד קרובים ומותר לי תמיד להתלוצץ אתו, נכון?

חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, ואחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שרת העבודה והרווחה הגברת אורה נמיר, אין שום ספק שהפעילות של משרד העבודה בראשותך בשנים האחרונות נושאת אופי של חדירה לנושאים אשר ייתכן שמספר שנים די ניכר הוזנחו ולא טופלו כיאות. אולי אחדים מהם כבר כמו אותו פצע שהעלה מוגלה ומצבו בכי רע.

גם הנושאים האלה הם נושאים שלא טופלו. הבעיה כאן היא לא לבוא בהצהרות, ואפילו לא בנוסח של אותן הצהרות שהצהיר חברי חבר הכנסת עובדיה עלי על העבודה העברית וכו'. כל דבר בזמנו ובמועדו.

אנחנו נמצאים היום במדינה שקצב הפיתוח שלה הוא אדיר. מאוד היינו רוצים, כמו כל האמהות היהודיות וכמו כל אם בכל מקום בעולם, שהתפקידים והמקצועות שיהיו בחברה העתידית יהיו רק מקצועות של צווארון לבן ושל חלוקים לבנים ושל משכורות גבוהות והשכלה גבוהה, אבל זה לא מבנה המשק המודרני.

אם אנחנו אוהבים את זה ואם לא, במשק המודרני המתפתח, וגם במדינת ישראל, כאשר אומר שר האוצר, ואני מאמין לו, שאנחנו חותרים היום לרמת הכנסה בסדר גודל של 20,000 דולר לנפש לשנה, זאת לעומת הכנסה אירופית – ואני מאוד מקווה ומשוכנע שגם הממשלה וגם הציבור וגם המערכת הכלכלית יעשו כל מאמץ כדי להשיג זאת, כי זה חיוני לפיתוח הכלכלה – בו-זמנית אנחנו יוצרים סגרגציה פנימית בתוך כוח העבודה. פשוט אי-אפשר אחרת. צריכות להינתן תשובות. מובן שקיימת שאלה, כפי שהשרה אורה נמיר ציינה, של פתרון הבעיה האקוטית, שלא יעשקו ולא ייקחו וכו', אבל מתחייבת כאן גם חשיבה לגבי מבנה כוח העבודה במדינה מפותחת.

אני רוצה להזכיר לעצמנו, אדוני היושב-ראש, נדמה לי שגם אז אתה ישבת בראש, באותה ישיבה שעליה דיברתי, ששר האוצר בפתח דבריו אמר, שאחד ההישגים הגדולים ביותר והסיבות לפיתוח הכלכלי של מדינת ישראל בשנים האחרונות – זו העלייה הענקית מברית-המועצות.

היו"ר ד' שילנסקי:

נכון.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אני תמים דעים אתו. כאן באמת קיימת שאלה מה מידת המאמץ, וזה ברור לי שיהיו לחצים – אני מסיים את הפסקה הקודמת – על המשק לייבא מבחוץ עובדים זולים. יהיה לחץ, זה לא יעזור, באלקטרוניקה, כשמדברים על "אינטל" בקריית-גת, יש צד אחד יפה של ההשקעות, של היצוא ושל בעלי המקצוע – המהנדסים והמומחים וכו', אבל יש המוני אנשים, שכדי שהיצוא הזה יהיה כלכלי, יושבים עם אותו מלחם קטן על אותו צ'יפ, או משהו כזה, של יחידה אלקטרונית, ועושים עבודה שהמחיר בה נמוך מאוד. וזה יבוא, כי זה הולך יחד עם העולם המודרני.

היו"ר ד' שילנסקי:

המחיר גבוה, אבל התשלום עבור העבודה נמוך.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

המחיר של המוצר גבוה; התשלום לעובד נמוך. זה נכון בחקלאות וזה נכון בטקסטיל.

בגלל כושר התחרות העולמי, כדי להתמודד עם שווקים אחרים, אנחנו לא יכולים במערכת הכלכלית שלנו להימצא על בסיס כלכלי אחר. זאת אומרת, ההוצאות פר יחידת ייצור בטקסטיל או באלקטרוניקה או בחקלאות לא יכולות להיות יותר גבוהות. ועל כן אין אפשרות לשלם משכורות גבוהות יותר, אלא בשני מצבים. ועל כך אני בא לדבר. האחד, על התייעלות ועל מיכון, אוטומציה, שהם אחת הערובות או אחת האפשרויות לחיסכון בכוח אדם מהסוג הזה, בעבודות מאוד מונוטוניות. הדבר השני, לפי הערכתי, הוא הנושא של גיבוי, תמיכה, זירוז, הנעה יותר גדולה של יהודים להגיע לארץ-ישראל. כי אחרת לא נעמוד בלחץ, יגיעו מכל העולם: יגיעו תאילנדים ופיליפינים, פולנים ורומנים. הם יגיעו. המצב הכלכלי ייצור את זה. ונהיה כל הזמן במגננה.

אני פונה אלייך, הגברת נמיר, בהזדמנות הזאת. אני יודע שאת מטפלת היטב בנושא, והחוק שאת מביאה הוא ראוי. אני תומך בו. אני מבקש לקיים דיון בשאלה, איך נערכת המדינה לקראת מה שאומר שר האוצר – הגדלת ההכנסה לנפש, הגדלה והרחבה של המשק בכל הקשור לעובדים, לחלוקת שכבות, רמות, דרגות של עובדים, ורמות שכר בהקשר זה, ואיך אנחנו פותרים את הבעיה; מהי המדיניות. אני חושב, שאם בעניין זה את תמצאי אפשרות, או עם החוק הזה או עם חוקים דומים נוספים, אני לפחות מאוד אתמוך ומאוד אודה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת סילבן שלום, ואחריו – חבר הכנסת חיים דיין. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת בנימין טמקין, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יוסי כץ.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גברתי שרת העבודה והרווחה, הצעת החוק שאת מגישה לנו היום היא עוד הצעת חוק במסגרת סדרה של הצעות חוק שמוגשות בשנים האחרונות לרישוי מקצועות רבים אשר משום-מה שכחו להנהיג בהם רישוי. ונשאלת השאלה, האם זה טוב, האם בכלל טוב להנהיג רישוי.

אנחנו מדברים תמיד בעד רישוי, הרבה מקצועות שאנחנו רוצים שיהיה בהם רישוי. אבל בדרך כלל שני הסקטורים שצועקים כל הזמן שצריך רישוי הם שני הסקטורים היחידים שכדי לעסוק בהם אין צורך ברישוי. שני הסקטורים האלה הם של חברי הכנסת ועיתונאים. מאחר שהייתי פעם עיתונאי והיום אני חבר כנסת, יכולתי לעסוק בשני המקצועות האלה ללא שום צורך ברישוי.

היו"ר ד' שילנסקי:

כדי להיות חבר כנסת היית זקוק לרישוי של עשרות אלפי אנשים.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אבל באמצע היית עוד משהו, ומשם אתה גם מכיר את הנושא.

סילבן שלום (הליכוד):

זה נכון. ובכן, נוצר מצב, ששני הסקטורים היחידים שתמיד דורשים רישוי מכל האחרים, לגביהם אין צורך ברישוי. אינני אומר חלילה שעיתונאים צריכים רישוי. רישוי מטעם המדינה לעיתונאות זה אולי התחלת הסוף של הדמוקרטיה. וגם לגבי חברי כנסת אינני יודע אם יש צורך ברישוי; אני חושב שלא. אבל בסופו של דבר תמיד צריכים לעשות זאת במשורה, תמיד צריכים לעשות את זה בצורה כזאת שחופש העיסוק לא ייפגע.

עסקתי עכשיו בחוק גדול מאוד, שנקרא חוק יועצי השקעות ומנהלי תיקים. גם שם נשאלה השאלה, האם כדי להיות יועץ השקעות או מנהל תיקים בניירות ערך צריכים לקבל רישוי. שם הגעתי למסקנה, שלמרות כל המגבלות שמטילים על העניין, יש צורך בזה, כי שם גם עוסקים בממון של אנשים, ומגיעים למצב של עיסוק בכספים באמת אדירים, כאשר כל אחד יכול לפתוח את ה"בסטה" שלו.

נשאלת השאלה, האם כאן אנחנו צריכים ששרת העבודה והרווחה תעניק רשיון לקבלני כוח אדם. אין ספק שהתחום הזה פרוץ. אבל יש גם שוק חופשי. היום אנחנו מדברים על החוק הזה. יש גם הצעת חוק המתווכים, שגם למתווך יהיה רישוי. וכל דבר הופך להיות בר-רישוי.

מה צריך קבלן כוח אדם כדי להיות מורשה? חוץ מזה שלא יהיה בעל עבירה וכדומה, נאמר בסעיף 3(א), שהשר רשאי להתנות את מתן הרשיון בקיומם של תנאים בדבר יציבותו הכלכלית של מבקש הרשיון, בקיומם של תנאים פיזיים וסביבתיים נאותים ובקיומם של תנאים אחרים. דבר אחד שמחתי שאיננו כאן – השכלה. אני אומנם לא נגד השכלה. אני אישית למדתי הרבה שנים באוניברסיטה. אבל לכל דבר צריכים היום השכלה ברמה של תואר שני. עם כל הצניעות, במקרה יש לי השכלה כזאת. אבל זה לא העניין. לא צריך לגבי כל דבר לקבוע תנאים כל כך דרקוניים, עד שאין שום אפשרות לעסוק בתחום. אז קודם כול, לא צריך להיות בעל השכלה.

זה שבדקים את יכולתו הכלכלית, זה טוב. נשאלת השאלה מה זה יכולתו הכלכלית. למשל, בחוק יועצי השקעות ומנהלי תיקים, כשדיברנו על הנושא הזה, אמרנו כמה הון עצמי צריך שיהיה לאותו אדם. אני כמובן ניסיתי שזה יהיה מינימלי. ולמה? כדי שאנשים רבים ככל האפשר יוכלו לעסוק בתחום הזה, שגם אנשים שיש להם 50,000 שקלים, או 30,000 או 20,000 שקלים יוכלו לפנות אליהם, ולא רק למי שיש לו 500,000 שקלים. גם פה נשאלת השאלה מה זה יכולתו הכלכלית. האם בתקנות שאת תביאי את תקבעי שיכולתו הכלכלית זה הון עצמי של 100,000, 300,000, 500,000 או לא תקבעי בכלל? האם מישהו חשב על העניין הזה? האם מישהו בדק את זה?

נושא נוסף. סעיף 11 מדבר על איסור העסקה בשביתה או בהשבתה. הסעיף הזה הוא כמובן סעיף שההסתדרות תסמוך עליו את ידיה, וגם ארגון המעסיקים יסמוך עליו את ידיו. אבל נשאלת השאלה האם הוא נחוץ. זאת אומרת, האם בשנת 1995 אנחנו במצב שתמיד צריכים לתת הגנות לאיגוד המקצועי מחד גיסא, או לארגון המעסיקים מאידך גיסא. לא בטוח. ובמקרה הזה, לפי דעתי זה גם עובד בכיוון אחד.

יוסי כץ (העבודה):

זה מופיע באמנות עבודה בין-לאומיות שישראל חתומה עליהן.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

כל השנים לא היתה מחשבה בנושא הזה.

סילבן שלום (הליכוד):

אם זה במסגרת אמנה, אף שזה נראה לי סעיף שלא היה צריך להיות, אינני יכול לומר שהסעיף הזה לא יהיה. כי אנחנו מחויבים לאמנה בין-לאומית. יכול להיות שיש לזה משמעות שונה, אם זה בחקיקה ראשית או לא, אבל בסופו של דבר לא אכנס לעניין הזה.

אני חושב, שאת צריכה לעשות את הכול לקראת הקריאה השנייה והשלישית ולקראת קביעת התקנות, כדי שהאפשרות לעסוק בענף זה תהיה רחבה ככל האפשר. כי אם אני רוצה כמעסיק להשיג עובדים באמצעות חברת כוח אדם, הייתי רוצה שיהיה לי מגוון רחב של אפשרויות. לא תמיד אלה שרוצים עובדים מחברת כוח אדם הם ממשלת ישראל, ולא תמיד זו חברת החשמל. אצלנו עבדו עובדים של חברת כוח אדם במשורה, במקומות מסוימים; ולעומת זאת, בצורה מאוד רחבה בנקודות אחרות. ואינני בטוח שכולם בגודל הזה. לפעמים מדובר סתם באיזה עסק קטן שרוצה מזכירה לשעות אחר הצהריים. אם אני אבקש רק מזכירה לאחר הצהריים לשבוע, ואפנה לחברת "מנפאואר", או לחברה השנייה, שכרגע שכחתי את שמה – – –

יורם לס (העבודה):

— — —

סילבן שלום (הליכוד):

החברה השנייה הגדולה.

יורם לס (העבודה):

"א.א.ר. אס".

סילבן שלום (הליכוד):

אני לא חושב שהם יסתכלו עלי אם אני איזה מעסיק קטן. לכן בעניין הזה הייתי מצפה, שאם החוק הזה עובר, שהדרישות שלך יהיו דרישות כאלה שיוכלו לעסוק גם חברות קטנות כקבלנים שנותנים כוח אדם, כדי שבסופו של דבר אני כעוסק זעיר אוכל לפנות אליהם וגם לקבל מהם את השירותים ולא יגידו לי: פחות מעשר מזכירות, חבל על הזמן שלך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים דיין איננו, והוא מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת בנימין טמקין איננו, והוא מפסיד את רשות הדיבור. חבר הכנסת יוסי כץ יראה לנו משל ודוגמה איך עורך-דין יודע להגיד את מירב הדברים החשובים במסגרת שלוש דקות, על מנת שאחרים ילמדו.

יוסי כץ (העבודה):

קצת קשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני סומך עליך.

יוסי כץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, במחצית הדקה הראשונה אני רוצה לדבר על החוק הקודם ולברך בחום לב את שרת העבודה והרווחה על הבאת הצעת החוק בעניין זכויות עקרת הבית. אני חושב, גברתי השרה, שזה מסוג הימים שאת נהנית להיות כאן, ואני מאחל לך להמשיך ולחוקק חוקים שישפרו את זכויות האדם העובד, את זכויותיהן של שכבות חלשות וגם של עקרת הבית, וזה מבורך.

עכשיו לגבי הצעת החוק הנוכחית. ובכן, אני רוצה לעדכן את חברי הכנסת: הצעת החוק הנוכחית כבר זכתה לדיון בוועדת העבודה והרווחה. אנחנו עומדים לאחד את ההצעה הזאת עם הצעת חוק פרטית, שגם היא כבר זכתה לטיפול כאשר השרה כיהנה כיושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה, הלוא הוא תיקון 8 לחוק שירות התעסוקה, וכעת מובאת לפנינו הצעה שנועדה בראש ובראשונה לעשות סדר בתחום זה של חברות כוח האדם.

דיבר פה חבר הכנסת מיקי איתן על משק חופשי. גם אני בעד משק חופשי, אבל לא בעד אנרכיה ולא בעד מצב שבו פועלים בשוק "חאפרים" – תסלחו לי על השפה, אבל זה המצב – ובסופו של דבר נזעקים כל חברי הכנסת וצועקים על הממשלה, צועקים על כל מי שאפשר, כאשר חברה כזאת, שהיא עומדת ישירות מול העובד, פושטת את הרגל ואין ממה לשלם והפועלים בלי משכורות. אז כל חברי הכנסת קמים ונזעקים. צריך לעשות סדר בתחום הזה, ואני רוצה לברך אותך על הצעת החוק.

אני גם יכול לומר, שבמסגרת הדיון בהצעת החוק כבר התחלנו לדבר על הדברים. נזכר כאן העניין של דרישת השכלה, ובהחלט צריך לדרוש ניסיון של עבודה בתחום הזה לגבי מי שמקים עסק כזה. זה לא עניין של מה בכך להעסיק אנשים. יותר מזה, אני רוצה להפתיע אתכם: גם החברות הגדולות, קרי, "מנפאואר" ו"או.אר.אס", וגם איגוד חברות כוח אדם שיוצג אצלנו בוועדה על-ידי עמיתנו לשעבר חבר הכנסת דאז, עורך-הדין אוריאל לין, הביעו תמיכה בהצעת החוק הזאת, משום שהם אלה שמעוניינים שיהיה סדר בענף. ולכן אנחנו עובדים צעד אחר צעד, עקב בצד אגודל, בהצעת החוק הזאת, דנים סעיף סעיף, ואני משוכנע שנביא אותה למליאת הכנסת.

אני רק רוצה לומר דבר אחד: יש לנו בעיה בנושא שאיננו מוסדר בהצעת החוק הזאת. יש מצב שבו באותה תחנת עבודה מועסקים לפעמים אנשים חמש ועשר שנים. עובדי חברת כוח אדם מקבלים שכר נמוך, עובדי החברה עצמה מקבלים שכר גבוה. אפילו כאן בכנסת יש מזכירות שבאות מטעם חברת כוח אדם, וכשמגיע חג, לפי ההסכם הן אינן זכאיות לשי לחגים. עובדת מזכירות ועדה מקבלת שי לחג, ואילו לצדה עובדת חברתה, והיא איננה זכאית לשי לחג.

דן תיכון (הליכוד):

למה אינה זכאית?

יוסי כץ (העבודה):

לשי לחגים. לפי ההסכם של עובדי הכנסת, עובדת הכנסת זכאית לשי לחגים. עובדת חברת כוח אדם, שמשרתת פה שנה, שנתיים, שלוש שנים – מגיע החג, היא לא מקבלת את השי. במקרה נמצא הסדר בחג האחרון.

אני רוצה לומר דבר אחד: צריך לעשות סדר בתחום, צריך גם לטפל בתחום הזה. טוב עשתה השרה שהביאה את הצעת החוק הזאת. אני מקווה, שנצליח לגבש, בהסכמת כל הצדדים, הצעת חוק, שתעשה סדר, שתגביל את האפשרות להעסיק לאורך זמן שני סוגי עובדים באותה תחנת עבודה, ויהיה איזה שוויון אחרי פרק זמן מסוים.

אני מקווה שהצעת החוק הזאת תעבור לוועדת העבודה והרווחה.

לגבי עקרות הבית אני רוצה לומר רק, שניתן לנושא מסלול מהיר ונביא אותו מהר ככל האפשר למליאת הכנסת לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף עזרן – איננו. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין נמצא, לכן הוא מתכבד לעלות לבמה. אחריו – אחרון, אומנם לא היה רשום, חבר הכנסת בוחבוט. חבר הכנסת בוחבוט שלח פתק שהיתה פה כנראה טעות. כמתת חסד נוסיף אותך, אבל אתה מקבל פורמלית רק שתי דקות, פרקטית – גם שלוש.

דן תיכון (הליכוד):

גם אני נרשמתי. שלחו אותי הביתה, אמרו לי שעשית קו, ואני מכבד את רצון היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני הנכבד, מאחר שלא ידעתי ועכשיו אני יודע, ומאחר שאני יודע, אני בטוח שכולם ייהנו לשמוע גם את דברי חבר הכנסת דן תיכון אחרי חבר הכנסת בוחבוט. גם השרה מאוד מאוד רוצה לשמוע אותך.

דן תיכון (הליכוד):

לשרה אין ברירה, היא צריכה את הקול שלי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני לא מקשיבה לך גם בלי הקול?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני מבקש להודות לשרה אורה נמיר על המחמאות שהיא הרעיפה על רעיי, על עבודתה ההתנדבותית כיושבת-ראש ויצ"ו בירושלים. אני רוצה לומר שזה הדדי, גם אני שומע ממנה מחמאות על הפעילות הברוכה שלך בסיוע למעונות, למשפחות חד-הוריות ולילדים מוכים – בכל מה שהיא עוסקת. את לא חידשת לי במחמאות לה, והיא לא חידשה לי במחמאות לך. הדברים ידועים. תודה.

אני מבקש לחזור לחוק הקודם, שאני חושב שלא מיצינו בו את הדיון והוויכוח, החוק שהבאת, גברתי השרה, בקשר למתן קצבת זיקנה לעקרות הבית. אין מחלוקת על כך שהרעיון חשוב, אין מחלוקת על כך שעקרות הבית זכאיות לקצבת זיקנה, אבל מדוע אני הבעתי את הסתייגותי? אני יודע, כחבר בוועדת הכספים, כמצוי במה שקורה במשק ובתקציב, שיש הרבה מאוד נושאים שאין בהם צדק, אבל כשרוצים לעשות את הצדק שואלים: האם כשיש לנו 100 מיליון שקל ניתן אותם לכאן או לכאן? זאת השאלה. ועיקר הביקורת שלי הוא, שאם יש לנו 120 מיליון שקל לטווח ארוך הוצאה שנתית בביטוח קצבה, אני חושב, גברתי השרה, עם כל הכבוד, שמשגה גדול עושים את ומשרדך והממשלה בהצעת החוק. אני רוצה להסביר בנתונים פלסטיים מדוע זה משגה.

מה שקורה הוא, שזוג זקנים שיש להם הכנסות נוספות – פנסיונרים חברי כנסת ומנהלי בנקים – לאחר החוק שאת הצעת יקבלו פלוס מינוס 1,870 שקל לחודש, 1,375 שקל, לעומת 1,040 שקל שהם מקבלים כיום. זה זוג זקנים עם הכנסות נוספות. זוג שאין להם הכנסות נוספות והם זקוקים להשלמת הכנסה, כי הם חלשים ומעוטי יכולת, מקבלים היום 1,810 שקלים פלוס מינוס ויקבלו 1,810 שקלים. זאת אומרת, שבהצעת החוק שלך את לוקחת 100 מיליון שקל ואת נותנת אותם לזוג זקנים מבוססים שיש להם הכנסות נוספות, ואילו זוג זקנים שאין להם הכנסות ויש להם השלמת הכנסה, הם ימשיכו לקבל כ-1,810 שקלים לחודש. תגידי לי, גברתי השרה, האם יש לנו הצדקה להמשיך במצב שבו זקנים זקוקים ימשיכו לקבל אותו הדבר, כאשר אנחנו יודעים שיש בעיה של זקנים שזקוקים ליותר תמיכה, ליותר תרופות, ליותר חום, ליותר הסקה בירושלים ובצפת ובערים? מה ההצדקה שאת 100 מיליון השקל, 120 מיליון השקל שיש לנו לתת דווקא לזקנים עם הכנסות נוספות?

אני לא אומר שמבחינה עקרונית זה לא צודק לתת לעקרות בית. זה בוודאי עיקרון צודק. אבל אני אומר, שבענף קצבת זיקנה את 120 מיליון השקלים הייתי נותן לזקנים הללו ומגדיל להם את קצבת הזיקנה מ-37.5% מהשכר הממוצע ל-40%, 41%. והייתי דוחה את הקצבה לעקרות בית עוד בכמה שנים, עד שירחיב ויהיו לנו מקורות הכנסה. אבל מדוע היום לחלק את המקורות בצורה הזאת?

אני יודע שיש אפילו בין עצמאים לשכירים, אבל אומרים לי: אתה צודק, אריאל ויינשטיין, שאתה לוחם למען עצמאים, אבל אם יש לנו היום כסף – ניתן אותו לאחרים. גם את צודקת, גברתי השרה, אבל כשאין מקורות בתקציב ויש לך רק 120 מיליון שקלים לנושא זה, מה טעם לתת אותם לזקנים הללו? אנחנו יודעים שיש פנסיונרים שמקבלים 10,000-15,000 שקלים בחודש. אנחנו קוראים על זה יום יום. למה לתת להם? למה לתת לרעייתי? אני אומר, חלקי אחרת את הסכום של 100 מיליון שקלים.

גברתי השרה, השיבי לי בבקשה על הנתונים הפלסטיים שהבאתי. אני יודע שאת נאבקת לצדק. כחברת כנסת היית עומדת על הבמה ואומרת: את הסכום של 10 מיליונים אני מבקשת לתת לאלה; יש 1,000 מפגרים, ואני רוצה להגדיל את התמיכה להם. זה היה המאבק. הבעיה היא בהקצאת המקורות, ולא בצדק. מובן שאת צודקת בחוק הזה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ויינשטיין, השעון צילצל כבר פעמיים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני כבר מסיים. כמו שאומרים לכל חבר כנסת שמעלה הצעת חוק צודקת: אתה צודק, אבל את הכסף שיש לנו אנחנו רוצים לתת למקומות אחרים, כי שם זקוקים יותר, אני אומר: יש מקומות בענף קצבת זיקנה, ששם זקוקים יותר.

אני מבקש בעניין זה תשובה עניינית. אנחנו במחלוקת פרלמנטרית, בידידות, אבל אנחנו במחלוקת, וזה תפקידנו כאופוזיציה למצוא את נקודות החולשה בחוק הממשלתי. יש לכם נקודת חולשה בתחום הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שלמה בוחבוט, רשמית הודעתי על שתי דקות, אני אהיה קצת גזלן ואתן גם לך שלוש דקות.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, גברתי השרה, קודם כול, אני מודה ליושב-ראש שנתן לי את הזכות לדבר. אני רוצה קודם כול לברך את השרה על החוק הקודם. בעניין זה אני לא עם חברי וידידי חבר הכנסת ויינשטיין, כי אותה משפחה משלמת דמי ביטוח. אפילו התלוננו לפני אנשים ומשפחות, מדוע זוג

עולים קשישים שמגיעים לארץ מקבלים קצבת זיקנה, ואשה שמקבלת קצבת שאירים לא מקבלת קצבת זיקנה. הם פשוט לא מבינים את הדברים האלה.

גברתי השרה, החוק בעניין קבלני כוח אדם הוא חוק שציפיתי לו הרבה מאוד שנים. אני מדבר כאן לא רק כחבר כנסת אלא גם כראש רשות. פנו אלי אנשים רבים שקבלני כוח אדם עשקו אותם. כל אדם קם בבוקר ומחליט להקים חברה לכוח אדם. הוא שם שלט קטן, הולך ללשכת עבודה, או אפילו מחפש אנשים ברחוב, ומביא אותם למפעלים. לפעמים הוא מקבל שכר גבוה ביותר, ומה הוא נותן לאותם עובדים? הוא מעסיק אותם חודשיים, ולפעמים מעסיק נערים במשך שבועיים-שלושה, ואפילו לא משלם להם את המשכורת. לכן אני חושב, לא רק חושב, אני בטוח שהחוק במקומו.

אני רוצה לפנות אלייך בעניין הצעת חוק נוספת. אני יודע שאת שרה פעילה מאוד, ולא רק בכנסת, אני רואה איך את פועלת בכל מקום. יש עוד נושא פרוץ. הייתי רוצה שיהיה אצלנו כמו בכל מקום בעולם, בעיקר באירופה, שבה אי-אפשר לפתוח עסק מקצועי בלי שיש לאדם תעודת אומן. כדי לפתוח מוסך אדם חייב להיות בעל תעודת אומן. מספר לא דורשים זאת. חייבת להיות תעודת אומן. אדם קם בבוקר ומחליט שהוא אינסטלטור. כך גם במקצועות נוספים. הדברים האלה גורמים מפח נפש לאזרחים. אני מוכן לסייע בנושא זה. המקצועות האלה אולי נראים לנו פשוטים, אבל לפעמים הם מאוד חשובים. בעלי מקצוע עושים מה שהם עושים. האינסטלטור הופך להיות יקר יותר מפרופסור באוניברסיטה. אין מחירים, איש הטוב בעיניו יעשה. טוב תעשה השרה אם תקדיש תשומת לב לנושא, ואני בטוח שתוכלי לעשות בו.

אני רוצה להודות לך. יישר כוח – ותמשיכי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אחרון אחרון חביב, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת ויינשטיין, אם אני מקבל את הטיעון שלך, הרי שבעצם אתה צריך לשלול את זכותי לקבל קצבת זיקנה. כמי שקנה זכויות במשך שנים, ביטח את עצמו במשך שנים, כשאני מגיע לגיל 65 אתה תאמר לי, שהקצבה תשולם לי אך ורק על-פי מבחני הכנסה. זה בעצם עיקר הוויכוח: אוניברסליות של קצבאות כן או לא, האם בבוא המועד משלמים לאדם שקנה ביטוח בגין העובדה שביטח את עצמו ושילם דמי ביטוח, שילם פרמיה במשך שנים רבות.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, עד כמה שאני הבינתי את חבר הכנסת ויינשטיין, הוא לא כל כך מתאונן על זה כמו שהוא מתאונן על שלא נותנים לחלשים שגם להם מגיע. הבינתי נכון?

דן תיכון (הליכוד):

להיפך, הוא אומר שנעשה מבחני הכנסה. מכיוון שהכסף במחסור, יש לו הצעה איך לחלק אותו חלוקה יותר טובה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני הבין נכון. יש מחלוקת ביניכם – – –

דן תיכון (הליכוד):

אין מחלוקת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אמרתי רק להבהרה.

דן תיכון (הליכוד):

ברשותך, אני רוצה לעבור לעניין החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו אני מפעיל את השעון. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

הצעת חוק רישוי קבלני כוח אדם – גברתי השרה, העולם הופך להיות עולם קטן, כפר קטן. איגודים מקצועיים חזקים עוברים מן העולם. בארצות רבות הסתדרות העובדים הולכת ונחלשת עד כדי סכנת ביטולה. זה קרה בארצות-הברית, זה קורה היום בישראל, זה קורה במדינות רבות בעולם. ואכן, מה שמוליד מדינה מודרנית וכלכלה חופשית ומה שמוביל אותה זה, בין השאר, גם קבלני כוח אדם, אנשים שמתמחים בעניין הזה. אני יודע שהם עלולים להיות לצנינים בעיני שירות התעסוקה, בעיני ההסתדרות.

כשאנחנו מכניסים לרגולציה את הנושא הזה, יש סכנה שאנחנו עלולים לעבור את הגבול האדום ולא להרגיש שבעצם אנחנו רוצים להגן על ההסתדרות ועל המונופול שנתנה המדינה לשירות התעסוקה, ובצורה כזאת בעצם לחסל או להקשות פתיחת שירותים של קבלני כוח אדם.

הייתי מציע לשמור על שיווי המשקל כך שיאפשר פעולה של קבלני כוח אדם. שהרי אם קבלן צריך רישוי, קרוב לוודאי שהוא צריך רישוי, אם כי אני לא מבין מדוע כל דבר צריך רישוי, שהרי בסך הכול הוא עוסק בתיווך, ואני נגד חיוב מתווך דירות להיות בעל תעודה, חבר בגילדה מסוימת. אני בעד שוק חופשי. אבל, מאחר שהבטחתי לך שאתמוך בהצעת החוק שלך, אני מבקש שלא תפריזי בעניין הזה. אם תפרסמי תקנות בעקבות החוק הזה, לא יהיה אפשר לקבל אישור, קשה יהיה להשיג כתב הסכמה. אנחנו צועדים לקראת הפרזה בעניין זה, ואז אני נגד כל העניין הזה.

אם תשמרי על האיזון שבין שירות התעסוקה, ההסתדרות וקבלני כוח אדם, אני מניח שהחוק יהיה חזק שכולנו נברך עליו. אני יודע שיש היום טענות קשות באשר לקבלני כוח אדם. הוזכרה כאן חברת "או.אר.אס"; אני דווקא חושב שהוא היה חדשן בעניין זה. עיני אינה צרה בכך שעשה כסף, יבושם לו, כל עוד הוא ממלא תפקיד חשוב כמתווך בין אנשים שרוצים להיות מועסקים לבין אנשים שרוצים להעסיק עובדים.

לעניין העובדים הזרים: דעתך בעניין העובדים הזרים ידועה – את נגד, נגד, נגד. את חרדה למה שנקרא עבודה עברית, את חרדה ממה שיקרה לחברה הישראלית בעוד כמה שנים, ובצדק. אם את מבקרת במערב-אירופה ורואה מה קורה לחברה שם, וכיצד ה"גאסט ארבייטאר" משפיעים על חיי החברה בכיוון השלילי בכל מדינה, למשל בגרמניה, בבלגיה, בהולנד ובבריטניה, שם היא מולידה כל מיני תופעות מסוכנות וקיצוניות, שלא לדבר על ארצות-הברית, עם העובדים ממקסיקו ודרום-אמריקה – אין ספק שהפרזה במתן רשיונות עלולה ליצור חברה שאולי אנחנו נוכל עוד לחיות אתה, אך בנינו אולי כבר בעוד עשר שנים יתלבטו בה.

אבל, גם כאן יש למשק הישראלי צרכים משלו. יש עבודות שפשוט אי-אפשר לבצע אותן בחברה מודרנית על-ידי כוחות עבודה מקומיים, ואני לא רוצה לנקוב בשמות אותם מקצועות. אבל, אני בהחלט מבקש ממך שגם בעניין הזה לא ניתפס להפרזה. הבעיה היא בעיה, אך יש למשק הישראלי גם צרכים, ואת הצרכים הללו ניתן לבצע רק באמצעות עובדים זרים. אבל, כאמור, פיקוח ותנאי חיים הולמים הם צו השעה בעניין זה.

כאמור, החוק הזה יימדד בעת שיבוצע. אין לי חששות בעת שאת מכהנת כשרת העבודה והרווחה, אבל אני לא בטוח שאלה שיבואו לאחר תקופתך אכן יקפידו לבצע את רוח החוק. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, גברתי השרה – הבמה לרשותך.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להשיב על אותם דברים שנראו לי עקרוניים בדברים שנאמרו כאן. אני רוצה להתחיל בדבריו של חבר הכנסת מיקי איתן, אם כי הוא איננו כאן. איך הוא אמר: למה את רוצה להצר את צעדי המעסיקים הפרטיים? במקום ללכת ללשכת התעסוקה של נמיר – לא ידעתי שלשכת התעסוקה היא עסק פרטי שלי – הולכים לקבלנים הפרטיים. אני רוצה לקבוע כאן חד-משמעית: לא הצעת החוק וגם לא תפיסת העולם שלי מצרות את צעדי הקבלנים. אינני נלחמת בהם. הצעת החוק באה רק להסדיר פיקוח על הענף. זה אינו חוק דרקוני.

בכלל, איזה דמיון עשיר היה לחבר הכנסת איתן היום, הוא לא קרא כנראה את כל סעיפי החוק. כתבנו: התנאים האחרים לשם הסדרת פעילותו התקינה של קבלן כוח אדם. הצעת החוק לא באה לפגוע במשק החופשי, היא נותנת לגיטימציה – אם לא היינו מכירים בהם, לא היינו מבקשים שיהיה עליהם פיקוח – לקבלני כוח אדם, על-ידי עצם חקיקת החוק.

חברי כנסת יקרים, מי בא היום לשירות התעסוקה? אני מחלקת את האוכלוסיות לשתיים, או הייתי אומרת לשלוש: יש יישובים מרוחקים שאין בהם חברות כוח אדם, ישנו רק שירות התעסוקה. אבל, במקומות שבהם יש חברות כוח אדם – מי הן שתי קבוצות האוכלוסייה הבאות לשירות התעסוקה? האחת היא הקבוצה החלשה, שאינה מצליחה להסתדר דרך חברות כוח אדם, והכתובת היחידה שלה היא שירות התעסוקה. השנייה – אנשים שרוצים לקבל דמי אבטלה.

אתם יודעים, דיברתי על כך עשרות פעמים מעל הדוכן הזה – איזה מאבק ניהלתי, ויש לו משקל אדיר בירידת האבטלה. אני מעריכה שהצעדים שננקטו במשרד העבודה והרווחה תרמו לכך: העבודות המיידיות, סבסוד עובדים בחקלאות, ההכשרה המקצועית, בייחוד בתחום הבניין, שבו אנו עוברים את 8,000 הישראלים – לרבות עוד 1,000 שייתוספו עד שנת 1995, לאחר שיסיימו במסגרת הצבא את ההכשרה, שלושה חודשים לפני השחרור – והחמרת התנאים לקבלת דמי אבטלה.

אני בדעה, שכל מי שרוצה לעבוד ואנחנו לא מסוגלים להמציא לו עבודה, יקבל בכבוד את דמי האבטלה. באזורי תל-אביב וירושלים, שבהם אין אבטלה, כל צעיר בריא עד גיל 35 – על נשים איני לוחצת – חייב לקחת כל עבודה. לכן גם פונים פחות. אפילו החיילים, שכולנו אוהבים, במשך שישה חודשים לאחר השחרור קיבלו דמי אבטלה באופן אוטומטי. למה? זה לא בריא לעבוד? זהו תפקידו המרכזי של שירות התעסוקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

באתי לכאן כדי שתצעקי עלי.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני עונה לך, חבר הכנסת איתן, שהחוק נותן לגיטימציה, הוא לא נגד. אנחנו לא נגד קבלני כוח אדם, אני לא נגד קבלני כוח אדם, אבל אני רוצה לדאוג לתנאים של אותם עובדים אצל קבלני כוח אדם. הסברתי זאת עכשיו, ואני מוכנה להסביר לך אחר כך בעל-פה, מהו היום תפקידו של שירות התעסוקה. אמרתי את הדברים החיוביים וגם השליליים, שנלחמתי, אלחם ונילחם יחד.

אתה דיברת גם על עניין ההשכלה, חבר הכנסת מיקי איתן. הולכים לרה-אורגניזציה בשירות התעסוקה: לחלוקה למחוזות, לפישוט ההליכים, למתן יתר סמכויות לשטח, לשיתוף פעולה עם חברות כוח אדם. נציב שירות המדינה עומד על כך, שמדרגה מסוימת כל עוד שילך למכרז יהיה בעל השכלה אקדמית. מה לעשות ש-90% מהעובדים בשירות התעסוקה אינם בעלי השכלה אקדמית, ועל כך מתנהל עכשיו המאבק. אז מה, הם פסולים? לחלק גדול מאוד מהם יש ניסיון, ידע וכשרון שאינם פחותים משל מי שקיבל תואר BA או באוניברסיטה. על הנושא הזה מתעכבת תוכנית ההבראה של שירות התעסוקה כבר חודשים. אז אנחנו נכניס את עניין ההשכלה? לא.

אתה יודע למה חוקקתי את החוק הזה? מזמן אני חושבת שצריך לדאוג לעובדים, והייתי מוכנה, כיושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, ללכת לפשרות גדולות מאוד. אבל, אתה לא יודע, חבר הכנסת מיקי איתן, מה קורה בתחום העובדים הזרים. יש לנו בארץ 71,000 עובדים זרים ברשיון, אבל יש שוק שחור כזה, יש תחרות כזו, יש בין לקיחה לגנבה של עובדים זרים מקבלן לקבלן, מחברת כוח אדם לחברת כוח אדם. יש לנו יחידה נהדרת לפיקוח על חוקי עבודה, לרבות חוק עובדים זרים – גם עובדים מהשטחים הבאים לעבוד ללא רשיון וגם עובדים זרים – אבל פתאום התברר לנו שאנחנו לא יכולים לעשות שום דבר, כי לחברת כוח אדם אין רשיון, ועל מי שפועל ללא רשיון אי-אפשר לאכוף שום חוק. אני מודה, שאם לא היתה הסיבה הזאת, לא הייתי זוכה לקבל בממשלה רוב שיתמוך בהצעת החוק הזאת.

אני חושבת, שהחוק יהיה לטובת כל אותן חברות כוח אדם קטנות וגדולות, שהן חברות הגונות, ויש רבות כאלו. גם שם יש הרבה עשבים שוטים.

לחבר הכנסת יורם לס – אני מודעת מאוד, כשרת העבודה והרווחה, לבעייתם של החולים הסיעודיים ושל הזקנים הסיעודיים. את הקרב אנחנו צריכים לערוך סביב שולחן הממשלה ובמליאת הכנסת – הקרב על הגדלת מספר המיטות לחולים סיעודיים במערכת הבריאות. אני רוצה לומר לך, שכאשר ראיתי כותרת בעיתון, ששר הבריאות דרש בוועדת העבודה והרווחה להביא אלפי פיליפיניות, הרמתי טלפון לשני אנשים – לאביגדור קפלן, מנכ"ל קופת-חולים כללית, ולרפי רוטר, מנכ"ל קופת-החולים "מכבי". הם מתנגדים בכל תוקף להבאה מסיבית של פיליפיניות. זה לא בא במקום מחלקות סיעודיות לחולים האלה בבתי-החולים, ולפי הקצב של הזמן האחרון, בעוד שלושה חודשים תהיינה כאן 50,000 עובדות פיליפיניות, ולא רק לחולים הסיעודיים. ואני לא אתן.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, אבל הבעיה היא שהרבה אנשים – – –

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

הבעיה היא, אדוני היושב-ראש, שאנחנו צריכים להיאבק שיהיו יותר מקומות מכובדים בבתי-החולים ובמוסדות לזקנים האלה. יש לנו מחויבות לזקנים האלה, ואסור לפתור את הבעיה הזאת בדרך הקלה של הבאת עובדות פיליפיניות.

יורם לס (העבודה):

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

סליחה, אתה יודע מה? אני אומנם חברת ממשלה, ומה שהממשלה מחליטה אני חייבת לבצע. יש לי כמה נושאים שאני חושבת שבשבילם אפשר להגדיל גם את הגירעון התקציבי. ויודע את דעתי חבר הכנסת דן תיכון, וגם אתה יודע, אבל אני לא רוצה להיכנס עכשיו לוויכוחים שבתוך הממשלה.

אני רוצה לומר לך משהו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מה קורה לזקן שזקוק לכוח אדם והוא לא יכול לשלם, ויש לו שירות זול יותר, שהוא לא מקבל אותו מהעובדים המקומיים? מה הוא יעשה?

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

תסלח לי. קודם כול, יש לנו בארץ 58,000 אנשים שמקבלים ביטוח סיעוד. אני חוקקתי את החוק, שבא ביוזמתו של השר קצב כשהוא היה שר העבודה ואני הייתי יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה. הפכנו את זה מחוק של מתן כסף לחוק של מתן שירות. מה לעשות שיותר מדי חברות קבלניות – ואני לא אעשה הכללות, יש חברות מצוינות ונהדרות. יש היום 300 חברות פרטיות של כוח אדם לביטוח סיעוד, 170 ממתינות בתור. זה מלבד הקיבוצים, כי שם יש בעיה קשה מאוד של קשישים. הכול על חשבון החולים, על חשבון העובדים. חלק גדול מהחברות האלה מתעשרות בתוך חודש-חודשיים.

לפני שנה וחצי באתי לביטוח הלאומי ואמרתי, שאנחנו מוכרחים לעשות רויזיה בסיפור זה. אני לא נגד שאנשים יעשו כסף, אבל לא על גבם ועל חשבונם של הזקנים שצריכים לקבל את השירות הזה והעובדים שעושים עבודת קודש, עבודה קשה מאוד, לטפל באותם זקנים בביתם. הביטוח הלאומי עבד על זה שנה וחצי. הכנו מכרז, ספר. אנחנו רוצים שיהיו לא יותר מ-40 חברות. אם יהיו עוד עשר – עוד עשר. התנאי הוא, שהעובד יקבל בנטו 15% יותר שכר, כי אנחנו רוצים גם תנאים סוציאליים, ומדובר רק על שכר מינימום. ותהיינה שלוש דרגות של תשלום. מי שיהיו טובים יקבלו הכי הרבה, מי שיהיו בינוניים יקבלו פחות, מי שיהיו פחות טובים יקבלו עוד פחות. ותהיה מוטיבציה חזקה להיות חברות טובות.

מקרים של רווחה אמיתית – משרד הרווחה מממן אותם. אבל אני מודיעה לך, שהתופעה של העובדות הפיליפניות קיימת לא רק בבתיים שאין אפשרות לטפל בהם. זו הדרך הכי קלה, ואני

אומרת לכם, שמה שכאן יקרה, עם כמויות כאלה של כוח אדם – זה יהיה חומר נפץ, והוא על פתחנו, ומבחינה חברתית לא נהיה מסוגלים להתמודד עם התופעה.

חבר הכנסת דן תיכון, עם כל ההערצה שלי לתעשיינים, אינך יודע כמה מעט עובדים זרים מבקשים התעשיינים, ומקבלים. כי מה שנחוץ אנחנו ניתן.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, גברתי, מאחר שזה לא פוליטי, ומאחר שאני מסכים עם כבודה, ואני חושב שכולם מסכימים שצריך יותר מוסדות כי האוכלוסייה מזדקנת וכל אחד יודע את הבעיה, אבל השאלה היא – ואלי פונים המוני אנשים – מה עושים בינתיים, עד שהמוסדות יקומו. זו הבעיה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

צריך לפעול גם דרך חוק ביטוח סיעוד, גם דרך לשכות הרווחה. אני שוב אומרת לך, אם אתה חושב שלאותם אנשים שאתה פונה אליהם העובדת הפיליפינית – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

הם פונים אלי, לא אני פונה אליהם.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני רוצה לסיים, חברים, ולומר לחבר הכנסת שלמה בוחבוט שנמצא כאן בינינו: בנושא של תעודת אומן לא מטפל משרד העבודה והרווחה, זה במסגרת העסקית, ואת זה צריכים אתה ואני יחד להפנות לשר התעשייה והמסחר. אנחנו נותנים את תעודת המקצוע, ולא יותר מכך.

אדוני היושב-ראש, דברים רבים שהועלו כאן בהחלט יקבלו את שימת הלב המרבית בדיונים על הצעת החוק בוועדת העבודה והרווחה.

אני רוצה להודות לכל חברי הכנסת ולבקש להעמיד את הצעת החוק להצבעה ולהעביר אותה לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת להכנה לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ניגשים להצבעה. אני הפעלתי את השעון.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק רישוי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1995,
לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

11 בעד, אין נגד ואין נמנעים. אני קובע, שהצעת חוק רישוי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1995,
נתקבלה בקריאה ראשונה ועוברת לדין בוועדת העבודה והרווחה.

הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 3), התשנ"ו-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 3), התשנ"ו-1995.
אני מזמין את כבוד יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה להביא את החוק.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מה עם הצעת חוק המועצה להשכלה גבוהה, שמופיעה בסדר-היום?

היו"ר ד' שילנסקי:

מאוד הייתי רוצה שהדיון יתקיים, אבל אני לא קובע את סדר-היום, ואני מצאתי מטעם היושב-ראש
פה את הדף שבו הצעת החוק הזו מחוקה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להגיד משהו לחבר הכנסת ויינשטיין. אפשר?

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, כן.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

בתוכנית העוני, החל משנה זו שבה זה כבר בוצע, מעבירים כל שנה 136 מיליון שקלים לאוכלוסיית הזקנים, מהחזקים לחלשים. 136 מיליון שקלים. רציתי פשוט שתדע.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, אדוני.

יוסי כץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מביא לקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 3), התשנ"ו-1995. ההצעה הזו זכתה לדיון מקיף בקריאה הראשונה, ולשמחתי לתמיכה מקיר אל קיר.

הצעה זו נועדה לפתור בעיה של מערכת הבריאות. קיימת מגמה היום ברפואה המודרנית להביא עד כמה שאפשר לכך שחולה שמאושפז בבית-החולים יעבור לטיפול בביתו, בקהילה. אין ספק שזו מגמה מבורכת. מצד אחד היא חוסכת הוצאות למדינה ולמערכת הבריאות, ומצד שני היא מקלה על החולה שמעדיף לקבל טיפולים מסוימים פשוטים בדרך כלל בבית, במסגרת התא המשפחתי, בחיק המשפחה.

ולכן, כדי לחזק את המגמה הזו, גובשה הצעת חוק שנועדה להקנות סמכות לאחיות לטפל בקהילה, בבית, בחולים שהשתחררו מבית-החולים בדרך כלל, לבצע טיפולים מסוימים בבית החולה, כמו עירוי נוזלים, טיפול של הכנסת קטטר, וטיפולים דומים נוספים שבבית-החולים האחיות מבצעות אותם, ולפי החוק הנוכחי נאסר עליהן לבצע אותם בבית החולה.

הצעת חוק זו זכתה כמובן לגיבוי וליוזמה גם של מערכת הבריאות, גם של משרד הבריאות, גם של קופות-החולים, וגם של חברי הכנסת שנאמו בנושא בקריאה הראשונה. היא נותנת ביטוי להערכה שאנחנו רוחשים לאחיות. היא מקנה את הסמכות למנהל הכללי של משרד הבריאות, הוא רשאי להתיר את הפעולות, הוא מתייעץ בדרך כלל עם ועדה מקצועית מיוחדת שקיימת דרך קבע בנושא, וכמובן הכללים ייקבעו באופן ברור בתקנות. לא יהיה ניתן לבצע טיפולים שאחיות אינן מבצעות בדרך קבע בבתי-החולים. יהיה פיקוח, ואני מקווה שבדרך הזו נצליח גם לחסוך משאבים למדינה, וגם להקל על חולים, בדרך כלל אנשים קשישים, להביא אותם למצב טוב יותר בבתיהם.

לכן אני מבקש מהכנסת לאשר בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את ההצעה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. יש רק הסתייגות אחת, של חבר הכנסת יורם לס. יש לאדוני חמש דקות.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בפתח ההסתייגות שהיא טכנית, לצורך התייחסות לחוק, אני מבקש לברך את יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, חברי חבר הכנסת יוסי כץ, על הצעת החוק החשובה שמונחת לפנינו, שיש בה באמת התאמה של מערכת הבריאות למציאות החדשה.

המציאות החדשה אומרת לעבור לאשפוז ביתי. עד כדי כך, שקופת-החולים הכללית מקימה בימים אלה תאגיד, מעין חברה, שנקרא "תאגיד לאשפוז ביתי", מעין בית-חולים ללא בית-חולים, והטיפול ייעשו עד כמה שאפשר בבית החולה. המטרה הראשונה היא קודם כול טובת החולה. אין שום ספק שהניתוק מהסביבה הביתית והמעבר אל המוסד, שהוא לעתים קר ומנוכר ולעתים דומה אפילו לפס ייצור ואין בו הגישה האישית, המעבר הזה במקרים רבים מאוד טראומטי מאוד לחולה, מכניס אותו לחרדות, גם אם המוסד עושה כל מה שהוא יכול בשבילו. עד כמה שאפשר לשמור על החולה בסביבה הביתית שלו, זה דבר טוב. התייחסתי לכך גם קודם, מול שרת העבודה והרווחה או ביחד אתה, בנושא של האשפוז הסייעודי בבית.

אבל מעבר לדברים האלה של טובת החולה במקרים שניתן לתת לו את הדבר הטוב הזה, את האשפוז הביתי, אנחנו עומדים במיוחד בימים האלה בפני בעיות תקציביות אדירות, במיוחד באשפוז המוסדי. לכן הצעת החוק הזו, שתקל את מתן הטיפול בביתו של החולה, טובה למערכת הבריאות גם מההיבט התקציבי.

רבותי חברי הכנסת, היום התפרסמה הודעה מטעם ארגון האחיות של בתי-החולים הממשלתיים, שהן תסגורנה את בתי-החולים, שהן לא יכולות לשאת עוד את הצפיפות, את חוסר כוח האדם. אנחנו עומדים עכשיו בתחילת החורף, לא בעיצומו, וכולנו יודעים מה קורה בעיצומו של החורף. מה שקורה הוא התעלמות בתקציב המדינה מצדה של הממשלה שלי, על כל הישגיה הרבים והעצומים בשטחים רבים אחרים, לא בשטח הזה, ועוד לאחר חוק הבריאות.

המצב בבתי-החולים קטסטרופלי וממשיך להיות כזה.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה קטסטרופלי?

יורם לס (העבודה):

שמו עליהם רסן של 2% תקרה, כאשר כל מי שעניו בראשו ורואה את גידול אוכלוסיית הקשישים, לא את גידול האוכלוסייה הכללית של 2%, אלא גידול אוכלוסיית הקשישים ב-4.5%, ואת הקידום הטכנולוגי, רואה שצריך לתת תוספת של 6%, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים. אין לכך שום פתרון בתקציב המדינה. שום פתרון.

בניית מחלקות אשפוז – הסעיף הזה בתקציב הפיתוח של משרד הבריאות, בדקתי אותו, שהיה ב-1995 100 מיליון שקל – אני מדבר במספרים עגולים, 90 וכמה – יורד השנה ל-60 מיליון שקל. מה, נפתרו כל הבעיות? באשפוז המוסדי הכול בסדר?

את כל הקרב הזה אנחנו נעשה על תקציב המדינה, ואני מקווה שנעשה זאת בשיתוף כלל חברי הכנסת, והממשלה תבין שבנושא של האשפוז הסיעודי והאשפוז המוסדי לא יעזור להם. הם לא יוכלו להמשיך בתקציב שלא נותן שום פתרון.

אתה מגחך, אולי, חבר הכנסת תיכון, אבל תדע לך, שלשכת מפלגת העבודה תתכנס על-פי סעיף 112(ד) לחוקת המפלגה, ועל-פי חוקת המפלגה היא תכפה על הממשלה את מה שצריך לכפות. כי בנושאים האלה לא יכולות להיות שום פשרות.

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע בכמה צריך לקצץ את תקציב המדינה? ב-2 מיליארדים.

יורם לס (העבודה):

אני יודע גם מאין להביא את הכסף. אבל לא על זה אנחנו עומדים לדבר עכשיו.

אני רוצה, אדוני היושב-ראש, לברך על הצעת החוק הזו. האשפוז הביתי הוא צעד בכיוון הנכון. הצעת החוק טובה מאוד. אני מברך שוב את חבר הכנסת יוסי כץ על המסלול המהיר שהוא העניק לעניין הזה בוועדת העבודה והרווחה, וקורא לחברי הכנסת להצביע בעד החוק.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת יוסי כץ, יושב-ראש הוועדה, אני מבין שנוכל להצביע על הצעת החוק?

יוסי כץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

כן.

דן תיכון (הליכוד):

למה אתה שואל אותו?

היו"ר ס' טריף:

חשבתי שאולי הוא רוצה לומר דברים או לענות.

יורם לס (העבודה):

אני מסיר את ההסתייגות לטובת הפרוטוקול.

היו"ר ס' טריף:

יפה. אני מודה לך.

אנחנו מצביעים על הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 3), התשנ"ו–1995, בקריאה שנייה.
לחוק סעיף אחד.

בעד סעיף 1 – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

שישה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק עברה בקריאה שנייה.

נמשיך ונצביע על הצעת החוק בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 9

בעד החוק – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 3), התשנ"ו–1995, נתקבל.

היו"ר ס' טריף:

שבעה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע, שהתקבלה הצעת החוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 3), התשנ"ו–1995. אני מברך את יושב-ראש הוועדה ואת כל אלו שעמלו על הצעת החוק, הכנתה והבאתה לקריאה הסופית בכנסת.

אני מודה לכם, חברי הכנסת, ואנחנו ממשיכים בסעיף האחרון בסדר-היום.

חבר הכנסת בוחבוט, אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת, בכל זאת אתה יושב מולי וקשה לי להתאפק. חבר הכנסת גדליה גל, אני רוצה שתדע, שממחר מעלות, היא מעלות-תרשיחא, היא עיר ואם בישראל. על כן אני כבר רוצה לברך את חבר הכנסת בוחבוט, שהוא יושב-ראש מועצה שמוביל את העיר הזאת כבר שנים רבות, מביא אותה להישגים גדולים, ובעזרת השם, להישגים גדולים עוד יותר כעיר ואם בישראל. ברכות חמות.

שלמה בוחבוט (העבודה):

תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

אני מברך אותך ואברך אותך עוד פעם אחרי שנעשה במעלות משהו.

הצעת חוק הגליל (תיקון מס' 6), התשנ"ו-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ס' טריף:

אנו עוברים להצעת חוק הגליל (תיקון מס' 6), התשנ"ו-1995, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג לנו את ההצעה חבר הכנסת גדליה גל, יושב-ראש ועדת הכספים הנכבד.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מביא לפניכם לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק הגליל. אבל בטרם אגש לחוק עצמו אני רוצה, אדוני היושב-ראש, להצטרף לברכתך-ברכתנו לעיר מעלות.

כל מי שבא למעלות, לבו רחב. הנוף הטבעי שיש להם, הם לקחו כמעט את הדבר הכי יפה שיש לנו בארץ: גם את הצמחייה, גם את ההרים, גם את האוויר. רוב הדברים שהם עשו שם הם אסתטיים, יפים, וטוב שמעלות היא כפי שהיא.

אני רוצה להצטרף לברכה למעלות, שהפכה להיות עיר. בוועדת הכספים היה חסר לנו חבר ועדה שהוא ראש עיר. ממחר יהיה לנו חבר ועדה שהוא ראש עיר.

רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק המונחת לפניכם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית מתייחסת לתיקון חוק הגליל, התשמ"ח-1987.

דן תיכון (הליכוד):

מותר לי להפסיק אותך לרגע, אדוני היושב-ראש. הצעה לסדר. אני לא כל כך בקיא בחוק הזה כמותך. החוק שמונח על שולחנו מורכב מעמוד אחד, ונדמה לי שכמה סעיפים חסרים בו.

היו"ר ס' טריף:

תעיין בו, אנחנו נמשיך בדיון ואחר כך תעיר.

דן תיכון (הליכוד):

אין תחולה לחוק? אני לא יודע איך ניסחו את זה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

כשאתה תדבר, אני אבדוק את זה.

חוק הגליל מעניק הטבות שונות ליישובי מרום-הגליל בתחום משק הלול.

בין היתר נקבעו, בתיקון לחוק בשנת 1992, שיעורים של סובסידיה בענף הלול לבעלי מכסה במרום-הגליל. שיעורי הסובסידיה נקבעו בסולם יורד בין שנת 1993 לבין שנת 1995, כאשר שיעורי הסובסידיה לשנת 1995 נקבעו ל-13% ממחיר המטרה לפטם ו-17% לביצי מאכל.

מוצע להאריך את התקופה למתן התמיכה, באותם שיעורים שנתנו בשנת 1995, למשך שלוש שנים נוספות, דהיינו עד שנת 1998, וזאת כדי לאפשר את השלמת התהליך של התייעלות משקי הלול במרום-הגליל.

יצוין, כי ההצעה המקורית היתה להאריך את מתן התמיכה למשך שנתיים בלבד, עד שנת 1997, אולם ועדת הכספים החליטה, שיש מקום להאריך בשלוש שנים, עד לסוף שנת 1998.

כמו כן החליטה הוועדה, כי על אף הוראות סעיף 34 לחוק המועצה לענף הלול, שקובע שמכסה אישית ניתנת להעברה רק בין בעל מכסה אישית אחד למשנהו, הרי שבמרום-הגליל יוכל בעל מכסה אישית להעבירה לבעלים או למחזיק של משק חקלאי באזור גם אם אין למקבל מכסה אישית, ובלבד שתועבר מכסה אחת בלבד ובמלואה.

מטרתה של הוראה זו היא להמשיך ולאפשר את תהליך ההתייעלות של משקי מרום-הגליל, וכן לעודד את הישארותו של הדור השני בהתיישבות בגליל ולעודד מעבר של אוכלוסייה חדשה לאזור.

חברי הכנסת, מדובר בהטבה ליישובים חקלאיים במרום-הגליל, הזקוקים לעידוד ולמתן עדיפות לאומית. אבקשכם לתמוך בהצעת החוק ולהצביע בעדה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת גדליה גל, יושב-ראש ועדת הכספים. אנחנו ניגש להסתייגויות על חוק הגליל. חמש דקות להנמקת כל הסתייגות. נמצא כאן רק חבר הכנסת דן תיכון. יש מעט מסתייגים. נלך על חמש דקות.

דן תיכון (הליכוד):

אני מוכן לעזור לך, אם תיתן עשר דקות.

היו"ר ס' טריף:

ונגמור את העניין. בבקשה.

אני אקרא בשמות המסתייגים. חברי הכנסת חיים אורון, אברהם כ"ץ-עוז, ואלי גולדשמידט – אינם. כנ"ל חברי הכנסת חגי מירום, מיכאל איתן ואריאל ויינשטיין. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. רשות הדיבור נתונה לך. עשר דקות.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו מאריכים את תוקף החוק.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

חבר הכנסת תיכון, היות שמדובר פה בשנים, ב-1996 יהיה כך וכך, ב-1997 יהיה כך וכך, וב-1998 יהיה כך וכך – – –

דן תיכון (הליכוד):

השאלה אם זה ברור. אני לא בטוח שזה ברור.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

שלומית טלפנה לאנה, והיא אמרה לה שזה ברור.

דן תיכון (הליכוד):

זה ברור? כי אם מאריכים את תוקף החוק בשלוש שנים, אני יודע שבדרך כלל יש סעיף תחולה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

נקובות פה השנים בפירוש, אם תשים לב.

דן תיכון (הליכוד):

בדרך כלל יש לכל חוק סעיף תחולה, הקובע, למשל, שהחוק מתחיל ב-1 בינואר 1996 וייגמר ב-31 בדצמבר 1998. אבל, על-פי תקדים אולי יש כאן נוהג אחר. אם זה ברור, אני מסיר את ההסתייגות שלי.

ראשית, אני מברך על החוק. החוק הזה בעצם, בתחילתו, עורר מחלוקת גדולה בכנסת הקודמת; היו בעד, היו נגד, היו טענות שהחוק הזה הוא חוק פוליטי, הוא לא היה לרוחה של ממשלת האחדות הלאומית. אם אני זוכר, שר החקלאות דאז, נדמה לי, היה חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, שלא היה מאושר מן החוק הזה. אבל, בסופו של דבר הכנסת קיבלה את החוק והוא יצא לדרך, והיום אין מחלוקת באשר לתרומתו.

החוק עולה כסף, אבל הוא עוסק בחבל ארץ שהוא, בלשון המעטה, מן הפחות מפותחים במדינת ישראל, ובעצם יש לו מטרה אחת: לא כל כך להקנות לתושבי אותו אזור גורמי ייצור, שזה חשוב, אלא בעצם הוא מהווה תמיכה באותם תושבים שגרים ליד הגבול הצפוני ומוגדרים כיישובי קו העימות, ובדרך כלל הם סובלים ממחסור גדול של גורמי ייצור.

אני חושב, שהמדינה צריכה לסייע לאותם תושבים, וטוב היא עושה שהיא מסייעת, וטוב היא עושה שהיא מאריכה את תוקף החוק הזה בשלוש שנים ולא בשנתיים, כדי להסיר ספק, שהרי אלה שמתנגדים לחוק הזה בוודאי ממשיכים להסתייג ממנו ואומרים שצריך לעשות זאת בדרך אחרת.

נשמעה בוועדה טענה, שאולי מוטב להעביר לכלל התושבים סובסידיה ישירה באותו גובה ולא להקנות את הסובסידיה לאלה שיושבים באותו אזור על-פי מצב הלולים ומספר ביצי המאכל שכל אחד ואחד מייצר, שהרי באותם יישובים מצויים תושבים שאין להם מכסות ייצור, וכך יוצא שמי שיש לו לול ומי שמייצר פטם בעצם זוכה לסיוע, לעומת מי שגר באותו מקום ואין לו לול, שאיננו זוכה לאותו סיוע.

אני מקווה, שבמרוצת השנים, בחלוף שלוש שנים, תימצא דרך טובה יותר וצודקת יותר לתת אותו מענק לכלל התושבים באותו אזור, שהרי קיים שם מחסור בגורמי ייצור, והפתרון עדיין לא נמצא.

אני מקווה, שענף התיירות ילך ויגדל, ומה שנקרא "צימרים" ייכנס לכלל המושבים הללו, הוא יהפוך גם כן לאחד הגורמים החשובים ביותר במה שנקרא תיירות בגליל, תיירות ה"צימרים".

אדוני היושב-ראש, יושב-ראש ועדת הכספים, אני רוצה לנצל את ההזדמנות שניתנת לי – אני אקצר – כדי להעלות בעיה שמונחת על סדר-יומנו ולא כולם אוהבים להתמודד אתה. מאחר שמדובר בשיווק ביצים, אני רוצה לעסוק ב"תנובה", שנחשבת אחד מגדולי משווקי הביצים במדינת ישראל.

ל"תנובה" יש צרות, וכל אזרח במדינת ישראל שילם בעצם מחיר כלשהו בשל רשלנות שפקדה את "תנובה", אותו מונופול ענק ששולט על משק החלב ועל עוד כמה ענפי משנה. השאלה היא, מי צריך לשלם על המחדל שפקד את עם ישראל בתחום החלב העמיד – התגובה של "תנובה" בעקבות המשבר שפקד אותה, ההתעלמות שלה מן האמת שהיתה ידועה לה והרצון שלה לשכנע את אזרחי מדינת ישראל שהכול בסדר ואין אשמים.

ואכן, הוקמה ועדה ציבורית בראשותו של פרופסור דנון, מי שהיה קצין רפואה ראשי בצה"ל, והיום הוא מנהל בית-חולים גדול. היא פסקה, פחות או יותר, בלשון עממית, שמנכ"ל "תנובה", אחד האנשים החזקים במשק הישראלי, צריך להסיק מסקנות בשל המחדלים שלו. בלשון פשוטה: לנדסמן, איש רב פעלים – הביתה.

אבל, בשל עוצמתו של האיש – והיו אנשים בעלי עוצמה במשק הישראלי, דוגמת ארנסט יפת – האיש מסרב ללכת. האיש מסרב להסיק את המסקנות, מסרב לשאת באחריות למה שנקרא המחדל, ואומר בלשון פשוטה, כשהוא מגובה על-ידי אותו מגזר ששלח אותו: אני לביתי לא הולך. אני לא מסיק מסקנות. היה – היה. אזרחי מדינת ישראל שילמו, לא נורא. אני בשלי.

מועצת המנהלים של "תנובה" מסרבת להסיק את המסקנות ומסרבת לומר – בשלב זה, לפחות – לאותו אדם: לך הביתה. יכול להיות שלכנסת אין מה לומר, כי "תנובה" היא מונופול. "תנובה" אומנם מקבלת פה ושם, במרוצת השנים היא קיבלה סיוע גדול ממשלם המסים הישראלי, קרי, האוצר. סובסידיות זרמו לרוב. אני זוכר תקופות שבהן האופוזיציה שיתפה פעולה עם הקואליציה, ובלבד שהסובסידיה ל"תנובה" תעבור בזמן. מדובר בתקופת האינפלציה הגדולה הזכורה לרעה במשק הישראלי.

אבל צריך לזכור שקרה דבר במדינת ישראל. ממשלת ישראל החליטה לסייע לקיבוצים. יש על כך מחלוקת. יש מי שטוען שהיה צריך לסייע, ויש מי שטוען שלא היה צריך לסייע, והנושא מצוי במה שנקרא רגע של מחלוקת חריפה ביותר.

אבל במסגרת אותה תוכנית סיוע, זה הנקרא הסיוע המשלים לתנועה הקיבוצית, החליטה גם הממשלה באותו הסכם שהיא תפדה כ-25% ממניות התנועה הקיבוצית ב"תנובה". הווי אומר,

שממשלת ישראל הפכה בעקיפין – ולא רק בעקיפין אלא במישרין – לבעלת מניות, בעלת עניין ב"תנובה", ויש לה מה לומר על המשך תפקודו של מנכ"ל "תנובה".

אם יש צדק ואם יש הגינות, צריכה לקום היום ממשלת ישראל באמצעות שר האוצר ולומר למנכ"ל "תנובה": אדוני, הצלחת בתפקידך, אבל חטאת בחטא שאין עליו כפרה, ואתה צריך לשלם, אתה צריך להסיק מסקנות. ואם המנכ"ל לא רוצה, ושולחיו, נציגי התנועה הקיבוצית, לא רוצים, צריכה לקום מועצת המנהלים של "תנובה" ולומר לו: לך הביתה. אם אין לה כוח לומר לו לך הביתה, על אף העובדה שהוא איש רב פעלים, צריכה לעשות זאת הממשלה. אם הממשלה לא יכולה לעשות זאת, צריכה לעשות זאת הכנסת. יש לה מה לומר ל"תנובה", כי מרגע שאושר ההסדר המשלים הפכה "תנובה" לגוף מבוקר, ולכן הנושא הזה הוא בהחלט באחריותה של הכנסת.

מהדוכן הזה אני פונה אליך, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, כאיש בעל השפעה במועצת המנהלים של "תנובה", כמי שנשלח על-ידי תנועה שגם היא בעלת עניין, אני פונה אליך ואומר: דברה של ועדת הכספים של הכנסת צריך להיאמר, צריך להישמע. לכולנו יש חברים, ואולי כולנו מיוחדים עם אותה אישיות רמת מעלה. אבל מצב זה דומה למצב שאפיין את הממשלה בימי משבר הבנקים והוויסות והמלצות ועדת-בייסקי שחיבו אותנו לפטר את מנהלי הבנקים. ליתר דיוק, המלצות ועדת-בייסקי קראו למנהלי הבנקים לשאת באחריות ולהגיש את התפטרותם. גם אז הממשלה לא אהבה את הצעד הזה. היא ניסתה להתחמק, אבל הכנסת אמרה את דברה. היא אמרה לממשלה: אם את לא תפעלי לפיטורי מנהלי הבנקים, הכנסת תעשה זאת. היו מקרים שוועדת הכספים התכנסה והחליטה לפטר פעמיים את הדירקטוריון של בל"ל. היא יצרה לחץ ציבורי שאילץ את מי שהיה אחראי אז לבנק לאומי, קרי, הסוכנות היהודית, באמצעות אוצר התיישבות היהודים, לקרוא לדירקטוריון של בל"ל להסיק מסקנות.

לכן אני פונה אל הכנסת, אני פונה אל חברי בוועדת הכספים ואומר להם: רבותי, עם כל הכבוד ועם כל הידידות למנכ"ל "תנובה", על החטא שחטא כשלא הסיק את המסקנות, לא ידע למנוע, כשהיה ברור לו שאכן נעשתה ב"תנובה" פעולה לא תקינה – למען הציבור במדינת ישראל, וכדי להוכיח שיש אחריות, שמי שמנהל וכושל צריך לשלם את המחיר, צריכה הכנסת לעשות את מה שמועצת "תנובה" מסרבת לעשות. קרי, לקרוא למנכ"ל "תנובה", מר יצחק לנדסמן, או החבר יצחק לנדסמן, להסיק מסקנות וללכת הביתה. אני קורא לכולנו, ללא יוצא מן הכלל, לומר למנכ"ל "תנובה": לך הביתה.

אני חוזר לחוק הגליל. זה חוק טוב, צריך להאריך את תוקפו ללא שינוי. במתכונת הזאת כל שינוי יביא לזעזועים שלא לצורך. מדובר באוכלוסייה חלשה, שראויה לתמיכה בשל הימצאה לאורך קו העימות ובשל הסבל שהיה מנת חלקה ועדיין מנת חלקה במשך שנים רבות. על אף העובדה שאיש מאתנו לא אוהב את הסבסוד הישיר הזה, צריך לעשותו, להרים ידיים ולאשר את הנושא הזה, להאריך את תוקף החוק בשלוש שנים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף בא-גד איננו, והוא מפסיד את רשות הדיבור.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אומנם קראו את שמך ולא היית, כך שלמעשה הפסדת את רשות הדיבור, אבל אנחנו הולכים לפי בית הלל. עם זאת אני רוצה להיות צמוד גם לתקנון. לכן אני פוסק כך:

יש לך שלוש הסתייגויות. כשקראו לך בפעם הראשונה, זכותך היתה להגיד: עכשיו אנמק הסתייגות אחת ואחר כך את היתר. כך שנשאר לך עכשיו זמן לשתי הסתייגויות, וזה אומר עשר דקות. הוגן?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מקבל את פסק הדין ולא מערער עליו. אין סמכות עליונה מעבר ליושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. ההדר עומד לזכותך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני תומך בחוק.

אנחנו מדברים על אוכלוסייה שגרה בקו העימות, עולים חדשים שהובאו בשעתם לנקודות היישוב הללו, ומטבע הדברים מקורות הפרנסה החקלאיים שלהם מצומצמים. יש, כאן, סובסידיה, יש תמיכה עקיפה, אני מקבל אותה ואני חושב שיש להמשיך, אבל אני חושב שתפקידנו ככנסת לחשוב איך יוצרים מצב שבו הסובסידיה הזאת תהיה מיותרת ואותם חקלאים, אותם אנשים שיושבים בצפון, יוכלו להתפרנס בגאווה ממקורותיהם.

יש בגליל, ליד קו העימות, מקורות פרנסה בשפע שאינם מנוצלים, ומקורות הפרנסה האלה הם אוויר, נוף ויער. יש שם אוכלוסייה מגוונת, וצריך לחשוב האם אפשר, באוכלוסייה שיש בה יוצאי מרוקו, תוניס, כורדיסטן, רומניה, לעודד אותה להקים מסעדות ולפתח מה שקראתי בדיוני הוועדה תרבות אוכל, כך שהתיירים יוכלו למצוא שם מסעדות עם תרבויות אוכל שונות. אם תהיינה מסעדות כאלה ויהיו "צימרים" – יתפתחו שם שירותים לתיירים. זה, באופן כללי, הייתי אומר החזון כפי שאני רואה אותו בעתיד לאזור הזה.

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ויינשטיין, תרשה לי, אני מבקר לאורך גבול הצפון יחסית יותר מאשר רוב חברי הכנסת מסיבה אישית, ואני זוכר ימים שבהם הגבירים היו נוסעים למטולה או לכל מיני קיבוצים בצפון. היום נוסעים לנופש באסיה, באפריקה ובכל מיני מקומות, ומטולה לא מדברת אליהם. סתם לקחתי לדוגמה את מטולה, אבל כך זה בכל מקום אחר. השאלה היא, איך הופכים את הפסיכולוגיה אצלנו?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

נכון, אדוני היושב-ראש. אני הייתי לפני חודשיים בשתולה, בבית-הארכה של משפחת חתן – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אורה חתן. היא ידועה ומפורסמת, ואחיה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היא הקימה שם בית-הארכה בן ארבעה חדרים. באותו ערב ישן שם גם האלוף יוסי פלד, שוחחנו עד השעות הקטנות של הלילה, הכרתי אותו יותר אז, ואני רוצה לומר לך, אדוני, שזה היה אחד הלילות שבהם נהייתי מהאוויר, בבוקר מהנוף, נהייתי לאכול ארוחת בוקר בנוף ההררי הזה, בקסם הזה. אפשר להגיע שם לאושר ולעושר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אילו ידעת אילו מאמצים השקיעה משפחת חתן, כל המשפחה – כאשר אורה משכה אחריה את העגלה – בהקמת ה"צימרים"; הם היו מהראשונים – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

נכון, והם יצרו פירות. אני ממליץ בפני רבים לבקר שם. אין לי שותפות בעסק.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לנצל את עשר הדקות שנותרו לי כדי לדבר על מה שמציק – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

כמה נותרו?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לי נותרו עשר דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

כבר אין לך עשר דקות; יש לך שמונה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זאת היתה ההתחלה.

אינני יכול לזכות, וכאיש ציבור אינני יכול לגמור את היום – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, חבר הכנסת מיכאל איתן, קח בחשבון שאולי הוא ידבר רק חמש דקות, ואתה בעצם כבר הפסדת את רשות הדיבור – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו נסתדר, אבל אם שוב לא תהיה – תפסיד שוב. תצא לכמה דקות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מודע לכך שהפסדתי סיבוב אחד – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

פסקתי אותו דבר לגבי חבר הכנסת ויינשטיין, ואני אפסוק גם לגביך. תהיינה לך עשר דקות, אבל הוא יכול לגמור בחמש דקות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אל תבנה על זה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בהתחשבות בקריאות הביניים של היושב-ראש – נטו – –

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו יש לך, נטו, שמונה דקות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני, כאיש ציבור, לא יכול לסיים את היום בכנסת בלי להתייחס לבעיה שמציקה לי מיום ליום יותר. ב"מעריב" של יום שישי הופיע מאמר שקשור במצב הליכוד לאחר הרצח הנורא, ובסוף המאמר כתב העיתונאי שלום ירושלמי: וחבר הכנסת אריאל ויינשטיין שואל ברצינות, למה לא היתה חקירה ולמה לא עצרו את המסיתים בפרשת הרצח הנורא?

לאחר כתיבת המאמר התברר, שהכרזה האיומה שבה נראה ראש הממשלה שלנו במדי קלגס נאצי, במדי גסטפו, הונפה בידי איש שב"כ. הכבוד שלי לשירות הביטחון וההערכה שלי הם מעבר לכל ספק. העבודה שהם עושים, הסיכון, ההישגים, עצם ההסתכנות שלהם יום יום בעבודה הקשה הזאת ראוייה – זה ראוי להערצה של כולנו, אבל עובדה היא שהכרזה נישאה בידי סוכן שב"כ, סוכן של שירות הביטחון נקודתית.

אמרתי, לפני שהדבר הזה נודע, שלנו, לאופוזיציה, יש פה בהפגנות, ואין לנו יד השלטון. ושאלתי: לשלטון יש הכוח לעצור מסיתים, לבדוק, לחקור. מה רציתם, שאלתי, שאנחנו נתכתש עם אנשי "כך", עם הקיצונים, עם הסהרורים האלה, ההפגנה תתפוצץ ואחר כך יגידו בכל העיתונים שאת ההפגנה פוצץ הימין הפרוע? אז אמרתי: לנו יש פה, ולכם, השלטון, יש יד. לא ראיתם את תמונת הקלגס הנוראית ביום ההפגנה, אבל היו תמונות, אז למה לא חקרתם, שאלתי. אחר כך התברר לי, שהתמונה הזאת ניתנה על-ידי איש השב"כ לעיתונאי בטלויזיה, שנשאל אחר כך: שיבחת את זה? הוא לא נחקר. אני אומר לכם, שאם זה נעשה על-ידי איש שב"כ – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מה זה: אם? קבעת – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני אומר שאיש מקצוע, כפי שאמר ניצן חן, ולא רק הוא, שלא ניתן היה – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

ברור שזה היה איש שב"כ?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זה לא הוכחש עד לרגע זה; כמו שברור שחבר הכנסת ביבי נתניהו לא הסית לרצח – אני מבקש, ומייד אומר מה המסקנה שלי. יש לי מסקנה, אני לא אומר סתם את הדברים; קודם יש לי מסקנה. לא הוכחש עד לרגע זה שהאיש אינו סוכן שב"כ. אמרו: שטינקר, ותיכף אני אומר משהו על שטינקר. סוכן שב"כ, ואיש לא הכחיש את זה. מה היתה ההכחשה של השב"כ? השב"כ לא הקים את ארגון "אייל". איש לא טען זאת. טענו שיושב-ראש ארגון "אייל" הוא סוכן שב"כ.

עכשיו תגידו לי דבר אחד – ואני פונה אל הציבור. הרי כרזה כזאת הודפסה באיזה מקום, בבית-דפוס, והיו אנשים שראו אותה. היה גרפיקאי שעשה אותה. את הלבוש הזה צריך להלביש ביד מקצועית. ראינו את ראש הממשלה המנוח במדי גסטפו, עם כל הסימנים, זה לא ציור. צריך להתאים, אז יש גרפיקאים, יש סדרים, יש דפוס, ויש מי שמוביל את הכרזות. איפה אתם, רבותי? תרימו טלפון לחבר כנסת, לא אלי, ותגידו: אנחנו היינו בדפוס הזה, אנחנו הדפסנו את הכרזה בדפוס שלנו. מי שילם?

אני רוצה לדעת את זה, כי מה היתה התוצאה? יום אחד אחרי שהופיעה הכרזה הזאת חבר הכנסת חיים רמון אמר: איך ביבי נתניהו לא יצא מההפגנה, איך הוא לא ביטל אותה? העיתונאי אמר, שזה היה במקום צדדי ולא היה אפשר לראות, הכרזה היתה קטנה.

אני פונה מעל הבמה הזאת לכנסת: אתם, אזרחים שיודעים על זה, מי שאתם, חובתכם לדווח. אוי ואבוי אם נחיה שנים תחת התחושה האיומה הזאת שהדבר לא נפתר, ואת ראש האופוזיציה במדינה דמוקרטית ניסו להכשיל ולמנוע את היבחרותו על-ידי כרזה שבה מראים ראש ממשלה במדי נאצי, כרזה שנעשתה על-ידי סוכן שב"כ בבית-דפוס, ואתם עובדי הדפוס, אתם המובילים, אתם המפיצים, לא באים ומספרים לחבר כנסת כלשהו מאין זה בא. אנחנו רוצים לדעת את האמת.

אומרים לי שהדבר נמצא בחקירה. ראש הממשלה בפועל אומר: נמתין עד שוועדת החקירה תאמר את דברה. אני לא יודע אם היא תתייחס לזה, אני לא רוצה להמתין, זו פרשה נפרדת.

אנחנו רוצים לדעת מאזרחי המדינה שרואים אותי עכשיו, אם זה 1,000 אזרחים או 10,000 – תמסרו לחברי הכנסת פרטים שמסתירים מאתנו. שאלתי למה לא חקרו עד רגע זה. אם זה סתם שטינקר, מדוע לא בודקים אצלו מי הדפיס את הכרזה? מי היה הגרפיקאי? מי הפיץ? מי היה סדר

הדפוס? מי היה המגיה? מדוע לא בודקים? למה עד לרגע זה אין עוד חקירה? מה זה, סתם כך להעליל על ראש אופוזיציה שרוצה להיות ראש ממשלה במדינה דמוקרטית ולומר אחר כך: שותף לרצח? שעה אחרי הרצח כבר היו כרזות: ביבי, ביבי אשם. פרובוקציה כזאת, מדי נאצי, גסטפו. אנשים שהובילו את אחינו לכבשנים, וכך איש שב"כ מציג את ראש הממשלה שלי ואחר כך מונע ממני לעלות לשלטון? במדינה כזאת, חבר הכנסת גל, אתה רוצה לחיות?

אין זעקה. עד רגע זה לא חוקרים ולא עוצרים את אותו רביב. לא עצרו אותו – אם הוא סתם שטינקר – ולא הוציאו ממנו הודאה: מי נתן לך, מי הדפיס, מי עשה, מי שילם בעד הכרזה? זה עולה כסף להדפיס, אני יודע, אלפי שקלים.

אתם חושבים שאני אדבר כאן על חוק הגליל 15 דקות? אני אעמוד כאן על הבמה ערב ערב, בכל שעה, אני לא אסיים את היום בלי לדבר על הנושא הזה, כי זה מציק לי, כי היסטוריונים יכתבו על הימים האלה שאנחנו עומדים בהם – איך נעשה במדינת ישראל מה שנעשה.

שיבוא לכאן שר המשטרה ויאמר: הוא נתגלה, מייד עצרנו אותו, בדקנו, חקרנו, הכרזה הודפסה על-ידי זה וזה, עצרנו אותו, סגרנו את בית-הדפוס.

השר יוסי שריד, מה זה, אתה מונע באיזה מקום קצת כסף מ"בני עקיבא", ומהסטודנטים של בר-אילן, ומזה אתה מדפיס בבית-הדפוס שזה הודפס. זה יותר גרוע מבית-דפוס בלתי חוקי. זו החוכמה, אדוני השר יוסי שריד? כלפי מי אתה חכם? לאגודת הסטודנטים בבר-אילן, ששם נאמרו הדברים, להם אתה מפסיק הקצבה? ולבית-הדפוס ולמי שהביאו את הכרזה הנוראית הזאת, שגורמת לכולנו לא לישון בלילות?

לכן, אדוני, אני מסיים. לא סיימתי את דברי בנושא הזה. אני לא אנוח. יש לי עוד שלושת-רבעי שנה להיות בכנסת הזאת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

מי אומר שרק שלושת-רבעי שנה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בכנסת הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

בעזרת השם – בכנסת הבאה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בעזרת השם, בעזרת הבוחרים.

אני עומד כאן וכמעט נשבע, כי אני לא יודע כמה אני אעמוד בזה, זה הנושא המרכזי בחיינו. כל הדברים האחרים מתגמדים. זה הנושא המרכזי בחיינו, משום שאני לא אתן, כל זמן שאני שליח ציבור ונבחרתי לכנסת הזאת, כל זמן שאני עומד מעל הבמה הזאת, ואני יודע שהעיתונים לא יכתבו על הדברים האלה, מה היה קורה אם זה היה להיפך, כמה ימים היו עוסקים בנושא הזה של אותו אדם שנתפס והיו אומרים: איפה החקירה, והיו חוקרים את ראש המשטרה ואת המפקח הכללי – מדוע לא עצרת את האיש שנשא את הכרזה, מדוע לא חקרת את הדפוס; העיתונות לא היתה מניחה לו. אבל כאן עסקו בזה יום אחד – ושקט. אנחנו לא נשקט. יחד עם חברי חבר הכנסת מיכאל איתן, יחד עם היושב-ראש, חבר הכנסת דב שילנסקי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

כשאני אהיה למטה אני אהיה אתך. פה אני – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כשאתה תהיה למטה. אני מדבר כי אני יודע שזה המצפון שלנו. אנחנו אנשי ציבור, זה המצפון שלנו, ועל זה אנחנו נעמוד ונתמודד כאן ימים ולילות, ימים ולילות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת מיכאל איתן.

עד שחבר הכנסת מיכאל איתן יעלה לדוכן, אני רוצה לנצל את הזמן – מאחר שאינני יכול לדבר ואינני יכול להתבטא – פגש אותי לפני שבוע חבר כנסת מסוים, לא אגיד את שמו, ואמר לי: דב, אני התקפתי אותך במליאה, תמיד כשמזכירים או קושרים משהו עם השואה או עונדים טלאי צהוב אתה תיכף מתנגד, למה אתה לא קרעת את הכרזה האיומה הזו? אמרתי: אני לא ראיתי אותה. אני ניהלתי פה את הישיבה, לא הייתי בהפגנה כי ניהלתי ישיבה, בסוף יצאתי, היו המון אנשים, אני לא יכולתי להגיע לבמה. נדחקתי ועברתי כמעט בכל מקום אפשרי על מנת להגיע לבמה, ולא ראיתי את הכרזה. חשבתי, איך זה לא ראיתי? עכשיו אני יודע, נתנו לאיש הטלוויזיה, הוא צילם, ובזה נגמר העסק. בבקשה, עכשיו יש לפחות תשובה לחברי הכנסת, כי הוא לא האמין לי שלא ראיתי.

חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה, יש לך עשר דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני רגעים מספר, בחדשות בערוץ-2, בכתבה מסיתה וחד-צדדית – צילמו את מצודת-זאב ואמרו בטון מאשים: צעירי הליכוד מתכוננים להפגנות כאילו לא היה רצח – ממש האשמה קשה – צעירי הליכוד רוצים להפגין, ואנחנו כולנו חשבנו שהעם למד לקח. למד לקח שאסור להגיד מלה רעה לממשלה, שצריך לעשות כל מה שהממשלה אומרת, שלא צריך יותר אופוזיציה במדינה, שאסור להגיד דבר ביקורת, שאסור חס וחלילה לצאת להפגנות. ולמה אסור לצאת להפגנות? אסור לצאת להפגנות כי המוח המעוות של מישהו יכול להביא לכך שכתוצאה מההפגנה הוא ייקח כלי משחית כזה או אחר ויבצע עוד רצח. ולכן, מה המסקנה? שאסור להעביר ביקורת.

מישהו – לא אני – השתמש באיזה דיון בביטוי "יפי נפש". אמרו לו: אל תגיד את זה יותר. מישהו אחר אמר: חורבן הבית השלישי; אסור להגיד יותר. מישהו שלישי העביר ביקורת – אסור.

רבותי חברי הכנסת היקרים, אנחנו נמשיך להיאבק על המדיניות שאנחנו מאמינים בה. ראש הליכוד אמר שהוא לא מסכים ושלא ייתן יד לכך שביריות אקדח יתחלף שלטון. ואני מרחיב ואומר: לא יעלה על הדעת שהרוצח המטורף הזה יפגע בדמוקרטיה הישראלית, ופגיעה בדמוקרטיה זה לא רק פגיעה בממשלה ובקואליציה, אלא זה גם פגיעה באופוזיציה. אנחנו נמצאים כאן כדי להעביר ביקורת על הממשלה, לצאת ולהפגין נגד המדיניות שאנחנו מאמינים שהיא מדיניות שגויה. אנחנו עושים את זה לטובת האזרחים, גם אלה שהצביעו עבור הקואליציה וגם אלה שהצביעו עבור האופוזיציה.

צלצל אלי לפני כמה ימים אזרח ואמר לי: מיכאל איתן, אני לא מסכים לעמדותיך, אבל אני תומך בנאומים שלך, אני שמח לשמוע אותך, אני רוצה שתשכנע אותי, שתגיד מה לא טוב בממשלה, אתה עושה לי שירות גדול שאתה מביא ביקורת נוספת, אף שאני תומך בממשלה. אז אתם רוצים לשתק את הביקורת הזאת? אתם לא פוגעים בנו, אתם פוגעים בציבור כולו. הציבור צריך להכריע בבחירות על סמך דעות שהוא שומע, על סמך עמדת הממשלה ועמדת האופוזיציה. הוא צריך את הוויכוח הזה. הוא צריך שכל אחד ימלא את תפקידו על מנת שהוא יחליט עם מי הצדק. הוא צריך שהאופוזיציה תדע להצביע על הליקויים. אם היא תשכנע אותו הוא יצביע עבורה, אם היא לא תשכנע אותו הוא יצביע עבור הקואליציה. אבל כשאין ויכוח, איך הוא ידע איך להצביע? לפי מה שאתם רוצים היום, אם אנחנו חס וחלילה נקבל את הצעותיכם, לא נפגין, לא נעביר ביקורת, לא נצביע על הליקויים, לפי ההצעה שלכם יותר טוב שנלך הביתה, חבל על המשכורת שאנחנו מקבלים פה, כי לא צריך אופוזיציה.

ואני שמעתי את הדוקטור והשר, האיש הנאור, אדם מיושב-דעת, עם אחריות לאומית כבדה, עוד לא עברו כמה דקות מהרצח, ישר המוח עבד כדי למצוא איך אפשר לנצל את זה, והכליל ואמר על הליכוד: משם הם באים והם המסיתים. איפה התבונה שלך? איפה השכל שלך?

שר הבריאות א' סנה:

אני באופן אישי אומר את האמת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אפילו אם היית צודק.

שר הבריאות א' סנה:

כל מלה – אני עומד מאחוריה, גם אם הדברים נאמרו בשיא כעסו של האדם.

מיכאל איתן (הליכוד):

תיכף אנחנו נבוא חשבון על האמת הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, אני מבקש, חבר הכנסת מיכאל איתן, תרשה לי. אדוני השר, תרשה לי – – –

דן תיכון (הליכוד):

היית צריך להיזהר.

מיכאל איתן (הליכוד):

הסנה הזה אוכל באש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אתה אמרת פה עכשיו דבר חמור מאוד.

שר הבריאות א' סנה:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשה לי, אולי אני טעיתי, אולי לא הבינתי. מיכאל איתן ציטט עכשיו מה שאתה אמרת – – –

שר הבריאות א' סנה:

הוא לא ציטט, הוא רמז, אבל היתה לי איזו תחושה עמומה כשהוא אמר דוקטור ושר, שהוא מתכוון אלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

כולנו הבינו, והוא גם הצביע לעומתך. אתה אמרת: אני חוזר היום על הדברים האלה. אם אמרת את זה, זה – – –

שר הבריאות א' סנה:

אתה יודע מה אני אמרתי?

מיכאל איתן (הליכוד):

אמרת שהכול אמת. כעת קראת ואמרת שהכול אמת.

שר הבריאות א' סנה:

כן.

מיכאל איתן (הליכוד):

בסדר, בוא נברר אותה.

שר הבריאות א' סנה:

אין דבר שאמרתי ואני חוזר בי מאמירתו. אם תרצה – לא זה המקום, אבל אם תרצה אני יכול גם לחזור על מה שאמרתי באותו ערב. לדברי אלה כיוונת. ואני עומד מאחורי הדברים.

היו"ר ד' שילנסקי:

האם אפשר לדעת מאחורי מה אתה עומד? כי פה אפשר להבין את זה – – –

שר הבריאות א' סנה:

מה זה פה? אנחנו בטריבונל?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אני שואל. כי אפשר להבין זאת בצורה חמורה ואפשר להבין זאת בצורה מתקבלת על הדעת.

שר הבריאות א' סנה:

בתום הדיון נלך שלושתנו למזנון ואני אגיד לך מה אמרתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שר הבריאות א' סנה:

זה חשוב לך?

היו"ר ד' שילנסקי:

מאוד.

שר הבריאות א' סנה:

אז אני אומר לך. נפל בחלקי התפקיד העצוב והנורא להודיע רשמית על פטירתו של ראש הממשלה, ואמרתי שמעשה ההתנקשות היה המשך לשיסוי ולהסתה. זה בדיוק מה שאמרתי, וזאת האמת.

מיכאל איתן (הליכוד):

וקשרת אותנו לעניין הזה.

שר הבריאות א' סנה:

לא הזכרתי איש. אומר הפתגם: הכה את השולחן – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

למה לי להתווכח? אני מקבל את גרסתך. מה אתה רוצה? זה קטנוני – – –

שר הבריאות א' סנה:

מה זה גרסתי? מה אנחנו פה? בית-דין שדה? מה הדבר הזה? יותר מדי מהר חזרתם לעצמכם. אנחנו פה לא בבית-משפט.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה קטנוני – – –

שר הבריאות א' סנה:

אני פה לא בבית-משפט. יש גבול לחוצפה, לעזות המצח הזאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אמרתי שאתה בבית-משפט? אתה מרגיש שאתה בבית-משפט. אני לא אמרתי את זה לרגע, רק אתה מגיב כמו נאשם בבית-משפט. האסוציאציה הזאת לא עלתה על דעתי.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מיכאל איתן, זה מיותר.

שר הבריאות א' סנה:

אנחנו דנים על חוק הגליל, ואתה הפכת את זה לבמה להתחשבות.

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון.

שר הבריאות א' סנה:

אם התחשבות – אז עד הסוף. ועוד לא גמרנו.

מיכאל איתן (הליכוד):

מאה אחוז.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה עוד לא גמרנו?

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה מאיים עלינו? גם את הפה אתה רוצה לסתום לנו?

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, תרשה לי. רבותי, תרשו לי, למען הסדר הטוב – – –

שר הבריות א' סנה:

אני סותם לך את הפה?

יעקב שמאי (הליכוד):

הוא מדבר, לא אתה. זה מה שאתם רוצים, לסתום לנו את הפיות. לא תצליחו לסתום לנו את הפיות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה להבהיר לכולם, שכבוד יושב-ראש הכנסת בשבוע שעבר התיר לדבר גם לא בדיוק לעניין, בעקבות המצב. לכן אני מאפשר זאת לפי ההרשאה של כבוד יושב-ראש הכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

בכל נושא.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חבר כנסת מעט יותר זמן מכבוד השר, ואינני זוכר שהיה פה אי-פעם יושב-ראש שהכתיב לנואם מה לומר ובאיזה כיוון.

שר הבריות א' סנה:

אין לי טענה אליך שאתה מדבר על הנושא הזה. אבל כאשר אתה פונה אלי, אם כי לא נקבת בשמי –

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא הצביע באצבע.

שר הבריות א' סנה:

כן, נכון, ומטיל איזו האשמה – אז תשמע גם את תשובתי. למה? כי אתה ציטטת את דברי לא במדויק. עשית רימוזים ותוספות שאתה הוספת אותן על דעת עצמך. אז אני אינני נשאר חייב, גם לא לך, עם כל הכבוד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אני מסכים, ורציתי לומר לך שאני לא רוצה להיות קטנוני, ואני מוכן לחזור בי מדברי על רקע הדברים שאתה אמרת, ואני מקבל אותם. אני מקבל אותם.

שר הבריאות א' סנה:

אז אני מציע, ברשותו של כבוד היושב-ראש, שנחזור לחוק הגליל.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, לא נחזור לחוק הגליל. את הפריבילגיה הזאת אני לא מוכן לתת לך. אגיד לך גם למה.

שר הבריאות א' סנה:

בסדר, אתה רוצה לדבר על נושא אחר?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן, אני אדבר על מה שאני רוצה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה הזמן שלו.

שר הבריאות א' סנה:

אני פה לא הצנזורה. תגיד מה שאתה רוצה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אגיד לך מדוע אני נאלץ לדבר פה. כי בערוצים האחרים יחס השידור שהאופוזיציה מקבלת – ולא אני אמרתי את זה, דן שילון אמר – בערוץ הראשון זה אחד לעשרה, בערוץ השני זה אחד לארבעה. פה זה אחד לשניים. אז זה היחס הטוב ביותר שיכול להיות. פה המקום היחיד שאני יכול לדבר בלי שבכל רגע קוטעים אותי ושואלים אותי שאלות כאלה או אחרות. אני יכול להגיד מה שאני רוצה. אז אני מנצל את זכותי, ואני מבקש שתאפשר לי לעשות זאת.

שר הבריאות א' סנה:

מאה אחוז.

מיכאל איתן (הליכוד):

תודה; אני מודה לך מאוד.

שר הבריאות א' סנה:

אתה לא צריך להודות לי. בשביל זה יש דמוקרטיה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מודה לך אף-על-פי שאני לא צריך. אני ג'נטלמן כלפיך. מה אתה רוצה?

אני רוצה לומר במשפט אחד מדוע ראיתי באמירות האלה חוסר אחריות. כי בסופו של דבר, עם כל הוויכוח בינך לביני, אתה יודע בתוך תוכך, כמו שאני יודע בתוך תוכי, שאנחנו נאמנים למסגרת הדמוקרטית במדינת ישראל. אתה יודע יפה מאוד, שאיש מאנשי הליכוד לא מעז – אסור לו, אפילו – מתוך ההווייה הפנימית שלנו, להרים יד או לדבר על פגיעה ביהודי. אנחנו חונכנו על ברכי לקח "אלטלנה". כשבגין ירד מ"אלטלנה", בסירה, האוניה בערה, אנשים עמדו בחוף, יהודים, ירו בו כשהדגל הלבן התנוסס על הסירה. היו פצועים במים. אנשים התחננו על נפשותיהם, ויהודים ירו. בגין ירד למלון "סבוי", הגיעו חיילי אצ"ל מהצבא החדש של מדינת ישראל ואמרו: תן לנו אפשרות לעצור את האש הזאת. ובגין אמר: מלחמת אחים – לעולם לא. בעניין הזה מוטב שניהרג ולא נהרוג. על זה חינכו אותנו. על זה למדנו. ואנחנו נלחמים בקיצוניים הימניים האלה לפעמים לא פחות מכם. יש לנו מכנה משותף.

אז מה אני אומר – מבחינת התבונה? היה לך כעס, חשבת כך או אחרת. היום המלחמה צריכה להיות לא להגיד: חצי העם רוצחים, כי זה מתכון למלחמת אחים.

שר הבריות א' סנה:

מיכאל איתן (הליכוד):

לא אתה אמרת זאת. אמר זאת סגן השר גולדמן. הוא אמר: הליכוד הרוצחים. אני מצטט אותך.

שר הבריות א' סנה:

חצי העם רוצחים? אין בנו אדם שאומר דבר כזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מצטט את סגן השר גולדמן. הוא אמר: הרוצחים של הליכוד. אתה השתמשת בביטויים אחרים. בוא לא נחלק את זה אישית. גם אם גולדמן יגיד לא אמרתי – אני אקבל גם את זה. זה לא מעניין אותי עכשיו. לא מעניינת אותי ההתחשבות מי אמר מה. מעניין אותי שנבין דבר אחד: בואו לא נעשה מהטרגדיה הזאת חשבון פוליטי כזה או אחר. בואו לא ננצל את מאות האלפים, את המיליון ויותר אנשים שהיו כולם מלוכדים. היתה אחדות לאומית באותו רגע. עלינו לגנות את הקיצוניים, להילחם בתופעות. והם לא מעטים. זה לא אחד או שניים. יש לנו עסק עם יותר מכך, לצערי הרב. אז במקום לאחד את כל המחנה ולהגיד: נגד המיעוט הזה כולם נלחמים, אנחנו מתחילים בהתחשבויות פנימיות. איפה זה ייגמר?

אני רוצה לומר עוד דבר אחד, לגבי אבישי רביב. קודם כול, אני לא אומר שהכול אבישי רביב. אבל יש דבר אחד שהוא ברור. יכול להיות שאבישי רביב לא היה בשב"כ, יכול להיות שהוא לא היה סוכן של השב"כ, אבל אבישי רביב עמד בראש ארגון טרור יהודי, פעילותו היתה ידועה היטב לשב"כ, הוא פוצץ אספות, הוא הפעיל אמצעי אלימות והסתה, הוא עשה מעשים שלא כשורה במשך שנה-וחצי-שנתיים. וראו זה פלא, איש לא עושה לו ולא כלום, הוא מקבל חסינות.

שר הבריות א' סנה:

חבר הכנסת איתן, אני לא ממליץ לך לעשות בעניין הזה לא דיון פוליטי ולא שימוש פוליטי.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה?

שר הבריות א' סנה:

מכיוון שכל הסוגיה הזאת היא מעניינה של ועדת החקירה הממלכתית, שהרכב שלה הוא א-פוליטי לחלוטין. אני ממליץ מאוד שלא לעסוק בזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה יודע מה? נעזוב את אבישי רביב. אני אקבל את הצעתך, נעזוב לרגע את אבישי רביב, כי אני אומר כך: אני לא אומר שאבישי רביב היה איש שב"כ, את זה תברר הוועדה. אני לא אומר שאבישי רביב פעל בשירות כן או לא, את זה תבדוק הוועדה. אני שואל רק – – –

שר הבריות א' סנה:

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אני שואל רק שאלה אחת: הבן-אדם הזה עשה נזק אדיר. יכול להיות שאתה תגיד לי: לפעמים צריך שיעשו נזק קטן על מנת למנוע נזק גדול, אז נותנים לגיטימציה. אבל הוא עשה את הנזק הגדול – הסתה במשך כל כך הרבה זמן. אם למישהו היתה איזו שליטה עליו, אסור היה להתיר את זה.

שר הבריות א' סנה:

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אומר במפורש: אני לא אומר שהוא מתחיל ונגמר, אבל אני שואל על התופעה הזאת, ואני אגיד לך תיקף למה. כשבא הנה ביבי נתניהו להגיב על העניין הזה של בובת קלגס נאצי ורצה לעלות לדוכן, אף שהוא לא היה אשם, ולומר: אנחנו מתנצלים; אנחנו נגד השימושים האלה – לא נתתם לו לדבר, כי הייתם בטוחים שהוא אשם, שביבי נתניהו אשם. ואחרי זה אמר מי שאמר עליו: צבוע, פה הוא נואם ובמקום אחר הוא מסייע לזה.

ואני שואל אותך: איך זה קורה? איך דבר כזה קורה שהטלוויזיה הישראלית יודעת? אומר כתב הטלוויזיה: אבישי רביב מסר לי – אני דיברתי איתו אישית – את התמונה, זה היה סידור בינינו שאני מצלם אותו. אני מצטט דברים שאני אחראי להם.

שר הבריאות א' סנה:

אתה אחראי להם, אבל אני אומר את דברי במתינות: אם אתה רוצה שנפתח פה כעת את הדיון, לא את הוויכוח, מי אחראי – – – אתה רוצה שאני גם אומר לך תחת איזה דגל של איזו מפלגה מול הבית ברחוב אשי אמרו לגברת רבין – נתלה אותך ואת בעלך על עץ גבוה בעוד שנה? ב-4 בנובמבר בבוקר – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אבישי רביב אמר את הדברים האלה – – –

שר הבריאות א' סנה:

– – ביום שישי. אם באמת פניך, יעני, לאחדות, אני מציע לך: אל תפתח, לטובתך, את הדיון הזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מציע לך שלא תאיים עלי.

שר הבריאות א' סנה:

אני מציע לך: תסתפק בזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

שבועיים שפכתם את דמנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, ניתן לך שתי דקות מאחר שהיתה פה הפסקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה שתבין: האחדות לא תושג בכך שאתה תגיד לי – אל תדבר. ואתה לא תגיד לי ולא תאיים עלי. אנחנו שמענו את השר חריש אומר: אם הליכוד לא יקבל את התנאים שלנו, נאשים אותו, את נתניהו, ברצח.

שר הבריאות א' סנה:

אני דיברתי חברית.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה אומר את זה בנימוס, אבל אתה אומר דברים כבדים מאוד. אתה אומר לי: מיכאל איתן, אם אתה תמשיך להגן על עמדתך, אם אתה תדרוש לברר את האמת, אם אתה תילחם להוכיח את צדקתך ותשאל כאלה שאלות, תיזהר לך, אני או אחרים נעשה כך וכך. למה?

שר הבריאות א' סנה:

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אתה לא יכול להפסיק אותו בכל משפט. יש לו דקה וחצי לסיים, בוא ניתן לו נטו את הדקה וחצי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מקבל את זה. דרך אגב, אני חושב שזה לגיטימי.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו הכול על חשבונך.

מיכאל איתן (הליכוד):

בסדר.

אני רוצה לסיים ולומר, ואני חוזר פעם נוספת: אני לוקח עלי את המגבלה שעל-פיה אני לא קובע אם אבישי רביב היה איש שב"כ, כן או לא, אם אבישי רביב פעל מטעמים כאלה או אחרים. אני לא נכנס לזה, את זה יבררו, ואני תובע בירור. אבל אני כן קובע, שבמשך שנה וחצי עשה אבישי רביב פרובוקציות שהזיקו למפלגה שלי, שהכתימו אותה, שאתם עשיתם שימוש בפרובוקציות האלה ואמרתם: תראו, תראו את המפלגה הזאת.

אני טוען, שהטלוויזיה הישראלית ידעה שאבישי רביב היה זה שהחזיק את הבובה, וזה היה בתיאום אתה, והטלוויזיה הישראלית לא שמרה על זכותו של האזרח בישראל לדעת את האמת. וכאן, כשהיו חילופי האשמות, במקום לקום ולומר: אנחנו יודעים, זה לא ידי הליכוד, זה אבישי רביב וארגון "אייל" עשו – במקום לתת את האינפורמציה הזאת, הם שתקו. רק אתמול הם פתחו את הפה. למה? למה? למה הדבר הזה?

בעיניך זה קל? תאמר: למה הוא מתרגש שם? אבל כשהאשמתם אותנו שאנחנו אחראים לעניין הזה של רבין בדמות בובה של קלגס נאצי, היינו צריכים לסתום את הפה. אמרנו: לא ידענו, לא ידענו. אמרתם: הייתם צריכים לדעת. אמרנו: אנחנו היינו למעלה וזה היה למטה. אמרתם: הייתם צריכים לרדת. אמרתם שזה השפיע. אז עכשיו לפחות תנו לנו לדעת את הצדק, תנו לנו לדעת את האמת.

אנחנו תובעים בצורה ברורה: אנחנו רוצים לדעת. אנחנו לא קובעים מסמרות, אנחנו רוצים לדעת מי האיש הזה, כמה זמן הוא פעל, למה הוא קיבל חסינות, למה הרשו לו להשתולל, למה הרשו לו לפגוע בימין ובכל מי שנאבק, מתוך כללים דמוקרטיים, ליצור תדמית שכולנו אבישי רביב. וזה מה שאתה בדברים שלך ומיכה גולדמן בדברים שלו עשיתם דקה לאחר הרצח. אתם אמרתם בעצם: הם כולם מחנה אחד. ומסתבר היום שמי שעזר לכם – לא ביודעין, אתם לא ידעתם – ליצור את התדמית הזאת זה פרובוקטור, ואתם צריכים להסתייג.

אם אתם רוצים שאנחנו נעשה בדק-בית אצלנו, אנחנו נעשה. קמתי, באתי הנה, דיברתי על מה שהייתי צריך לדבר, אבל לפחות, למען השם, תבואו תגידו: את כל הקטעים שאבישי רביב עשה ואנחנו ייחסנו לכם, אנחנו לוקחים חזרה. על הדברים האחרים תמשיכו להיאבק. מינימום של הגינות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן, אני מודה לך. יושב-ראש הוועדה.

אני רק רוצה להגיד לשר ברוך טובה: אני פה בכנסת הושמצתי קשות מאוד, ונאמר: דב שילנסקי רגיש לשואה, אם משווים משהו לשואה, הוא מפסיק. למה הוא לא קרע את הפלקאט האיום הזה? ואני אמרתי: רבותי, אני לא ראיתי. אף אחד לא האמין לי שלא ראיתי. ואני הסתובבתי, כי רציתי להגיע לבמה ולא יכולתי בגלל עומס האנשים. ניסיתי מצד זה ומצד זה, ולא ראיתי. עכשיו אני מבין

למה לא ראיתי, היות שהיה פלקאט שצילמו לטלוויזיה ונגמר. אותי התקיפו למה לא קרעתי את הפלקאט שלא ראיתי.

שר הבריאות א' סנה:

וחוץ מזה לא היה שם כלום.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מדבר על הפלקאט. התקיפו אותי על הפלקאט האיום הזה.

שר הבריאות א' סנה:

כמעט תקפו את פואד.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מדבר על הפלקאט. הרי אותי התקיפו בגלל נושא השואה, שאני שתקתי, שאני לא מאפשר לאנשים בהפגנה ללבוש טלאי צהוב וכו' וכו', ופה תמונה איומה כזאת, ואני לא עשיתי שום דבר. לא יכולתי לקרוע את הפלקאט, כי לא ראיתי אותו, ועכשיו אני מבין למה לא ראיתי.

אדוני יושב-ראש הוועדה, הוזמנת.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

הדיון התפתח כך שאין לי מה לומר.

דן תיכון (הליכוד):

להצביע, להצביע. אני מסיר את ההסתייגויות שלי.

היו"ר ד' שילנסקי:

טוב, ניגש להצביע.

דן תיכון (הליכוד):

גם מיכאל איתן מסיר. כל השאר לא נמצאים.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. נצביע בהרמת ידיים.

דן תיכון (הליכוד):

אבל אין לך הסתייגויות.

היו"ר ד' שילנסקי:

כבר בדקו פה וקבעו, שאם האיש איננו, זה לא כדין הצעה לסדר-היום. כך הודיעו לנו פה.

דן תיכון (הליכוד):

לא. מה פתאום? זה שינוי התקנון.

היו"ר ד' שילנסקי:

לפני שבועיים בישיבה קיבלנו הודעה כזאת שזה היה התיקון.

דן תיכון (הליכוד):

הרי אתה ישבת בראש.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אם נעביר הסתייגות, לא יהיה חוק. אדוני היושב-ראש, אנחנו רוצים את החוק.

דן תיכון (הליכוד):

תצביע, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר, אז אני לא מצביע על אלה שאינם. חברי הכנסת חיים אורון, אברהם כ"ץ-עוז, אלי גולדשמידט וחגי מירום אינם, ולכן אני לא מצביע על הצעתם ולא על ההצעה לחלופין. בסעיף 1 ההסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן יורדת. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין איננו, וההסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון יורדת. אם כן, אין מה להצביע, גם לא לחלופין. חברי הכנסת אורון, כ"ץ-עוז ואלי גולדשמידט אינם, אז אין על מה להצביע.

חברי הכנסת, מי בעד סעיף 1 לחוק הגליל (תיקון מס' 6), התשנ"ו–1995? נא להרים ידיים.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף התקבל. מי בעד סעיף 2, כולל 2(א) – ירים ידו.

הצבעה

סעיף 2 נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף התקבל.

אני מבין שאנחנו יכולים לגשת לקריאה שלישית. מי בעד הצעת חוק הגליל (תיקון מס' 6), התשנ"ו–1995, בקריאה שלישית?

הצבעה מס' 11

בעד החוק – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הגליל (תיקון מס' 6), התשנ"ו–1995, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

שישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, כי הצעת חוק הגליל (תיקון מס' 6), התשנ"ו–1995, נתקבלה גם בקריאה שלישית. חזק חזק ונתחזק.

הישיבה הזו הסתיימה. הישיבה הבאה תהיה, אם ירצה השם, מחר, יום שלישי, כ"ח בחשוון התשנ"ו, 21 בנובמבר 1995, ב-15:00.

הישיבה ננעלה בשעה 21:02.